

tieto & *trendit*

huhtikuu 2014

talous • yhteiskunta • ympäristö

Rakennemuutos
rajuin Suomessa

Luottamus
rapautuu

Yhä useampi haluaa jatkaa työelämässä

Asuntovelat kasvoivat 4,7 prosenttia vuonna 2012

Velallisia asuntokuntia oli 1 393 700 vuonna 2012. Velkaa asuntokunnilla oli yhteensä 108,7 miljardia euroa eli 77 990 euroa velallista asuntokuntaa kohti. Asuntokuntien veloista 80,3 miljardia euroa eli 74 prosenttia oli asuntolainoja.

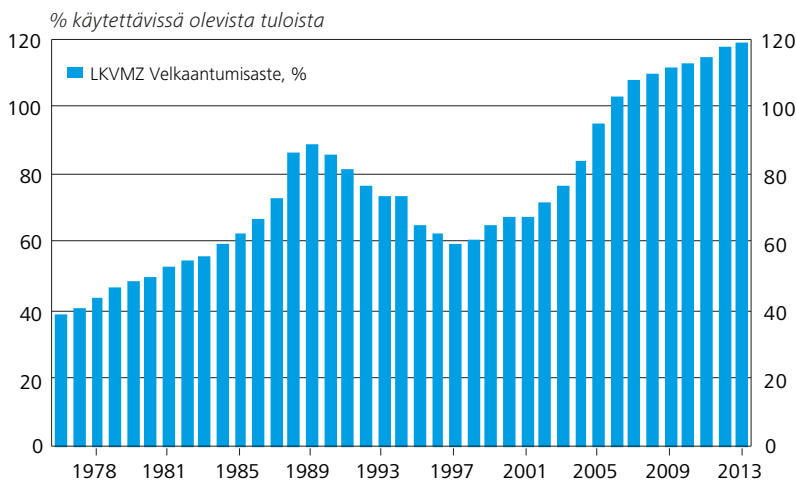
Asuntovelkaa oli 870 000 asuntokunnalla. Asuntovelat kasvoivat edellisvuodesta nimellisesti 4,7 prosenttia ja asuntovelallisten asuntokuntien lukumäärä 1,3 prosenttia. Asuntovelallisilla oli asuntovelkaa keskimäärin 92 370 euroa. Kaikkiaan asuntokuntia oli 2 579 800, joten kaikista asuntokunnista 54 prosentilla oli velkaa ja 34 prosentilla asuntovelkaa.

Eniten asuntovelkaa oli 25–34-vuotiaiden asuntokunnilla, joilla sitä oli 122 180 euroa velallista asuntokuntaa kohti. Tuloihin suhteutettuna eniten, lähes kolme kertaa vuositulojen verran, asuntovelkaa oli alle 25-vuotiaiden asuntokunnilla.

Asuntokuntien velat ovat vuosikymmenen aikana kasvanneet selvästi enemmän kuin tulot. Vuodesta 2002 vuoteen 2012 asuntokuntien velat reaalisesti kaksinkertaistivat, kun niiden käytettävissä olevat rahatulot kasvoivat samana aikana 27 prosenttia. Eniten, 130 prosenttia, kasvoivat asuntovelat.

Lähde: Velkaantumistilasto 2012. Tilastokeskus

Kotitalouksien velkaantuneisuus

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus, Findikaattori

Hyvinvointi-indikaattorit Findikaattorissa

Valtioneuvoston kanslian ja Tilastokeskuksen Findikaattori-palveluun on avattu sivusto hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia kuvaavista indikaattoreista. Sivusto kokoaa myös keskeiset kansalliset ja kansainväliset hyvinvointitietoa esittävät indikaattoripalvelut ja lähteet yhteen paikkaan.

Sivun indikaattorit on valittu Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin Quality of Life -indikaat-

torikokoelman pohjalta. Tähän kansainvälisen asiantuntijaryhmän laatimaan kokonaisuuteen on valittu hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia kuvaavia indikaattoreita. Valinnan perusteena on ollut mahdollisimman monipuolisen kuvauksen varmistaminen sekä indikaattoritietojen saatavuus ja luotettavuus.

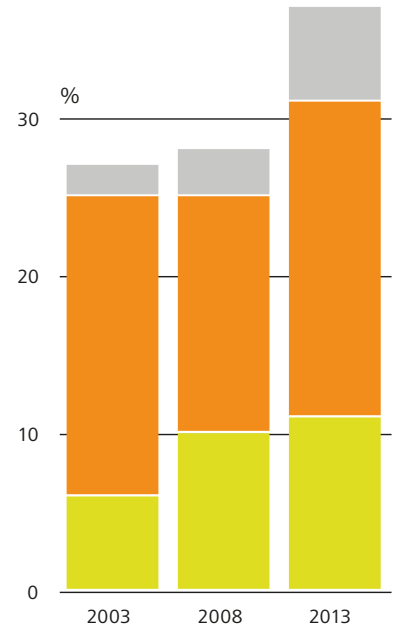
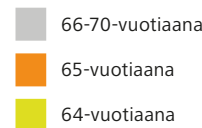

Nro 3/2014

Kannen kuva: Lehtikuva

Työolotutkimus 2013:
50 vuotta täyttäneiden arviot eläkkeelle jäämisestä myöhentyneet **18**

Pääkirjoitus

- 5 Vuosi pöhinää blogissa
Maija Metsä-Pauri

Taloustrendit

- 6 Ruotsissa kalleimmat työtunnit
- 7 Onko yritystoiminta Suomessa helppoa?
Samuli Rikama

- 9 Rajuin rakennemuutos Suomessa
Samuli Rikama
- 12 Epävarmuuden keskellä on uuden kasvun aineksia
Samuli Rikama
- 14 Taittaako Renzi Italian talouden alamäen?
Dan Steinbock

- 16 Palkkaliukumat hoitavat kilpailukykyä mutta kaatavat toiveet täystyöllisyydestä
Mika Maliranta
- 18 Työuran jatkaminen yhä useamman tavoitteena
Anna-Maija Lehto
- 23 Suuri maahanmuuttaja-tutkimus käyntiin
Liisa Larja ja Päivi Koponen
- 24 Työelämän epävarmuutta liioitellaan
Pasi Pyöriä

16 Mika Maliranta:
Palkkaliukumat ovat huuhtoneet toiveet täystyöllisyydestä

Juhani Korpi

30

Jussi Melkas:

Luottamuspuola vaikuttaa jo lähes kaikilla elämänalueilla

26 Milloin työura alkaa ja loppuu?
Pekka Myrskylä

30 Luottamus murenee
Jussi Melkas

36 Kulutamme puolet enemmän kuin vuonna 1985

38 Joka kolmannessa kodissa asuu lemmikki
Juha Nurmela

42 Kotimaan katsaus

Julkiset investoinnit paikkasivat yksityisten romahdusta • Yritysten tuki supistui 2012 • Julkista velkaa yli 110 miljardia • Energian kokonaiskulutus väheni • Työttömyysaste nousi yli 9 prosentin • Opiskelijoiden työssäkäynti väheni • Vähemmän pienituloisia • Inflaatio hidastui • Väkiluku kasvaa vieraskielisillä • Ajoneuvoja enemmän kuin ihmisiä

38 Lemmikeihin kulutetaan entistä enemmän

Pixhill.com

tieto &
trendit

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
tietotrendit@tilastokeskus.fi
etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
ISSN 1795-9799

Vastaava
päätoimittaja
Heli Mikkälä

Päätoimittaja
Maija Metsä-Pauri
puh. 09-1734 2785

Toimitus
Jouni Kotkavuori
Päivi Linna-Koski
Kotimaan katsaus:
Leena Paloniemi
Informaattikko:
Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
Ilkka Lehtinen
Matti Parkkinen
Lotta Sjöblom
Heikki Tulokas
Marko Tuomiario
Mervi Ukkonen

Ulkoasu
Irene Koumolou
Kuvatoimittaja:
Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
Riikka Turunen

Painatus
Edita Prima Oy

Tilaushinnat
Ilmestyy 6 kertaa vuodessa
Kestotilaus 152 euroa/vsk.
Irttonumero 25 euroa
Ulkkomaantilauksiin
lisätään postimaksu.

Tilaukset
Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

Verkkopalvelu
www.tilastokeskus.fi/
tietotrendit

Julkaisija

 Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät ole Tilastokeskuksen kannanottoja vaan niistä vastaavat tekijät. Lehden tietoja saa lainata, lähde mainiten.

Vuosi pöhinää blogissa

Tieto&trendit-lehden blogi lanseerattiin reilu vuosi sitten. Käynnistimme tuolloin artikkelijulkaisemisesta poikkeavan viestintäkanavan – keskusteluun ja vaikuttamiseen tähtäävän asiantuntijablogin.

Vuoden aikana on vahvistunut käsitys siitä, että blogi on viestintäkanavana varsin nopea tapa reagoida ajankohtaiseen keskusteluun ja esimerkiksi oikoa julkisuudessa esiintyviä mahdollisia virhetulkintoja tilastoista. Tähän mennessä on ilmestynyt kaikkinaensa 35 kirjoitusta, noin 2–3 kirjoituksen kuukausitahdilla. Maaliskuun kirjoituksessa pureuduttiin kotihoidontuen puolituksen vaikutuksiin.

Tieto&trendit-blogi syntyi halusta herättää avointa keskustelua ja aktiivista vuoropuhelua tilastoista ja niiden käytöstä yhteiskunnassa. Miten kävi?

Kommenttimäärän perusteella on onnistuttu hyvin. Kirjoituksiin on tullut kommentteja yli odotusten, kaiken kaikkiaan 129. Kiitos niistä aktiivisille keskustelijoille!

Eniten keskustelua on synnyttänyt – odotetusti – maahanmuuttoa käsitellyt kirjoitus. Kommentteja ovat kirjoittaneet myös sellaiset ajankohtaiset aiheet kuin julkiset menot, yritys- ja pääomaverotus, matalapalkkatyö ja rahoituskriisin vaikutukset tulokehitykseen Euroopassa.

Keskustelu on luonteeltaan ollut ilahduttavan monipuolista ja blogin asiantuntijaprofiliin istuvaa. On esitetty ky-

symyksiä kirjoittajille, on tiedusteltu dataa tai sen luotettavuutta, on haastettu ja tarjottu vaihtoehtoisia tulkintoja ja tuotu esiin erilaisia näkökulmia.

Tähän mennessä reilu kymmenkunta asiantuntijaa eri tilastoalueilta on tuonut tilastoihin perustuvia näkemyksiään laajempaan keskusteluun ja laittanut itsensä likoon. Asiantuntijat kirjoittavat blogissa – kuten Tieto&trendit-lehden artikleissakin – aina omilla nimissään ja vastaavat kukin omista kirjoituksistaan. (Tilastokeskus organisaationa ei siis näpäytä blogin välityksellä ketään, kuten yksi media otsikoi blogista tehdyn sinänsä oivan jutun.)

Blogikirjoituksia on kommentoitu tiedotusvälineiden verkkosivuilla ja suoraan linkitetty kommentoitavaan sisältöön. Näin blogit ja media muodostavat verkostomaista keskustelua ja täydentävät ja korjaavat toistensa julkaisemia tietoja.

Jos sormesi jo syyhyävät osallistua seuraavaan blogikeskusteluun, klikkaa osoitteeseen tietotrenditblogi.stat.fi ja lue tuorein Jussi Melkaksen kirjoitus ”Luottamuspuola tulee kalliiksi”.

Majja Metsä-Pauri
Päätoimittaja

*Tilastokeskus
ei näpäyttele.*

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhdenmuk. inflaatio v. muutos %	Työttö- myys- aste, %
	4. nelj. 2014	tammik. 2014	helmik. 2014	tammik. 2014
Suomi	-0,6	-8,6	1,6	8,4
Alankomaat	0,7	2,0	0,4	7,1
Belgia	1,0	3,6	1,0	8,5
Espanja	-0,1	2,3	0,1	25,8
Irlanti	-0,7	-1,7	0,1	11,9
Italia	-1,1	2,5	0,4	12,9
Itävalta	1,1	4,6	1,5	4,9
Kreikka	-2,3	0,3	-0,9	27,5*
Kypros	-5,1	-5,4	-1,3	16,8
Latvia	3,6	-11,3	0,5	11,5*
Luxemburg	2,7*	4,9	0,8	6,1
Malta	2,2	-13,6	1,6	6,9
Portugali	-1,7*	2,8	-0,1	15,3
Ranska	0,6	0,9	1,1	10,9
Saksa	1,3	4,4	1,0	5,0
Slovakia	1,5	15,9	-0,1	13,6
Slovenia	2,1	3,6	0,2	10,2
Viro	0,3	0,9	1,1	9,3*
Euroalue	0,4	3,5(a)	0,7	12,0
Britannia	2,5	3,7	1,9*	7,1*
Bulgaria	1,6	1,7	-2,1	13,1
Kroatia	-1,2	0,8*	-0,2	18,8
Liettua	3,6	-8,4	0,3	11,3
Puola	2,3	7,3*	0,7	9,9
Romania	5,2	13,0	1,3	7,3
Ruotsi	3,1	0,1	0,1	8,2
Tanska	0,6	-4,0	0,3	7,0
Tšekki	0,9	7,6	0,3	6,8
Unkari	2,7	7,8	0,3	8,8*
EU28	1,1	3,6(a)	0,8	10,8

Norja	1,1	2,7	1,9	3,6
Sveitsi	1,7	1,9*	-0,2	3,5

Venäjä	1,2*	2,1*	6,2	5,6
Kiina	7,7	8,6*	2,0	4,1*
Japani	2,6	6,9*	1,5	3,7
Yhdysvallat	2,6	2,8*	1,1	6,6

Lähteet: Eurostat, Venäjän tilastovirasto, Tradingeconomics.com
(a) Eurostatin arvio

* POIKKEUKSET:

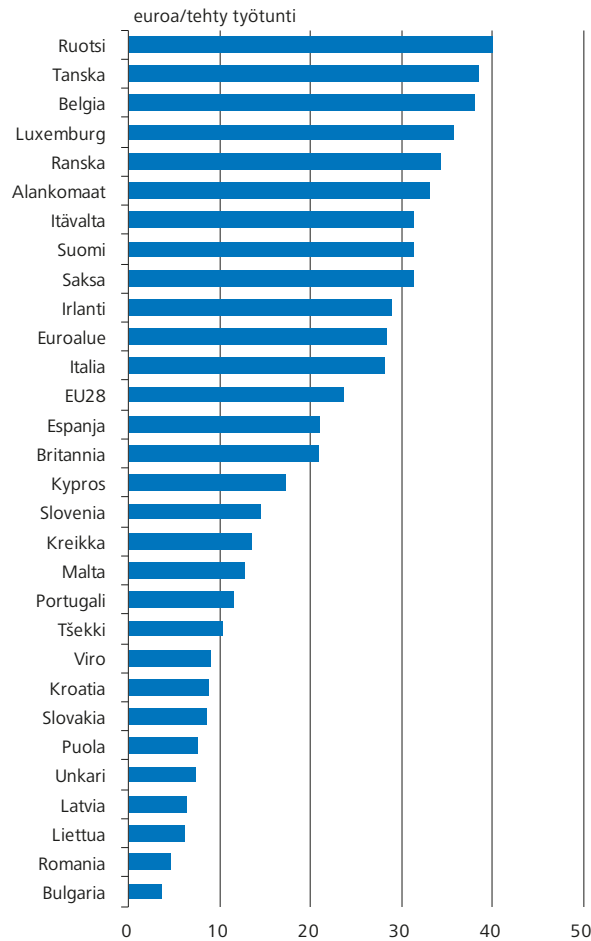
Bkt (vuosimuutos): Luxemburg, Portugali, Venäjä 3. neljännes 2013

Teollisuustuotanto (vuosimuutos): Kroatia, Puola, Venäjä, Kiina, Japani, Yhdysvallat helmikuu 2014; Sveitsi 4. neljännes 2013

Yhdenmuk. inflaatio: Britannia tammikuu 2014

Työttömyysaste: Viro marraskuu 2013; Kreikka, Latvia, Britannia, Unkari joulukuu 2013, Kiina 4. neljännes 2013

Työvoimakustannukset yli 10 henkeä työllistävässä yrityksissä vuonna 2013*

* ennakkotieto, pl. maatalous ja julkinen sektori
Lähde: Newsrelease 49/2014. Eurostat

Ruotsissa kalleimmat työtunnit

Yrityssektorilla tehdyn työtunnin hinta oli keskimäärin 23,7 euroa EU:ssa ja 28,4 euroa euroalueella vuonna 2013. Eurostatin ennakkotietojen mukaan kustannustaso oli korkein Ruotsissa, jossa tehdyn työtunnin hinta oli 40,1 euroa. Suomea (31,4 euroa) kalliimpia työtunteja tehtiin myös mm. Tanskassa (38,4 euroa), Belgiassa (38) ja Ranskassa (34,3).

Bulgariassa (3,7 euroa), Romaniassa (4,6), Liettuassa (6,2) ja Latviassa (6,3) työtunnin hinnat olivat pienimmät vuonna 2013.

Vuoteen 2008 verrattuna euromääräiset työvoimakustannukset ovat nous-

seet keskimäärin 10,2 prosenttia EU:ssa ja 10,4 prosenttia euroalueella. Viimeisen 5 vuoden aikana kustannukset ovat nousseet eniten Itävallassa (vajaat 19 %), Slovakiassa (17 %) ja Suomessa (vajaat 16 %).

Kreikassa (-18,6 %) työtunnin hintaa on leikattu talouskriisin jälkeisinä vuosina eniten. Pudotusta on myös Unkarin (-5,2 %), Portugalin (-5,1 %) ja Britannian (-0,3 %) kustannuksissa. ■

Lähde: Newsrelease 49/2014. Eurostat

Onko yritystoiminta Suomessa helppoa?

Globaali kilpailu yritystoiminnan sijoittumisesta on tiukkaa. Maat, jotka tarjoavat yritystoiminnalle parhaat ja joustavimmat toimintaedellytykset, ovat voittajia.

Suomi ei ole ollut sijoittajien mielestä erityisen houkutteleva maa, vaikka monelta osin toimintaedellytykset yrityksille ovat erittäin hyvät ja kilpailukykyiset. Toimiva infrastruktuuri, työvoiman koulutus ja osaamistaso sekä innovaatiojärjestelmämme ovat aivan maailman kärkeä. Kaikesta tästä huolimatta ulkomaiset sijoitukset Suomeen eivät kasva toivotusti. Missä vika?

Aloittelevien start up -yritysten ympärillä on pöhinää. Suomalaiset aloittelevat yritykset ovat herättäneet myös kansainvälistä kiinnostusta, ja joitakin mittaviakin sijoituksia on saatu ulkomailta. Koko kuva on kuitenkin toisenlainen.

Suomalaiset yritykset toimivat globaalisti selvästi ahkerammin kuin globaalit yritykset Suomessa. Ulkomaisessa omistuksessa olevat yritykset Suomessa työllistävät reilut 200 000 henkilöä, kun suomalaisissa yrityksissä ulkomailla työskentelee lähes kolminkertainen määrä.

Maailmanpankin julkaisema Ease of doing business eli yritystoiminnan helppoutta kuvaava indeksi kattaa yhteensä lähes 200 maata, jotka indeksissä luokitellaan yritystoiminnan helppouden mukaan. Yritystoiminnan helppous määrytyy kymmenen eri osion yhteisvaikutuksesta, kuten yritystoiminnan aloittaminen, rahoituksen saatavuus tai verojen maksu.

Voisiko yritystoiminnan vaikeus selittää heikkoa kansainvälistä vetovoimaamme?

Ease of doing business -indeksin mukaan vastaus on ei, sillä Suomen tarjoama toimintaympäristö yrityksille on erittäin kilpailukykyinen. Suomen sijoitus lähes 200 maasta oli 12. eli olemme kokonaisuudessaan lähellä globaalia kärkeä, mutta

parannettavaakin on. Suomen sijoitus säilyi ennallaan verrattuna edelliseen vuoden 2013 indikaattoriin.

Kaikki Pohjoismaat tarjoavat yrityksille varsin kilpailukykyisen toimintaympäristön. Ruotsin sijoitus oli hieman Suomea heikompi (14.), Norja (9.) ja Tanska (5.) tarjosivat yrityksille suotuisamman toimintaympäristön. Sen sijaan Saksa (21.) ja Viro (22.) jäivät selvästi Suomen taakse.

Indeksin osioista yritystoiminnan aloitus ei ollut missään Pohjoismaassa erityisen helppoa. Globaalissa vertailussa sijoitukset olivat noin 50:n tuntumassa. Saksassa, jonka talous kuuluu EU-maiden parhaimmistoon, yritystoiminnan aloittaminen oli vielä huomattavasti hankalampaa, ja maan sijoitus oli 111:s.

Ehkä myös hieman yllättäen luotonsaanti Pohjoismaissa ei ollut erityisen helppoa. Sen sijaan verojen maksu Suomessa oli kohtuullisen helppoa (21.), edellisvuoden sijoitus oli (23.). Norjassa (17.) ja Tanskassa (12.) veroja kerättiin vieläkin tehokkaammin.

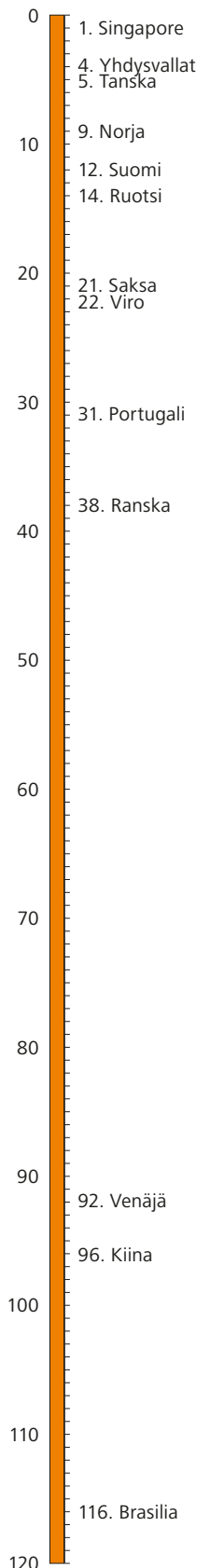
Suomi näyttäisi tarjoavan ulkomaiselle yritystoiminnalle maailman kärkeä lähellä olevan ympäristön. Tämä on hyvä signaali myös ulkomaisille start up -sijoitustoimintaa harjoittaville toimijoille. Näistä koostuvaa sijoitusvirtaa Suomeen ei pidä vähätellä.

Suomen talouden kannalta kuitenkin ydinkysymys on: miten saada näivettyvä investointitahdimme jälleen tukevaan nousuun. Tällöin katset kääntyvät vääjäämättä myös ulkomaille. ■

Samuli Rikama, ekonomisti, TEM

Lähde:

Maailmanpankin Ease of Doing Business 2014.

Tilastokeskus kouluttaa

Vuoden 2014 kurssitarjontaa

Suhdannekehityksen herät tietolähteet 22.5.2014

Kurssilla perehdytään Suomen kansantalouden kehitykseen ja siihen, mitä tuoreimmat tilastot kertovat talouden viimeaikaisista muutoksista eri toimialoilla. Kurssi antaa myös tietoa tilastollisista menetelmistä, joilla tilastoaineistosta pyritään tunnistamaan talouden syklisyyden eri vaiheita ja erityisesti talouden taitekohtia.

Valehteleeko tilasto vai tulkitsija?

Kurssilla tilastojen luku- ja käyttötaidosta tarkastellaan mm. onko tilaston antama kuva oikea? Mitkä asiat pitää olla kohdallaan, jotta tilaston välittämään tietoon voi luottaa? Millä tavoin virheelliset tilastot ja harhaan johtavat tilastokuviot syntyvät? Miten hyvän tilastolähteen laadunvalvonta on järjestetty? Kurssi auttaa huomioimaan kaikki keskeiset asiat, jotka hyvältä tilastolta edellytetään.

BKT ja muut talouden mittarit 18.9.2014

Kurssilla käydään läpi keskeisimmät talouden toimintaa kuvaavat tunnusluvut sekä käsitellään kansantalouden tilinpidon sisältöä, käsitteistöä, laskentatapaa ja tärkeimpiä tietolähteitä. Saat tietoa myös ajankohtaisista uudistuksista.

Kulutusrakenteiden muutokset – Kulutustutkimuksen tuloksia 23.9.2014

Kurssilla luodaan katsaus kulutusrakenteiden muuttumiseen Suomessa kautta vuosikymmenten. Erityisen tarkastelun kohteena ovat 2000-luvun alussa tapahtuneet kulutusrakenteiden muutokset. Erilaisten palvelujen merkitystä ja niitä koskevia laskentatapoja esitellään kurssin aikana samoin kuin lasten merkitystä kuluttajina ja hankintapäätösten vauhdittajina. Kulutusta tarkastellaan myös kestävä kehityksen näkökulmasta.

Tilastotietojen havainnollistaminen ja esittäminen 7.10.2014

Kurssilla perehdytään tilastotiedon erityispiirteisiin ja havainnollistamistapoihin. Tavoitteena on vahvistaa osallistujien valmiuksia tulkita ja tuottaa tilastoihin perustuvaa tekstiä, taulukoita ja grafiikkaa.

Ympäristötilinpito, ympäristönsuojelun kustannukset ja ympäristöliiketoiminta 21.10.2014

Kurssilla tutustut ympäristötilinpitoon, jota sekä YK että EU suosittelevat käytettäväksi. Saat tietoa siitä, miten ympäristötilinpitoa voi käyttää tietolähteenä ympäristö- ja talouspolitiikassa. Kurssilla pohditaan myös ympäristönsuojelun ja ympäristöliiketoiminnan merkitystä Suomessa.

Työvoimakustannusten rakenne ja kehitys 23.10.2014

Kurssilla perehdytään työvoimakustannusten kehitykseen Suomessa, esitellään yleisimmin käytössä olevien mittareiden rakenne sekä tehdään vertailuja erityisesti Euroopan maihin. Myös kuluttajahintojen muutokset ja vertailut sekä ulkomaankaupan ja ulkomaan maksuliikenteen taseet ovat kurssilla tarkastelun kohteena.

Rahavirrat Suomen kansantaloudessa 18.11.2014

Kurssilla tarkastellaan rahavirtoja ja rahoitusrakenteita ja niiden vaikutusta koko talouteen. Kurssilla saat tietoa siitä, miten rahatalouden vaikeudet heijastuivat nopeasti reaaliatalouteen. Millainen yhteys vallitsee rahatalouden ja kulutuksen sekä rahatalouden ja tuotannon välillä? Mitkä ovat rahatalouden vaikutukset kaupankäyntiin, vientiin ja tuontiin?

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 4.11.2014

Kurssilla käsitellään keskeisiä tilastollisen tiedon analyysimenetelmiä. Kurssilla saat kerrattua korkeakoulujen tilastokursseilta unohtuneita numeerisen analysoinnin menetelmiä. Kurssista hyötyvät kaikki, jotka joutuvat pintaa syvemmältä valmistamaan laajasta tieto- ja data-aineistosta analyysejä omaan tai päätöksentekijöiden käyttöön.

Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa Työpajankatu 13, 00580 Helsinki.

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot päivittyvät kotisivuillamme: tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut

*Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. (09) 1734 2345 tai 1734 3681*

Samuli Rikama

Teollisuus hiipuu ja palvelut kasvavat EU-maissa

Rajuihin rakennemuutos Suomessa

Rakennemuutos teollisuudesta palveluihin on ollut EU-maissa erittäin nopeaa vuosituhaten vaihteesta lähtien. Teollisuuden toimialat ovat menettäneet rajusti henkilöstöään, mutta palvelut – etenkin tietotekniikan alalla – ovat kasvaneet. Rakennemuutos näkyy myös teollisuustuotannossa, jonka lopputuotteet sisältävät panoksina yhä enemmän palveluja.

EU-maat toipuivat hyvää vauhtia finanssikriisistä vuosina 2010–11, mutta suhdanteet kääntyivät tämän jälkeen uudelleen alamäkeen. Kehitys on ollut hyvin vaihtelevaa jäsenmaasta ja toimialasta riippuen. Kasvun pilkahduksiakin on nähty aivan viime aikoina, kertoo EU:n tuore Industrial Structure Report 2013.

Korkean teknologian teollisuus on EU-maissa selvinnyt kriisistä vähäisemmin kolhuin kuin muu teollisuus. Suomessa tilanne on kuitenkin päinvastainen Nokia-vetoisen klusterin romahdettua. Palvelusektori on EU-maissa pitänyt pintansa selvästi paremmin kuin teollisuus ja rakentaminen.

Palvelut yhä tärkeämpiä

Palvelujen merkityksen kasvu teollisuuden verrattuna on maailmanlaajuinen trendi, joka on kiihtynyt viimeisellä vuosikymmenellä myös kehittyvissä talouksissa. Palvelut olivat nopeimmin kasvava sektori maailmassa vuosina 2000–09. Teollisuuden osuus tuotannosta väheni samaan aikaan noin 2,5 prosenttia, EU-maissa kaikkein eniten.

Teollisuuden osuus EU-maiden arvonlisästä on laskenut tasaisesti ja oli noin 15 prosenttia vuonna 2012. Teol-

lisuuden bkt-osuus laski 3,3 prosenttiyksikköä vuosina 2000–12. Toisaalta markkinapalvelut ovat kasvaneet keskimäärin 1,7 prosenttiyksikköä samaan aikaan ja vastaavat nyt noin puolta koko EU:n bkt:sta.

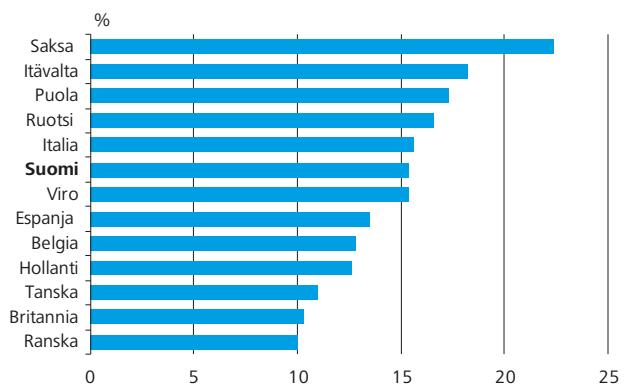
Vastavetona hiipumissuuntaukselle EU:n komissio on aivan viime aikoina ehdottanut jäsenmaille tavoitteeksi EU:n teollisuustuotannon nostamista 20 prosenttiin taloudesta. On kuitenkin vaikea nähdä, miten tavoite parantaisi EU-maiden taloutta ja kilpailuky-

kyä. Määrän sijasta EU-maiden olisi keskityttävä laatuun eli korkean jalostusasteen tuotantoon ja työllisyyteen globaaleissa tuotantoketjuissa.

Suomen teollisuus romahtanut eniten

Suomessa teollisuuden bkt-osuus oli vuonna 2012 EU:n keskitasoa eli 15,4 prosenttia ja täsmälleen sama kuin Virossa (Kuvio 1). Ruotsissa teollisuuden osuus oli jonkin verran merkittävämpi ▶

Teollisuuden bkt-osuus 2012

Lähde: EU Industrial Structure Report 2013.

Kuvio 1

Työpaikat pysyneet vain lääketeollisuudessa

Rakennemuutoksen rajuudesta EU:n taloudessa kertoo se, että teollisuuden työllisyys on vähentynyt kaikilla toimialoilla lukuun ottamatta lääketeollisuutta (Taulukko 1). Suomessa t&ik-intensiivinen lääketeollisuus työllisti yhä paljon väkeä vuonna 2000 ja 2012. Kasvu koko EU:ssa oli 4 prosenttia, joten olemme suoriutuneet myös tällä korkean arvonlisän toimialalla heikemmin kuin muut EU-maat työllisyysellä mitaten.

Muilla teollisuuden toimialoilla luvut ovat läpi EU:n tyyliä. Henkilöstö on vähentynyt reippaasti tekstiiliteollisuudessa, puu- ja puutuotteissa ja elektroniikassa – ja kaikilla näillä aloilla Suomessa vielä selvästi EU-keskivertoa enemmän vuosina 2000–12.

Telekommunikaatio on tehostanut toimintojaan ja hyötynyt uusista teknologioista. Koko sektorilla henkilöstö väheni EU-maissa 20 prosenttia, Suomessa reilun kolmanneksen.

Kasvaa terveys-, rahoitus- ja ICT-palveluissa

EU:n väestön ikääntyminen heijastuu terveyspalvelujen kysyntään, ja sektorin

Työllisyyden muutos erällä toimialoilla 2000–2012, %

	Suomi	Hollanti	Tanska	Saksa	EU27
Tekstiiliteollisuus	-41	-37	-60	-40	-43
Puu- ja puutuotteet	-32	-30	-46	-28	-22
Lääketeollisuus	0	-12	67	2	4
Metallituotteet	5	-16	-21	-3	-8
Elektroniikka, tietokoneet	-27	-20	-31	-6	-23
Ajoneuvot	-21	-16	-60	-5	-8
Telekommunikaatio	-35	-40	-25	-49	-20
Rahoitus ja vakuutus	12	-11	9	-6	4
Ohjelmointi ja ICT-konsultointi	48	36	47	36	39
Terveyspalvelut	19	42	11	21	22

Lähde: Lähde: EU Industrial Structure Report 2013

Taulukko 1

henkilöstö onkin kasvanut viidenneksen vuosina 2000–12.

Rahoitus- ja vakuutusala on samana aikana kasvattanut henkilöstöään 4 prosenttia. Tämä on hieman yllättävää; iskihän finanssikriisi juuri tälle sektorille, ja toisaalta tieto- ja viestintätekniikan kehittymisen hyödyt heijastuvat nimenomaan tälle alalle. Suomessa alan

henkilöstö on kasvanut selvästi EU-maita riippämmän, 12 prosenttia.

Ohjelmointi ja konsultointi eli tietotekniikan käyttöä edesauttavat toiminnot ovat kasvattaneet suosiotaan EU-maissa. Toimialan henkilöstö lisääntyi noin 40 prosenttia EU-maissa vuosina 2000–2012, Suomessa ja Tanskassa lähes 50 prosenttia.

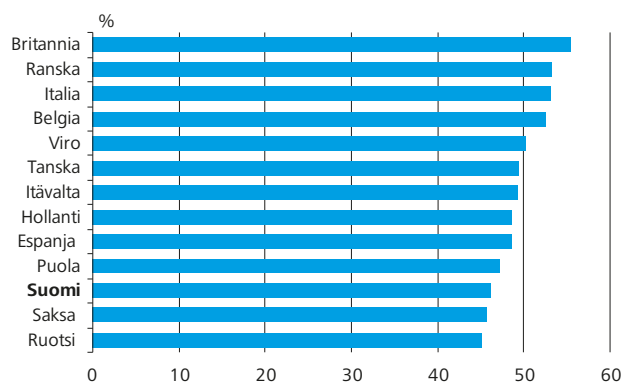
(16,6 %) ja Saksassa selvästi merkittävämpi (22,4 %).

Tanskassa ja Hollannissa teollisuuden merkitys oli huomattavasti Suomea vähäisempi. Samoin on finanssipalveluiden tuotantoon profiloituneessa Britanniassa, jossa teollisuuden osuus laski vuoden 2005 14 prosentista 11 prosenttiin jo vuonna 2009.

Saksan osuus koko EU:n teollisuudesta on noin neljännes eli selvästi enemmän kuin Saksan osuus koko EU:n taloudesta. Talouskriisistä Saksa on selvinnyt juuri vahvan teollisen osaamisensa ja kilpailukykyisten tuotteidensa ansiosta.

Vaikka teollisuus on yleisesti EU:ssa ollut laskusuunnassa vuosina 2000–12, uusissa EU-jäsenmaissa teollisuuden osuus taloudessa on perinteisesti ollut merkittävä. Vahvimmin teollisuusvetoisia EU-maita ovat Romania (24,8 %), Tšekki (24,7 %), Irlanti (23,3 %) ja Unkari (22,7 %).

Markkinapalveluiden bkt-osuus 2012

Lähde: EU Industrial Structure Report 2013.

Kuvio 2

Teollisuuden rakennemuutos on Suomessa ollut selkeästi kaikkein rajuin EU-maista. Teollisuuden bkt-osuus supistui 10,3 prosenttiyksikköä vuosina 2000–12,

kun EU-maissa väheneminen oli keskimäärin 3,3 prosenttiyksikköä. Teollisuuden bkt-osuus supistui samalla ajanjaksona huomattavasti myös Belgiassa, 5,9

prosenttiyksikköä, Ranskassa (5,3), Britanniassa (5,3), Ruotsissa (4,7) ja Tanskassa (4,3), mutta Hollannissa vain 2 prosenttiyksikköä.

Julkisilla palveluilla vahva rooli Pohjoismaissa

Yksityisten yritysten tuottamien markkinapalvelujen osuus on Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa suhteellisen pieni muihin EU-maihin verrattuna (Kuvio 2). Saksan osuuden vähäisyyttä selittää teollisuuden vahva asema taloudessa, kun taas pohjoismainen hyvinvointimalli painottaa julkisten palvelujen roolia taloudessa.

Julkisten palvelujen bkt-osuus oli Ruotsissa (26,5 %), Suomessa (25,1 %) ja Tanskassa (27,3 %) huomattavasti EU:n keskiarvon (22,9 %) yläpuolella.

Markkinapalvelut ovat erityisen vahvoja suurissa EU-maissa, Britanniassa, Ranskassa ja Italiassa. Ehkä hieman yllättäen Ranskassa teollisuuden merkitys on tätä nykyä melko vaatimaton, mutta yksityisten markkinaehtoisten palvelujen bkt-osuus on EU-maiden kärkeä.

Teollisuustuotteiden hintojen lasku tuottavuuden kasvaessa selittää osittain palvelujen suhteellisen merkityksen kasvua. Lisäksi yleinen kehitys suunta on se, että tulojen noustessa yhä suurempi osuus kulutetaan palveluihin.

Teollisuuden ja palvelujen välinen rakennemuutos heijastuu erityisesti työllisyyteen. Työvoimavaltainen ja alhaisemman tuottavuuden palvelusektori työllistää moninkertaisesti teollisuuden nähden.

Teollisuus ja palvelut tiiviisti yhteydessä

Teollisuusyritykset käyttävät yhä useammin erilaisia palveluja osana omia tuotantoprosessejaan. Palveluja käytetään tuotekehityksessä ja innovaatioissa, myynnissä sekä erilaisissa tukipalveluissa.

Palvelujen lisääntyvällä käytöllä teollisuusyritykset tavoittelevat tuottavuuden

lisäystä ja kustannustehokkuutta. Edistyksellisillä palveluilla voidaan myös päivittää tuotteita ja tuotevalikoimaa ja näin lisätä kilpailukykyä ja erottautua kilpailijoista. Palvelujen monipuolinen käyttö ja tarjonta teollisuuden asiakkaille kohentaa myös asiakassuhteita.

Teollisuus on lisännyt palvelupanosten käyttöä omassa tuotannossaan. Palveluiden osuus teollisuuden lopputuotteissa lisääntyi EU-maissa 35 prosentista 39 prosenttiin vuosina 1995–2009.

Palveluja käytetään paljon paperi- ja massateollisuudessa, ruoka- ja juomateollisuudessa sekä korkean teknologian teollisuudessa. Käytetyt palvelut ovat usein tietointensiivisiä korkean arvonlisän palveluja, kuten t&k-toimintaa, ohjelmistopalveluja, brändäystä tai markkinointipalveluita.

Muutos heijastuu teollisuuden ammattirakenteeseen

Teollisuuden luonne on muuttumassa kahdella tavalla. Tuotanto nojaa yhä enemmän palveluihin, ja teollisuudessa palveluammattien merkitys kasvaa. Lisäksi teollisuuden tuotteet koostuvat yhä enemmän myös palveluista, esimerkiksi ICT-ohjelmistot.

Muuttuva tuotantorakenne heijastuu teollisuuden ammatteihin, joissa painottuu t&k, suunnittelu, ohjelmisto, markkinointi, koulutus ym. osaaminen. Nämä ammatit sijoittuvat usein arvoketjun osiin, joissa arvonlisä on korkea.

Teollisuuden henkilöstöä on yleisemmin palveluammateissa niissä maissa, joiden tuotantorakenne painottuu korkean teknologian teollisuuteen. Teollisuusyritykset eivät pelkästään käytä enemmän palveluja vaan ovat myös innovatiivisia palveluiden käytössä, jolloin saavutettavat tuottavuushyödyt uusissa tuotteissa ja markkinoilla korostuvat.

Teolliset työpaikat vähenemässä

Tukku- ja vähittäiskauppa on tärkein EU:n markkinavetoinen palvelusektori,

etenkin työllisyydellä mitattuna. Kaupan työllisyys on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Myös terveyssektori kasvoi nopeasti vuosina 2000–11 väestön ikääntymisen vauhdittamana.

Pidemmän aikavälin kehitys näyttää kasvavaa trendiä palvelujen työllisyyteen ja vähemmän työpaikkoja teollisuuteen. Työllisyys hallinnon, lakiasian sekä ohjelmistopalveluissa kasvoi kaikissa maissa vuosina 2000–2012.

Jopa Saksassa teollisuuden työllisyys väheni kaikilla alatoimialoilla, paitsi lääke- ja elintarviketeollisuudessa. Kasvava tuotanto yhdistettynä henkilöstön vähennyksiin kertoo Saksan teollisuuden vahvasta tuottavuus- ja kilpailukykykehityksestä.

Pk-yrityksissä potentiaalia

EU-maiden tuotantorakenne nojaa keskeisesti pk-yrityksiin. Niillä on vahva kasvupotentiaali, ja ne myös luovat merkittävän osan uusista työpaikoista.

Vuosittain noin kaksi miljoonaa pk-yritystä aloittaa toimintansa EU-maissa. Pk-yritykset vastaavat 99 prosentista koko EU:n yrityskannasta ja työllistävät 65 miljoonaa henkilöä.

Uudet yritykset syntyvät useimmiten toimialoille, jotka eivät vaadi suuria pääomia. Näitä aloja ovat juuri kauppa ja erilaiset yrityspalvelut. Teollisuuteen, jossa suuryritykset hallitsevat, uusia yrityksiä syntyy harvemmin. ■

Lähde: Competing in Global Value Chains, EU Industrial Structure Report 2013.

Kirjoittaja on työ- ja elinkeinoministeriön ekonomisti.

Artikkelisarjan toisessa osassa paneudutaan tuottavuuden ja kilpailukykyyn kehitykseen EU-maissa.

Samuli Rikama

Epävarmuuden keskellä on uuden kasvun aineksia

Suomen talouden tila on OECD:n tuoreen maaraportin mukaan varsin haastava globaalien suhdanteiden ja syvän rakennemuutoksen kourissa. Suomella on kuitenkin Nokian jälkeen hyvät edellytykset asemoida itsensä globaalien arvoketjujen erikoistumista vaativiin tehtäviin. Uusia mahdollisuuksia on, ja niitä on etsittävä koko ajan.

Suomen julkinen sektori on vaikeuksissa muun muassa väestön ikääntymisen ja terveystalouden lisääntyvän kysynnän takia. Samanaikaisesti talouskasvu on kituliasta, mikä johtuu paljolti rakenteellisista tekijöistä, kuten heikentyneestä kilpailukyvästä sekä elektroniikka- ja metsäsektoreiden nopeasta alamäestä.

Pidemmän aikavälin tarkastelussa vuodesta 2000 lähtien Suomi on itse asiassa pärjännyt hyvin verrokkimaihin nähden (Kuvio 1). Suomen ja Ruotsin bkt:n kasvu vuosina 2000–08 oli selvästi ripeämpää kuin Tanskan tai Saksan. Finanssikriisin jälkeen Saksa ja Ruotsi ovat pärjänneet Suomea ja Tanskaa paremmin. On huomattava, että vuosina 2000–13 talous on Suomessa kokonaisuudessaan kasvanut enemmän kuin Saksassa tai sel-

västi enemmän kuin Tanskassa.

Vuoden 2009 kriisi iski Suomeen pahemmin kuin moniin muihin maihin. Vienti- ja investointikysyntä on viime vuosina ollut heikkoa ja talouden rakennemuutos käynnissä. Maailmantalouden koheneminen hitaasti tukee Suomen toipumista, mutta viennin ja investointien ripeämpi kasvu edellyttää aktiivista innovaatio toimintaa sekä kilpailukyvyyn kohentamista.

Työttömyys on Suomessa pysynyt varsin kohtuullisena tuotannon laskuun verrattuna, mistä on osin kiittäminen aktiivisia työmarkkinatoimia. Tuotantorakenteen muutos korkean tuottavuuden teollisuudesta heikomman tuottavuuskehityksen palveluihin on mahdollistanut sen, että työllisyys on heikentynyt hitaammin kuin tuotanto.

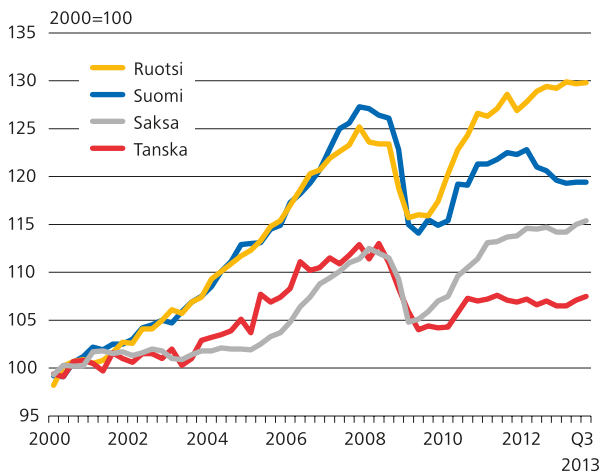
Suomen kehitys on haavoittuvainen globaalien kehityksen ja etenkin Venäjän suhteen. Alhainen korkotaso vauhdittaa toimeliaisuutta, mutta OECD:n mukaan velkaantuminen sisältää riskejä pidemmällä aikavälillä.

Suomen osaava työvoima ja hyvä yrittäjäympäristö mahdollistavat kuitenkin osaamis- ja innovaatiovetoisen paluun talouskasvuun. Globaalien kysynnän, rakennemuutoksien ja kilpailukyvyyn kohentamisen kautta kasvava vienti vauhdittaa talouden elpymistä.

OECD ennakoii Suomen talouden kasvuksi 1,1 prosenttia tälle vuodelle ja 1,9 vuodelle 2015. EU-komission tuoreet kasvuarvot Suomelle ovat selvästi maltillisempia: 0,2 prosenttia tälle vuodelle ja 1,3 ensi vuodelle.

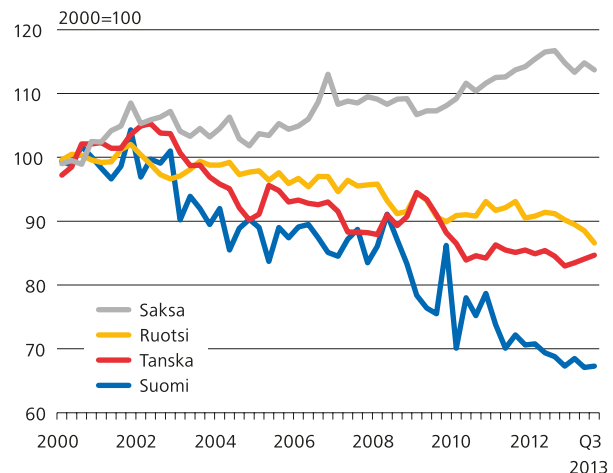
Kokonaisviennin OECD arvioi kas-

Bruttokansantuotteen kasvu

Kuvio 1

Viennin markkinaosuusien kehitys*

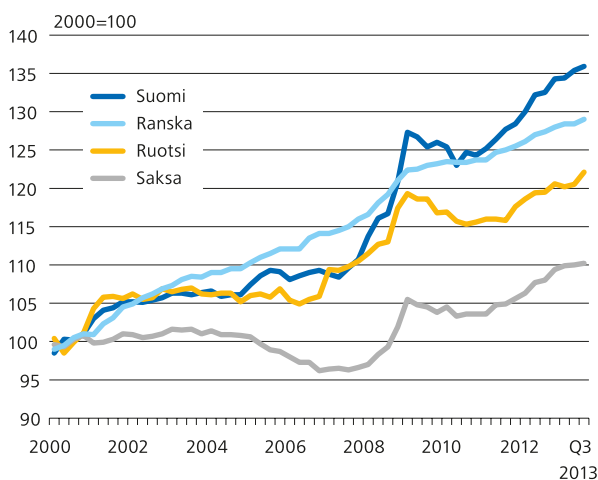

* = viennin ja vientimarkkinoiden kehityksen suhde.

Lasku tarkoittaa vientimarkkinaosuusien menetystä.

Kuvio 2

Yksikkötyökustannusten kehitys

Kuvioiden lähde: OECD, Suomi maaraaportti 2014.

Kuvio 3

vavan 3,8 prosenttia tänä vuonna ja 4,8 prosenttia vuonna 2015. Kokonaistuonnin ennustetaan kasvavan tänä vuonna 4,1 ja ensi vuonna 3,6 prosenttia.

Syvä rakennemuutos käynnissä

Elektroniikka- ja metsäsektoreiden romahdusta paikkaamaan ei ole vielä syntynyt korvaavia toimialoja. Muut toimialat – kuten palvelut – eivät ole onnistuneet kompensoimaan menetyksiä tuotannossa ja viennissä.

Suomen vienti on heikentynyt viennin rakenteen sekä vientihintojen heikon kehityksen vuoksi. Kilpailijamaihin verrattuna Suomi on menettänyt vientimarkkinoita selvästi nopeimmin viime vuosina (Kuvio 2).

Myös hintakilpailukyymme on heikentynyt, sillä yksikkötyökustannuksien nousu vuodesta 2000 lähtien on ollut nopeaa ja nopeampaa kuin useissa muissa EU-maissa (Kuvio 3). Suomen yksikkötyökustannukset ovat kohooneet vuodesta 2000 selvästi kilpailijamaita Saksa ja Ruotsia nopeammin. Tilannetta parantaa lähivuosina jo sovittu maltillinen palkkaratkaisu.

Globaaleihin arvoketjuihin pitää integroitua

Etenkin elektroniikkateollisuudessa Suomi hyödynsi 1990-luvulta lähtien tehokkaasti globaaleja arvoketjuja. Nyt elektroniikkateollisuuden hyödyttyä Suo-

men tulee aktiivisesti etsiä tuotannon ja viennin vauhdittamiseen uusia mahdollisuuksia globaaleista arvoketjuista, etenkin niiden vaativista tehtävistä. Tällaisia lupaavia aloja ovat mm. peliteollisuus sekä bio- ja vihreät teknologiat.

Arvoketjujen myötä tapahtuva erikoistuminen lisää tuottavuutta. Suomen kilpailukykyinen toimintaympäristö, johon kuuluvat vahva sosiaalinen turvaverkosto, koulutus ja työmarkkinat, edesauttaa yritysten toimintaa ja arvon kanavoitumista suomalaisyrityksille globaaleista arvoketjuista.

Suomen 3,5 prosentin t&k-panostus suhteessa bkt:hen on yksi OECD-maiden suurimpia. Tästä yksityinen sektori rahoittaa kaksi kolmannesta. Suomen sijoitus on kolmas kilpailukykyä tutkivan World Economic Forum indeksissä, mutta tästä huolimatta talouskasvun edistämiseksi tarvitaan uusia toimia ja kilpailua tulee vapauttaa ja tehostaa eri toimialoilla.

Luottoehdot kiristyneet

Luottoehtoja on tiukennettu, mutta siitä huolimatta pk-yritysten lainansaanti pankeista Suomessa on helpompaa kuin useimmissa muissa euromaissa. Yritysten lainatarve ei kuitenkaan ole kasvanut, koska investoinnit ovat olleet jäissä taloudellisen epävarmuuden vallitessa.

Myös kotitalouksien velkaantuminen on pysähtynyt jatkuttuaan yli vuosikymmenen. Muihin Pohjoismaihin verrattu-

Hyvä pohja ponnistaa

Kovista ajoista huolimatta OECD muistuttaa raportissaan Suomen vahvuuksista:

- Suomi sijoittuu seitsemänneksi onnellisuusmittarilla (World Happiness Report 2013)
- Suomi sijoittuu OECD Better Life Indexin kaikissa osissa OECD-maiden keskiarvoa paremmin
- tulojaon epäoikeudenmukaisuus on OECD-maiden alhaisimpia
- työpaikat ja ansiotasot ovat lähellä OECD-keskiarvoa huolimatta pitkittyneestä kriisistä
- asuntotilanne on parempi kuin OECD-maissa keskimäärin
- ympäristön laatu on erittäin hyvä ja luonnonvaroja paljon, ne tarjoavat hyvät lähtökohdat vihreälle kasvulle
- koulutusjärjestelmä on erinomainen huolimatta heikentyneistä PISA-tuloksista

na suomalaiset kotitaloudet ovat vähiten velkaantuneita.

Vihreä kasvu ajurina

Suomi on muiden Pohjoismaiden tavoin on asettanut yhdeksi politiikkatoimien prioriteetiksi ilmastonmuutoksen torjunnan sekä vihreän kasvun edistämisen. Hallitus edistää energiatehokkuutta monin toimin, esimerkiksi verotuksella. Useat puhtaat teknologiat ovat kehitysvaiheessa ja clean tech -sektori kasvaa nopeasti. Tätä tukevat Suomen suhteelliset vahvuudet, jotka ovat korkeassa teknologiassa sekä metsien hyödyntämisessä.

Paperin globaali kysyntä on heikentynyt ja metsäteollisuus ollut vaikeuksissa. Bioenergian hyödyntäminen ja kehitystyö ovat metsäteollisuudellemme kuitenkin oivallinen mahdollisuus.

Suomi on vahva innovaattori puhtaissa teknologioissa sijoittuen neljänneksi Cleantech Innovation -indeksissä 2012. OECD mainitsee hallituksen kunnianhimoisen ohjelman puhtaiden innovaatioiden edistämiseksi yhdessä julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa. Cleantech tarjoaa hyvän perustan vahvistaa talouskasvua, vientiä ja uusia työpaikkoja. ■

Kirjoittaja on työ- ja elinkeinoministeriön ekonomisti.

Artikkeli on julkaistu Tieto&trendit -lehden verkkosivuilla 6.3.2014

Kun Matteo Renzi tapasi kansleri Angela Merkelin ja presidentti Barack Obaman taannoisessa G7-huippukokouksessa, Italian uuden pääministerin nimi nousi myös kansainväliseen tietoisuuteen.

Ranskan presidentti François Hollandein tavoin Saksan liittokansleri ja USA:n presidentti ymmärtävät varsin hyvin, kuinka suuret ne panokset ovat, jotka sisältyvät Italian toivottuun elpymiseen.

Jos Italian alamäki taittuu, euroalueen elpyminen voi jatkua, joskin hitaasti eikä ilman haasteita. Jos taas Italian alamäki syvenee, seuraukset eivät tunnu vain euroalueella, vaan vaikuttavat laajalti koko maailmassa.

II Rottamatoren uudistukset

Vuosi sen jälkeen kun Renzistä oli leivottu Firenzen pormestari vuonna 2009, hän julisti, että hänen oma demokraattinen puolueensa (Partito Democratico, PD) tarvitsi täydellisen muodonmuutoksen, samoin kuin Italian politiikka. Näin Renzi sai lempinimen *il Rottamatore* (romuttaja).

Viime helmikuussa 39-vuotiaasta poliitikosta tuli Italian nuorin pääministeri sitten Mussolinin. Kummankin aikana muutoksia ajaa vaatimus ”työpaikoista ja demokratiasta”. 1930-luvun seuraukset tiedetään, 2010-luvun saavutukset ovat vasta aluillaan.

Mutta voiko *Il Rottamatore* kääntää Italian talouden alamäen?

Hyvät uutiset ovat siinä, että vuoden 2013 lopussa – vain pari kuukautta ennen Renzin valtaan astumista – Italian sodanjälkeisen historian pitkin lama taittui.

Huonot uutiset ovat siinä, että yhdeksän negatiivisen neljänneksen jälkeen Italian talous on liki 10 prosenttia pienempi kuin ennen kriisin alkua. Elinkeinoelämä on tyytymätön korkeaan verotaakkaan ja työttömyys on kaksinkertaistunut reiluun 12 prosenttiin sitten vuoden 2007.

Brysselin ja Rooman säästöluopauksista huolimatta, Italian valtiontalouden alijäämä on 3 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja julkinen velka ylittää 132 prosenttia bkt:sta. EU-jäsenmaista vain Kreikalla on suuremmat velat. Mutta

Dan Steinbock

Taittaako Renzi Italian talouden alamäen?

Italiassa on ryhdytty kunnianhimoisiin uudistuksiin uuden pääministerin johdolla. Onnistuuko Matteo Renzi elvyttämään maan talouden? Lopputuloksella on suuri merkitys Euroopalle ja koko maailman talouteen.

kun Italian talous on Kreikkaan nähden kahdeksankertainen, myös huoli kielteisistä seurauksista on moninkertainen.

Italian talouden ainut valonpilkahdus on nykyinen vaihtotaseen ylijäämä, joka on liki 1prosentin bkt:sta. Tämä positiivinen käänne on seurausta viennin merkittävästä ominaispainosta, samoin kuin tuonnin viimeaikaisesta laskusta. Mitään takeita myönteisen vientikehityksen jatkumisesta lähiaikoina ei kuitenkaan ole.

Italian teollisuuden tuotanto on pitkään ollut alamaissa. Elinkeinoelämän ja myös kuluttajien luottamusta tulevaisuuteen painaa pankkien tiukka lainarahoitus.

Muutosohjelmia kuukausikaupalla

Nykyisellään Renzin Demokraattinen Puolue on vahvin pohjoisessa Italiassa ja suurissa kaupungeissa. PD hallinnoi 12:ta Italian 20 avainalueesta. Puoluetta pidetään edistyksellisenä näkemyksiltään ja uudistusmielisenä tavoitteiltaan. Renzi nähdään liberaalina uudistajana, joka edustaa kaivattua sukupolven vaihdosta ikääntyvässä Italiassa.

Italia tarvitsee suuria rakenteellisia ja institutionaalisia uudistuksia. Renzi puolestaan toivoo voivansa kääntää talouden alamäen lanseeraamalla yhden suurprojektin joka kuukausi.

Ensimmäinen muutos on vaalilain uudistus, jonka tarkoituksena on vakauttaa poliittinen päätöksenteko. Julkisen sektorin tehostaminen ja verohallinnon muutokset ovat seuraavia uudistushankkeita.

Italia ottaa haltuunsa Euroopan Neuvoston presidenttiyden heinäkuussa 2014. Renzi pyrkii sitä ennen aikaansaamaan valtavia uudistuksia, joihin Rooman vanha poliittinen luokka ei ole kyennyt vuosikausiin.

Berlusconiin jälkeisen Italian politiikan Renzi näkee autiomaana, joka oikeuttaa kovatkin otteet. Jo ennen pääministerin pestiään hän ehdotti, että Italian parlamentaarikot äänestäisivät itsensä ulos hallituksesta. Puoluetoverinsa **Enrico Lettan** hän syrjäytti pääministerin paikalta tämän oltua vallassa vain vajaan vuoden.

Lähtipä Renzin valtiomiesura liikkeelle niin tai näin, hänen ohjelmansa avaa Ita-

Uusi pääministeri pyrkii aikaansaamaan valtavia uudistuksia muutamassa kuukaudessa.

lialle kaivatun suuremmentin. Jos se ei toimi, Italian talous siirtyy kuilun partaalle.

Hidas elpyminen – tai suuri lama

Nykyisellään euroeliittien sovinnainen viisaus on otaksumassa, että ”suuri käänne” on alkanut, euroalue elpyy ja palaa arkeen parin vuoden sisällä.

Euroopan elpyminen on kuitenkin edelleen hyvin hauraalla pohjalla ja maantieteellisesti rajoittunutta. Brysselin yksisilmäinen säästöpolitiikka on ajanut EU:n sosiaalisiin ristiriitoihin, jotka luovat massiivisia protestiliikkeitä niin ääriivasemmalla kuin äärioikeallakin – mitä myös loppukevään eurovaalien tulos tulee heijastamaan.

Viime vuosina euroalue on välttänyt kriisin leviämisen koska konfliktialueet rajoittuivat pieniin talouksiin. Kreikan, Portugalin ja Irlannin taloudet ovat kukin alle 3 prosenttia euroalueen kokonaistaloudesta.

Kriisin kuvio muuttui syksyllä 2011, jolloin tartuntavaikutukset ulottuivat Espanjaan ja Italiaan, jotka yhdessä vastasivat liki 30 prosentista euroalueen bkt:sta. Jos Kreikka olisi ajautunut konkurssiin näissä oloissa, se olisi aiheuttanut vakavan tartunnan hauraassa Italiassa.

Tästä syystä Kreikka on saanut jo kaksi tukipakettia (ensin 73 miljardia ja sit-

ten 164 miljardia euroa), tavoittelee kolmatta (n. 20 miljardia euroa) ja entistä suotuisampia takaisinmaksuehtoja.

Tuen motiivi ei ole hyväntekeväisyydessä, vaan eloonjäämisessä. Niin kauan kuin Kreikan talous pysyy vedenpinnan yläpuolella, myös Italia ja Espanja voivat tavoitella elpymistä suuremmenteillaan.

Italian talous on yhä haavoittuvainen, mistä kertoo Standard & Poor'sin BBB-luokitus. Vielä vuonna 2016 Italian bruttokansantuotteen uskotaan olevan alle 7 prosenttia siitä, mitä se oli vuonna 2007. Rooma elää ”menetettyä vuosikymmentä”.

Italian elpymisellä on suuri merkitys Euroopalle ja koko maailmantaloudelle. Italia vastaa 5 prosenttia koko maailman kaupallisesta pitkän aikavälin velasta, vaikka italialaisia on vain vajaa 1 prosentti koko maailman väestöstä. Kansainvälisesti Italian velkataakka on yli kuusinkertainen keskivertoon nähden.

Vaikka Brysselissä vaaditaan kovia säästöohjelmia, on selvää että liian raskeat säästöt vain pahentaisi Italian talouden nykytilaa. Niinpä Renzi tuskin noudattaa Euroopan komission, Euroopan keskuspankin tai Kansainvälisen valuutatarhaston neuvoja sellaisinaan. Luultavampaa on, että Renzin hallitus vähentää Italian velkaa hitaasti ja keskittyä sen sijaan vajaiden vähentämiseen.

Poliittisesti Renzi lähtee siitä otaksumasta, että Brysselissä Rooman uutta politiikkaa tullaan arvostelemaan, mutta ei silti täysin torjumaan, koska reaaliset vaihtoehdot ovat vähissä.

Jos Italian elpyminen uusista ohjelmista huolimatta alkaisi takkuilla, se syventäisi tuloeroja maan sisällä, johtaisi kasvavaan epävakautteen eteläisessä Euroopassa ja heikentäisi kasvunäkymiä myös globaalilla tasolla.

Mitä Italia edellä, sitä muu maailma perässä. ■

Dosentti Dan Steinbock toimii kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtajana Intia Kiina ja Amerikka instituutissa (USA) ja vaikuttaa lisäksi Shanghaiin kansainvälisten opintojen instituutissa (Kiina) ja EU-keskuksessa (Singapore)

Mika Maliranta

Palkkaliukumat hoitavat kilpailukykyä mutta kaatavat toiveet täystyöllisyydestä

Liukumat vaikuttavat merkittävästi ansioiden kehitykseen. Taantumissa se on mekanismi, joka parantaa Suomen kilpailukykyä. Työllisyyden kohentuessa liukumat vaikuttavat toiseen suuntaan.

Suomessa palkkojen nousuvauhti on kiihtynyt kilpailukykyä rapauttavaksi, kun työttömyysprosentti alkaa lähennellä kuuden prosentin tasoa, osoittaa tutkija Mika Maliranta.

Täystyöllisyys kuulostaa tavoittelamisen arvoiselta ainakin kolmesta syystä. Ensiksi, työttömyyden vuoksi kansantalouden koko tuotantopotentiaali ei ole täydessä käytössä. Kansantalouden tuotannon, tulojen ja kuluksen tasot ovat siis tarpeettoman matalia. Toiseksi, täystyöllisyyden oloissa julkisen talouden tasapaino olisi paljon nykyistä paremmilla kantimilla. Kolmanneksi, täystyöllisyys estäisi syrjäytymistä ja lievittäisi monia sosiaalisia ongelmia.

Herää tietysti kysymys, miksi työttömyyden on sallittu pysyä niin korkeana Suomessa? Työttömyys alkoi vähentyä 1990-luvun laman jälkeen, mutta se ei koskaan alentunut 6,4 prosenttia alemmaksi, mikä saavutettiin vuonna 2008. Vuonna 2013 työttömyysaste oli 8,2 prosenttia.

Politiikantekijöiden typeryyden tai pahansuopaisuuden lisäksi kannattaa miet-

tiä myös muita vaihtoehtoja. Mitä taloudessa alkaa tapahtua sen jälkeen, kun työttömyysprosentti alkaa lähennellä esimerkiksi viiden prosentin tasoa? Tällaista kysymystä pohditaan niin sanotun NAIRU-käsitteen avulla. Nimitys tulee termistä Non-Accelerating Inflation Rate Unemployment. Sillä tarkoitetaan sellaista työttömyysprosentin tasoa, jonka alittaminen johtaa kiihtyvään inflaatioon.

Työmarkkinoiden toiminta on teorian keskiössä. Kun tehtyjen työtuntien määrä kasvaa ja työttömyysaste laskee, työnantajat alkavat kilpailla työvoimasta yhä kiivaammin. Tämä johtaa palkkojen nousun kiihtymiseen. Kiinteiden valtuuttakurssien oloissa tämä puolestaan kiihdyttää sekä inflaatiota että heikentää kilpailukykyä. Kotimarkkinayritykset nostavat hintojaan, ja vientiyritysten asema vaikeutuu. Tämän kaiken seurauksena yritysten kannattavuus alkaa lopulta heikentyä ja työvoiman kysyntä laskea. Kaiken päälle hallituskin saattaa kiristää talouspolitiikkaansa, kun kilpailukykyongelma alkaa huolestuttaa. Näinhän on käynyt vaikkapa Espanjassa ja Kreikassa.

Toisaalta Suomessa, kuten useimmissa Euroopan maissa, palkankorotuksia ohjataan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen välisillä sopimuksilla. Meillä sopimuskorotukset määräävät, kuinka paljon on vähintään nostettava sellaisen palkansaajan ansioita, joka jatkaa saman työnantajan samassa tehtävässä. Kun sopimus on voimassa, työntekijöillä ei ole oikeutta yrittää painostaa tätä korkeampia korotuksia lakkoilemalla. Sen sijaan yritys saatetaan haastaa työtuomioistuimeen, jos yritys ei toteuta vähimmäissopimuskorotuksia.

Tehtyjen työtuntien muutoksen ja sopimuskorotusten suuruuden välillä on ollut viime vuosikymmeninä positiivinen yhteys tehdasteollisuudessa (Kuvio 1). Näyttää siltä, että kun työllisyys on kehittynyt myönteisesti, työntekijäjärjestöt vaativat ja työnantajat suostuvat tavallista korkeampiin sopimuskorotuksiin.

Toisaalta kuvioista 1 huomataan, että paria poikkeusta lukuun ottamatta sopimuskorotukset ovat olleet 1990-luvun alun jälkeen aiempaa alempia. Työehtosopimusperäiset korotukset ovat olleet selvästi toteutunutta ansiokehitystä matalampia. Näiden erotusta on kutsuttu ”liukumaksi”. Vuosina 1990–2010 nimelliset sopimuskorotukset olivat teollisuudessa keskimäärin 2,2 prosenttia ja ansioiden kasvu 3,7 prosenttia vuodessa. Sopimuskorotusten osuus oli siis 61 prosenttia ja liukumien osuus 39 prosenttia ansiokehityksestä.

Liukumilla on siis merkittävä vaikutus ansioiden kehitykseen. Lisäksi niiden suuruus näyttää vaihtelevan ainakin jonkin verran suhdanteiden mukaan, kuten käy ilmi kuvioista 2. Tilastollisesti yhteys näyttää kuitenkin sangen heikolta.

Palkat reagoivat suhdanteisiin luultua herkemmin

Virallisiin liukumalukuihin sisältyy kuitenkin mittausharhaa, mikä vääristää kasvulukuja ja palkkakehityksen tulkin-
taa. Ongelma juontaa juurensa ansiokehityksen mittaamiseen, joka ei ota kovin tarkasti huomioon työntekijärakenteiden muutosta.

Laskusuhdanteen aikana matalapalk-

kainen työntekijä menettää useammin työpaikkansa kuin korkeapalkkainen. Noususuhdanteen aikana puolestaan monet työttömät työllistyvät suhteellisen matalapalkkaisiin tehtäviin. Ansiokehityksen mittauksen epätarkkuus heijastuu suoraan virallisiin liukumalukuihin.

Antti Kauhasen ja kirjoittajan tutkimuksissa (2012 ja 2013) on selvitelty mittausongelman vakavuutta ja vaikutusta palkkakehityksen tulkintaan. Analyysin lähtökohta on yksinkertainen: tarkastellaan tuntiansioiden kehitystä niiden työntekijöiden keskuudessa, jotka työskentelivät saman yrityksen samoissa tehtävissä kahtena peräkkäisenä vuotena. Kutsumme näitä työntekijöitä ”jatkajiksi”.

Kuten edellä todettiin, sopimuskorotukset käytännössä määräävät, kuinka paljon työnantajan on vähintään korotettava näiden työntekijöiden ansioita vuoden aikana. Tällä perusteella tulkitsemme jatkajien toteutuneen ansiokehityksen ja sopimuskorotuksen erotuksen ”todelliseksi” liukumaksi. Koska mittaus tehdään jatkajien palkkakehityksen perusteella, tuloksista on automaattisesti korjattu pois työntekijärakenteiden muutoksen aiheuttama harha.

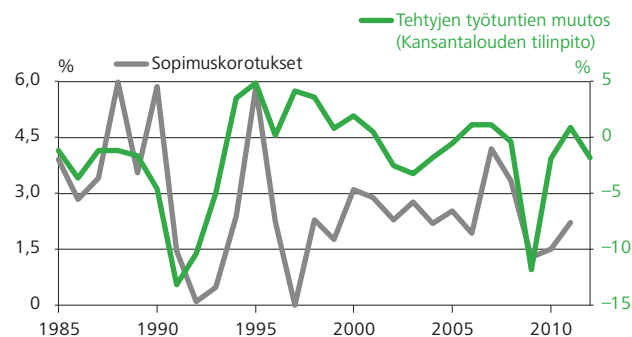
Kuviossa 2 on esitetty myös tämä laskeamme korjattu liukuma. Siitä voidaan tehdä kaksi tärkeää huomiota. Ensiksi, korjattu liukuma on ollut keskimäärin 0,5 prosenttiyksikköä (eli 32 prosenttia) virallista liukumaa korkeampi teollisuudessa vuosina 1990–2010.

Toinen havainto on vielä tärkeämpi. Kuten kuvio 2 kertoo, korjattu liukumaluku myötäilee selvästi virallista liukumalukua tarkemmin työntuntien vaihtelua. Virallisen ja korjatun liukumaluvun ero on erityisen suuri niinä vuosina, jolloin tehtyjen työtuntien määrä kasvoi Suomen teollisuudessa, eli vuosina 1994–2000, 2006–2007 ja vuonna 2011.

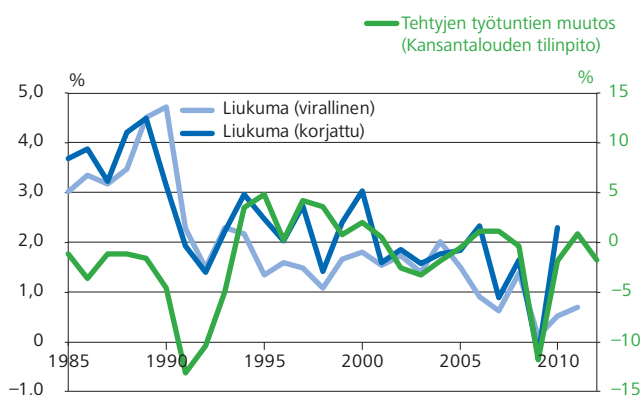
Rakenneharhasta korjatut liukumaluvut kertovat tärkeän asian Suomen työmarkkinoiden toiminnasta teollisuudessa: palkkojen kehitys reagoi suhdannevaihteluihin herkemmin mitä yleensä ajatellaan. Johtopäätöksien kannalta tähän sisältyy sekä hyviä että huonoja uutisia.

Hyvä uutinen on, että ainakin teollisuuden palkanmuodostuksessa on ollut mekanismeja, jotka korjaavat kilpailukyyn häiriöitä. Jos kilpailukyky on tasapainotasoa korkeampi, palkkojen nousu kiih-

Palkkojen kohoaminen ja tehtyjen työtuntien muutos tehdasteollisuudessa

Kuvio 1

Kuvio 2

Kuvioiden lähteet: Tilastokeskus sekä Kauhanen ja Maliranta (2012).

tyy. Kun kilpailukyky on liian huono, liukumamat pienenevät ja palkkojen nousu hidastuu. Talous toimii siis kokolailla ekonomistien oppikirjanäkemyksen mukaisesti.

Huono uutinen on se, että siinä vaiheessa, kun työllisyys on kehittynyt pitkään myönteisesti ja työttömyysprosentti alkaa lähennellä kuuden prosentin tasoa, palkkojen nousuvauhti kiihtyy, mikä näkyy selvästi myös liukumissa. Palkkamalti näyttää siis katoavan viimeistään liukumien muodossa.

Viime vuosien kokemusten nojalla näyttää siltä, että Suomessa NAIRU tulee vastaan noin 6 prosentin kohdalla, ainakin, jos pidetään vuoden 2007 tienoilta tapahtunutta kehitystä edustavana.

NAIRU-teoria saa siis lisävahvistusta, kun palkkojen nousua mitataan tarkemmin. Kilpailukykyhuolet hälvenevät ainakin jonkin verran, mutta samalla liukenevat toiveet täystyöllisyydestä. ■

Lähteet:

Kauhanen, A. ja Maliranta, M. (2012). *Micro-components of aggregate wage dynamics*. The Research Institute of the Finnish Economy ETLA, Working Papers No. 1.
Kauhanen, A. ja Maliranta, M. (2013). *Rakennemuutosten merkitys palkkakehitykselle ja niiden mittaus*. *Työpoliittinen Aikakauskirja*, 56(2), 32–43.

Mika Maliranta on ETLAn tutkimusjohtaja ja Jyväskylän yliopiston professori.

Kirjoitus perustuu TT-säätiön rahoittamaan hankkeeseen, jossa tutkitaan tuotavuus- ja palkkakehityksen dynamiikkaa yritys- ja henkilötasolla. Kirjoittaja kiittää kommentteista ja keskusteluista Antti Kauhasta, Niku Määttästä ja Juhana Vartiasta.

Työuran jatkaminen yhä useamman tavoitteena

Eläkkeelle siirtyminen on puhututtanut viime aikoina, kun eläkejärjestelmiä ollaan arvioimassa uudelleen. Tuoreimman työolotutkimuksen mukaan yli 50-vuotiaista palkansaajista yhä useampi arvioi jäävänsä eläkkeelle vanhempana kuin 63-vuotiaana. Osuus on kasvanut huikeasti – lähes 10 prosenttiyksikköä – pelkästään vuodesta 2008.

Eläkkeelle siirtyminen koskettaa lähes kaikkia suomalaisia. Sitä koskevat tutkimukset ovat kohdistuneet paitsi varsinaisiin eläkeilastoihin myös ikääntyvien työhön osallistuvuutta kuvaaviin tilastoihin sekä erilaisiin eläkkeellesiirtymisaikaita koskeviin kyselyihin ja haastatteluihin. Tilastokeskuksen työolotutkimuksissa eläkkeellesiirtymisaikaita on tutkittu varsin perusteellisesti jo vuoden 2003 tutkimuksesta lähtien. Nyt käytettävissä ovat aivan tuoreet tulokset, sillä Työolotutkimus 2013 tehtiin viime vuoden (2013) lopulla.

Työolotutkimus on sikäli hyvä väline tutkia eläkeaikeita, että se lienee valtakunnallisesti luotettavin tutkimuskokonaisuus. Työolotutkimuksen aineisto on riittävän suuri (n. 4 900 henkeä vuonna 2013), vastausosuus on hyvä (70 %), kysymykset on säilytetty mahdollisimman samanlaisina ja tutkimus tehdään luotettavalla käyntihaastattelumenetelmällä. Tässä artikkelissa käytetään kolmen tutkimuskerran aineistoja vuosilta 2003, 2008 ja 2013. Eläkkeelle siirtymistä on tutkittu vähintään 50-vuotiaiden palkansaajien joukossa. Viimeisimmässä, vuoden 2013 tutkimuksessa näitä

henkilöitä oli vastanneista 1 771 henkeä, mikä riittää hyvin monenlaisiin taustatekijöihin perustuviin ryhmityksiin.

Arviot omasta eläkeiästä nousseet tuntuvasti

Työolotutkimuksen vastaukset kysymyseen, missä iässä henkilö arvelee jäävänsä eläkkeelle, osoittavat, että eläkkeellesiirtymisiät ovat selvässä nousussa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, kuinka moni arvelee jäävänsä eläkkeelle vanhempana kuin 63-vuotiaana (kuvio 1). Osuus on kasvanut huikeasti – lähes 10 prosenttiyksikköä – pelkästään vuodesta 2008. Kaikista yli 50-vuotiaista palkansaajista 37 prosenttia arveli viime syksynä pysyvänsä työssä vähintään 64-vuotiaaksi.

Nykyisen lainsäädännön mukaan eläkkeelle on mahdollista jäädä joustavasti 63:n ja 68:n ikävuoden välillä. Tuloksia lähemmin tarkastellessa on mielenkiintoista huomata, että mitä lähemmäs eläkkeen alaraja, siis 63 vuotta tulee vastaajaa, sitä todennäköisemmin hän sanoo pitkittävänsä työuraansa tuosta 63 vuoden iästä. Tämä näkyy siten, että 50–54-vuotiaista aikoo jatkaa 64-vuotiaiksi tai pidempään

33 prosenttia, mutta 60–64-vuotiaista jo yli puolet eli 52 prosenttia.

Kuviossa 1 on nähtävissä myös se, että naisten ja miesten osat eläkeaikeissa ovat vaihtuneet kymmenessä vuodessa. Kun vuonna 2003 miesten keskuudessa oli naisia enemmän sellaisia, jotka sanoivat aikovansa jatkaa yli 63-vuotiaiksi (28 % vs. 25 %), oli viime syksynä naisista jo selvästi suurempi osa jatkohalukkaita miehiin verrattuna (39 % vs. 32 %).

Koulutus on voimakkaasti yhteydessä siihen, kuinka halukkaita palkansaajat ovat jatkamaan työuraansa yli 63 vuoden. Koulutuseroja kuvaa se, että vain perusasteen tutkinnon suorittaneista 31 prosenttia arvioi jäävänsä pois töistä yli 63-vuotiaana, mutta korkean asteen tutkinnon suorittaneilla osuus on 46 prosenttia. Kun korkea aste jaetaan ylempiin ja alempiin tutkintoihin, nähdään, että ylempässä korkean asteen ryhmässä (maisterit ja tutkijakoulutus) 64-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle aikoo jäädä jopa 57 prosenttia. Tämä joukkohan kasvaa koko ajan, joten työuraansa pitkittävien joukko myös kasvaa.

Työurien pidentämisaikaita voidaan tutkia myös sen mukaan, millaisessa am-

matissa tai ammattiasemassa vastaajat ovat. Ammattiaseman mukaan näkyy eroja varsin selvästi: kun johtotehtävissä olevista ylemmistä toimihenkilöistä 61 prosenttia aikoo jäädä eläkkeelle yli 63-vuotiaana, on vastaava osuus teollisuustyöntekijöillä vain 18 prosenttia. Onkin mitä ilmeisemmin niin, että koko ikänsä raskasta teollisuustyötä tehneillä on paljon huomattavat mahdollisuudet jatkaa työuraansa kuin korkeasti koulutetuilla tai yleensä ylempiin toimihenkilöihin kuuluvilla.

Raskaissa, vähän koulutusta vaativissa töissä olevilla on työolotutkimusten mukaan myös kaikkein pisimmät työurat takanaan. Tästä syystä on ymmärrettävää, että he eivät halua jatkaa uraansa enää 63 ikävuoden jälkeen. Kun 60–64-vuotiailla palkansaajilla on takanaan keskimäärin 39,6 vuoden työura, on samankäisillä vain perusasteen suorittaneilla mutta edelleen työssä olevilla palkansaajilla 42,6 vuoden työkokemus.

Tarkempi ammattiluokitukseen (ns. 2-numerotasolla) perustuva tarkastelu osoittaa, että sellaisista ammattiryhmistä, joissa on tarpeeksi (35 tai enemmän) vastaajia tässä otostutkimuksessa, eräissä jatkamisaikheet ovat hyvin yleisiä, toisissa taas harvinaisia. Tarkastelu rajoittuu siis vain suurehkoihin ammattiryhmiin.

Yleisiä työurien jatkamisaikheet ovat sellaisissa ammateissa kuin:

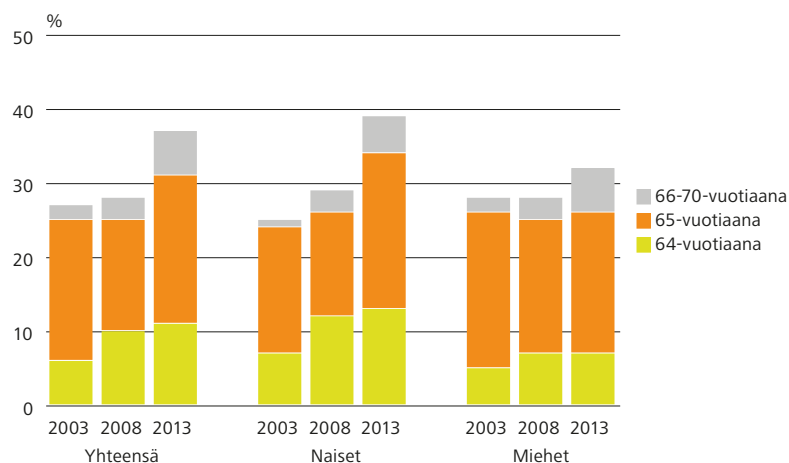
- luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat (42 %)
- terveydenhuollon erityisasiantuntijat, esim. lääkärit (75 %)
- opettajat ja opetusalan erityisasiantuntijat (49 %)
- liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijat (51 %)
- lainopilliset, sosiaalialan ja kulttuurialan erityisasiantuntijat (57 %)
- terveydenhuollon asiantuntijat, esim. sairaanhoitajat (42 %)
- sosiaali- ja kulttuurialan asiantuntijat (60 %)

Harvinaisia työurien jatkamisaikheet ovat seuraavissa ammattiryhmissä:

- tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijat (26 %)
- luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat (28 %)
- laskennan ja varastoinnin toimistotyöntekijät (28 %)
- myyjät (24 %)

Missä iässä arvelee jäävänsä kokoaikaeläkkeelle?

Vähintään 50-vuotiaat palkansaajat.

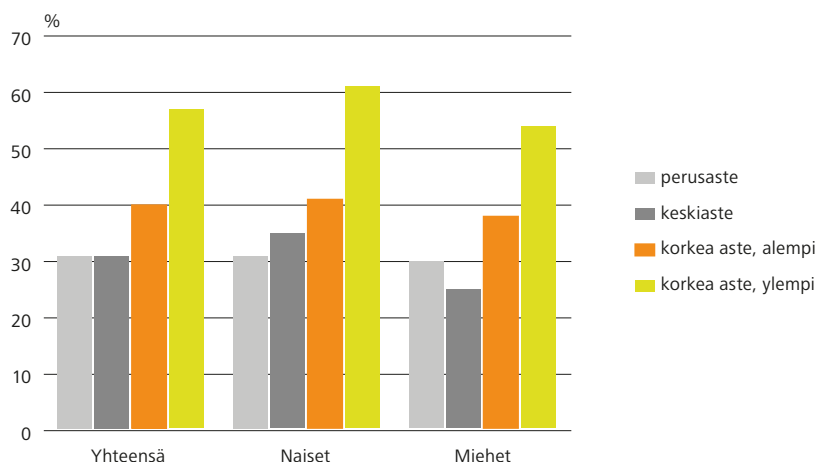

Lähde: Työolotutkimukset 2003, 2008 ja 2013

Kuvio 1

Arvelee jäävänsä eläkkeelle 64 vuotiaana tai vanhempana

Vähintään 50-vuotiaat palkansaajat. Koulutustason ja sukupuolen mukaan.

Lähde: Työolotutkimus 2013

Kuvio 2

- hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät (34 %)
- rakennustyöntekijät (18 %)
- konepaja- ja valimotyöntekijät, asentajat ja korjaajat (24 %)
- prosessityöntekijät (10 %)
- kuljetustyöntekijät (23 %)

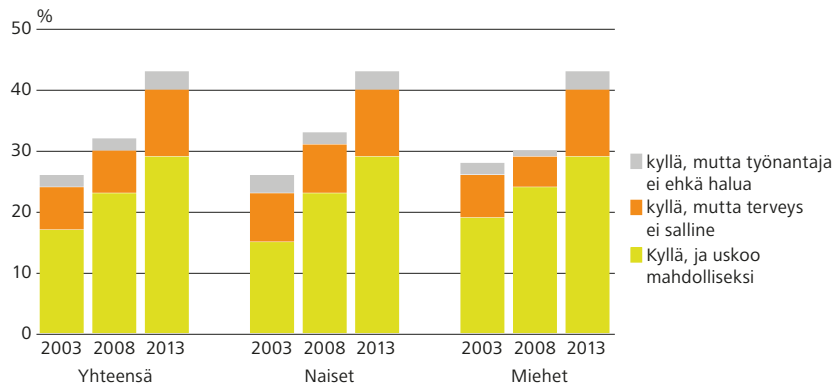
Kun kaikista yli 50-vuotiaista palkansaajista 37 prosenttia halusi jatkaa uraansa yli 63-vuotiaana, on yhteisiä piirteitä löydettävissä niistä ammateista, joissa tällaista halukkuutta on vähemmän. Tällaisia piirteitä ovat muun muassa töiden fyysinen raskaus, yksitoikkoisuus ja vuorotyö. Keskiarvoa alhaisempia osuuksia

on jatkamishalukkuudessa myös tietotekniikka-alan erityisasiantuntijoissa sekä tekniikan alan asiantuntijoissa. Näihin ammattialoihin liittyy ilmeisesti tekijöitä, jotka saavat epäilemään työuran jatkamismahdollisuuksia.

Työnantajan sektorilla on suuri merkitys siihen, kuinka palkansaajat ajattelevat jatkavansa työuraansa. Yleensä ottaen julkisella sektorilla jatkamisajatukset ovat yleisempiä kuin yksityisellä sektorilla. Tämä on toki yhteydessä koulutustasoihin sikäli, että julkisella sektorilla koulutustasot ovat korkeampia. Työnantajan ikäpolitiikalla ja työsuhteen varmuudella on silti lisävaikutusta. Valtio- ➤

Lisääkö superkarttuma halukkuutta jatkaa työssä yli 63-vuotiaana?

Vähintään 50-vuotiaat palkansaajat.

Lähde: Työolotutkimukset 2003, 2008 ja 2013

Kuvio 3

sektorilla, josta yliopistoissa työskentelevät on poistettu, on jatkamishalukkaita 55 prosenttia, kuntasektorilla 48 prosenttia ja yksityisellä sektorilla 29 prosenttia. Yliopistoissa työskentelevät viipyisivät työelämässä pisimpään, sillä heidän keskuudessaan osuus on 63 prosenttia (n=30 henkeä).

Superkarttuma vaikuttaa jatkohalukkuuteen

Toinen työuran jatkamiseen liittyvä kysymys työolotutkimuksessa on, lisääkö superkarttuma halukkuutta jatkaa työssä yli 63-vuotiaana. Tässä halukkaiden osuus on kasvanut yli 10 prosenttiyksikköä edellisestä tutkimuskerrasta. Myönteisesti kysymykseen vastasi viime syysinä jo 43 prosenttia. Tämä kysymys esitettiin ennakoivasti vuoden 2003 tutkimuksessa siten, että siinä kerrottiin vuonna 2005 voimaan tulevasta eläkeuudistuksesta, jossa eläkettä kertyy 63 ikävuoden jälkeen suuremmalla prosentiosuudella. Haluttiin tietää, onko tällä vaikutusta siihen, että jatkaisi työuraansa tuon ikärajan yli.

Uudet tulokset kertovat nyt, että kymmenessä vuodessa jatkamishalukkuus on noussut 26 prosentista 43 prosenttiin. Superkarttuma vaikutuksineen on mitä todennäköisemmin tuona aikana tullut paremmin yleiseen tietoisuuteen. Kun se yhdistyy jatkamishalukkuuden yleiseen lisääntymiseen, on tuloksesta näin tuntuva kasvu.

Eläkekysymyksiä syksyllä 2013 poh-

tinut asiantuntijaryhmä totesi raportissaan, ettei vuoden 2005 eläkeuudistus pystynyt vaikuttamaan juurikaan eläkkeelle siirtymisikään. Pohjana käytettiin Roope Uusitalon ja Satu Nivalaisen jälkikäteisarviota. Siinä muun muassa todettiin, että reformin yhteydessä tehdyt muutokset, kuten superkarttuma, olisivat pidentäneet 55–64-vuotiaiden työuria vain noin yhdellä kuukaudella. Tämän perusteella eläketyöryhmä veti sellaisen johtopäätöksen, että eläkkeelle siirtymisiään odotteelle asetettua tavoitetta, 62,4 vuotta vuoteen 2025 mennessä, ei tulla saavuttamaan, vaan siitä jäätäisiin jälkeen jopa yhdellä vuodella.

On luonnollisesti vaikea erotella eri tekijöiden vaikutuksia työurien pidentymisessä, mutta varsin oudolta tällainen vähättelevä tulkinta tuntuu. Ainakin työolotutkimuksen tulosten mukaan jatkamishalukkuus näyttäisi olevan selvästi yhteydessä siihen, että vastaajat tietävät eläkettä kertyvän yli 63-vuotiaana suuremmalla prosentilla, jolloin heidän loppullinen eläkkeensä kasvaa selvästi.

Jatkamishalukkuutta koskevassa kysymyksessä on vielä mahdollista eritellä tekijöitä, jotka vastaajien mukaan ovat mahdollisesti esteenä työn jatkamistoi-veen toteutumisessa. Syksyn 2013 tutkimuksessa 11 prosenttia yli 50-vuotiaista palkansaajista arveli oman terveydentilansa olevan esteenä työuran jatkamispyrkimykselle, ja 3 prosenttia arveli, että heidän työnantajansa ei halua heidän jatkavan vaikka he itse haluaisivatkin.

Jatkamishalukkuus on tämän ky-

symyksen mukaan varsin samanlaista naisten ja miesten keskuudessa. Molemmista 43 prosenttia ilmaisi superkarttuman vaikuttavan siihen, että he haluaisivat jatkaa yli 63-vuotiaana. Molemmilla myös esteiksi arvelut huono terveys ja työnantajan haluttomuus ovat samaa tasoa, yhteensä 14 prosenttia.

Tätä kysymystä on varsin perusteellisesti analysoitu huhtikuussa 2010 ilmentyneessä Tieto&trendit-lehdessä (Lehto-Sutela). Artikkelissa on selvitetty erityisesti sitä, mitkä tekijät ovat yhteydessä jatkamishalukkuuteen. Näinä tekijöinä on tutkittu paitsi vastaajan omia ominaisuuksia myös oman työn ja työyhteisön piirteitä. Jatkamishalukkuus osoittautui hyvin samanlaiseksi ilmiöksi kuin työtyytyväisyys: jatkamishalukkuutta selittävät hieman erilaiset asiat kuin sitä, että ei halua työskennellä yli 63-vuotiaana.

Monet työn sisältöön, työssä kehittymiseen, työyhteisön kannustavuuteen ja yleensä työn sisäiseen motivaatioon liittyvät tekijät ovat yhteydessä haluun jatkaa työssä. Sen sijaan sellaiset tekijät kuten kiire, työn henkinen ja fyysinen raskaus, työaikojen joustamattomuus sekä oman terveyden ongelmat selittävät sitä, että ei halua jatkaa yli 63-vuotiaana.

Uusimman työolotutkimuksen (2013) mukaan tällaista analyysia ei ole vielä tehty, mutta siinä on saatu samanlaisia työtyytyväisyyteen ja sisäiseen motivaatioon liittyviä tuloksia. Työhönsä erittäin tyytyväisistä 46 prosenttia sanoo haluavansa jatkaa superkarttuman vuoksi yli 63-vuotiaana, kun tyytymättömistä osuus on vain 23 prosenttia. Työtehtävien sisältöön erittäin tyytyväisistä taas haluaa jatkaa 44 prosenttia, mutta tyytymättömistä vain 31 prosenttia.

Jos katsotaan vain niitä, jotka sanovat haluavansa jatkaa ja uskovat sen olevan mahdollista, pätee sama kuin kysymyksessä siitä, missä iässä aikoo jäädä eläkkeelle. Kaikkein vanhimmilla (60–64-vuotiaat) jatkamishalukkuus ja usko sen mahdollisuuteen on korkein, 36 prosenttia. Sitä nuoremmilla (50–59-vuotiaat) osuus on 27 prosenttia. Nuoremmista on vanhempiin verrattuna enemmän niitä, jotka haluaisivat jatkaa, mutta epäilevät terveyttään. Vanhemmista taas ovat jo osittain karsiutuneet kaikkein huonokuntoisimmat pois esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeelle.

Voisiko harkita työnteon jatkamista eläkkeellä ollessa?

Työnteon jatkaminen eläkkeellä on nostanut kannatustaan. Vuoden 2008 tutkimuksen mukaan 54 prosenttia yli 50-vuotiaista palkansaajista halusi työskennellä vielä eläkeaikanaan joko kokoaikaisesti, osa-aikaisesti tai tilapäisesti. Nyt 2013 osuus on jo 72 prosenttia. Naisilla kasvu on 53 prosentista 70 prosenttiin ja miehillä 56 prosentista 74 prosenttiin. Miehet ovat siis hieman halukkaampia työskentelemään myös eläkkeellä ollessaan.

Taustamuuttujien välisiä eroja on melko vähän. Ammattiaseman mukaan näkyy, että ylemmistä toimihenkilöistä 82 prosenttia sanoo voivansa harkita työskentelyä eläkkeellä ollessa, mutta teollisuus-työntekijöistä vähiten eli 61 prosenttia.

Eläkkeellä työskentelyä on tiedusteltu aika väljästi, siksi prosentit ovat näin korkeita. Kysehän on palkansaajien omista toiveista, joten kokonaan toinen kysymys on, onko heille tarjolla töitä. Myös tilapäiset ja osa-aikaiset työmahdollisuudet ovat toki riippuvaisia taloustilanteesta ja työvoiman kysynnästä.

Työllisyystilastoista nähdään, että eläkkeellä olevien työskentely on varsin selvästi sidoksissa kulloiseenkin taloustilanteeseen. Kuviossa 5 on esitetty vanhempien ikäryhmien työllisyysasteet Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan kunkin vuoden viimeisen neljänneksen tietoina. Eläkkeellä työskentely, jota lähes vastaa 65–74-vuotiaiden työllisyys, on kuvion mukaan selvästi kasvanut 2000-luvun alusta lukien. Vuosina 2009 ja 2010 työllisyysasteissa näkyy pieni notkahdus, joka johtuu vuonna 2008 alkaneesta taantumasta. Kiinnostavaa on kuitenkin se, että lähes kaikkien tässä esitettyjen ikäryhmien työllisyys oli viime vuoden lopulla huipussaan, pitkityneestä taantumasta huolimatta.

Edistetäänkö työssä pysymistä työpaikoilla?

Työolotutkimuksissa on jo kolmena viime tutkimuskertana kysytty myös sitä, edistetäänkö vastaajien mielestä heidän työpaikoillaan ikääntyvien työssä pysymistä nykyistä pidempään. Vastauksissa on nähtävissä hienoinen kasvava trendi

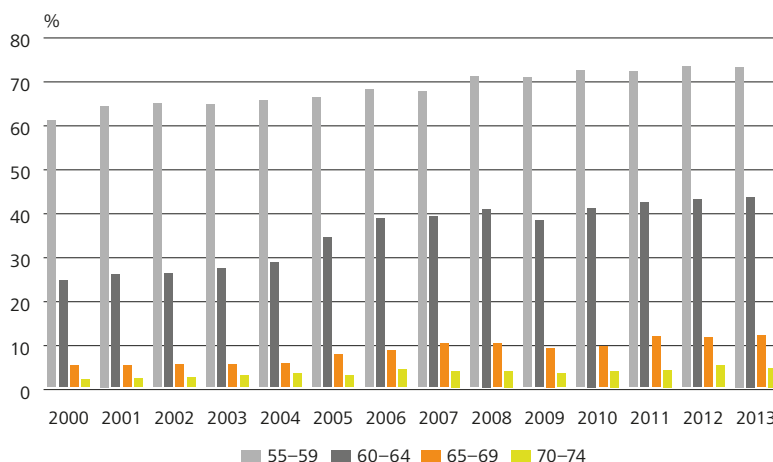
Voisi harkita työnteon jatkamista vanhuuseläkkeellä vähintään 50-vuotiaat palkansaajat.

Lähde: Työolotutkimukset 2008 ja 2013

Kuvio 4

Työllisyysaste eri ikäryhmissä 2000-2013, 4. neljännes

Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus

Kuvio 5

(Kuvio 6). On kuitenkin huomattava, että muutos edellisestä tutkimuskerrasta, vuoden 2008 tutkimuksesta, ei vaikuta kovinkaan suurelta. Kasvu on vain yhden prosenttiyksikön, kun lasketaan yhteensä, jotka vastaavat edistämistä tapahtuvan "voimakkaasti" tai "jossain määrin".

Palkansaajien näkemykset työssä jatkamisen edistämistä ovat varsin vähän yhteydessä heidän henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa, kuten esimerkiksi sukupuoleen. Asia onkin syytä arvioida erilaisten työpaikkaa luonnehtivien tekijöiden suhteen. Työpaikkaan liittyvistä tekijöistä merkittävin on se, onko työn-

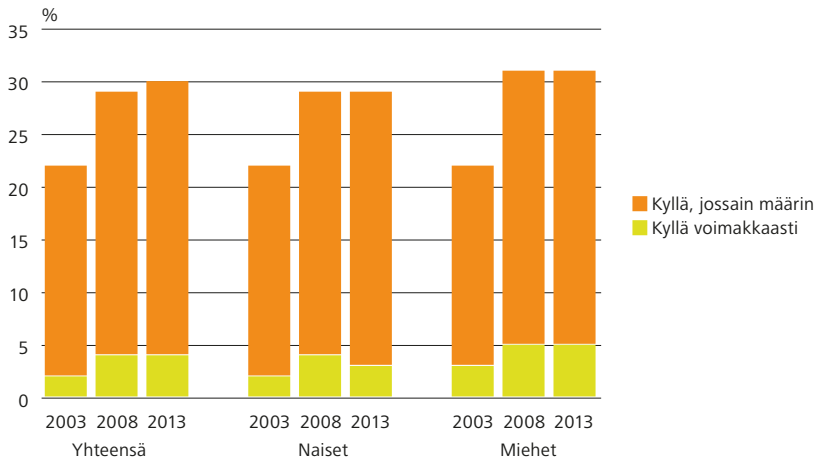
tekijöitä viime vuosina lisätty tai vähennetty. Jos työntekijöitä on lisätty, on 33 prosenttia palkansaajista sitä mieltä, että ikääntyneiden työssä pysymistä on tuettu edes jossain määrin. Jos taas työntekijöitä on vähennetty selvästi, on vastaava osuus vain 19 prosenttia.

Toimipaikan koolla ei ole mitään selvää yhteyttä tähän asiaan. Eräs mielenkiintoinen piirre tuloksissa on sen sijaan se, että johtavassa asemassa olevat tai esimiehinä toimivat näkevät työpaikkansa tilanteen parempana tässä suhteessa kuin muut työntekijät. He ehkä kokevat olevansa enemmän vastuullisia siitä, ▶

Edistetäänkö työpaikalla ikääntyneiden työssä pysymistä?

Vähintään 50-vuotiaat palkansaajat.

Lähde: Työolotutkimukset 2003, 2008 ja 2013

Kuvio 6

että ikääntyneitä kannustettaisiin enemmän jatkamaan työssään.

Työssä jatkamiseen kannustettava entistäkin enemmän

Tulosten mukaan näyttää yleisesti hyvin ilmeiseltä, että eläkkeelle siirtymisikä tulee Suomessa nousemaan. Siihen on ainakin palkansaajien omat vahvat intressit. Työmarkkinatilannehan voi tietysti olla jatkossakin huono, mutta siihen nähden ikääntyneiden työllisyysasteet ovat olleet yllättävänkin hyviä viime aikoina. (Kuvio 5.)

Näkymät työurien jatkamiselle ovat hyvät, sillä nyt työssä olevat yli 50-vuotiaat aikovat jatkaa uraansa pidempään kuin aiemmin eläkeikää lähestyneet. Tämä merkitsee sitä, että valtakunnallisesti tavoitteeksi asetettu eläkkeelle siirtymisikä, vähintään 62,4 vuotta vuonna 2025, saavutetaan mitä todennäköisemmin nykyisen lain ja eläkejärjestelmän ehdoin.

Palkansaajien omissa toiveissa ja suunnitelmissa on pidentää työuraansa: 37 prosenttia yli 50-vuotiaista palkansaajista suunnittelee jäävänsä eläkkeelle 64-vuotiaana tai vanhempana. Jatkamisajatukset ovat sitä yleisempiä, mitä korkeammin koulutetusta palkansaajasta on kyse. Koulutustason jatkuvasti noustessa työurat pidentyvät jo pelkästään siitä syystä.

Palkansaajat arvioivat myös, että niin

sanottu superkarttuma on yhteydessä työuran jatkamiseen: Se, että eläkettä kertyy suuremmalla prosentilla 63 ikävuoden jälkeen, lisää halukkuutta jatkaa yli tuon iän. Näin ajattelee jo 43 prosenttia yli 50-vuotiaista palkansaajista. Kasvu edellisestä tutkimuskerrasta, vuoden 2008 tutkimuksesta on 11 prosenttiyksikköä.

Myös eläkkeellä halutaan jatkaa työntekeä, ainakin osa-aikaisesti tai tilapäisesti. Halukkaiden osuus on jo 72 prosenttia yli 50-vuotiaista. Kasvu tässäkin suhteessa on ollut hyvin selvää, sillä edellisessä työolotutkimuksessa 54 prosenttia sanoi harkitsevansa eläkeikäistä työntekeä.

Kaiken kaikkiaan suomalaiset vaikuttavat hyvin innostuneilta jatkamaan työelämässä. Työurien jatkamishalukkuuteen vaikuttavat paitsi henkilön omat ominaisuudet, kuten koulutustaso, myös työn ja työyhteisön ominaisuudet. Työyhteisötasolla vaikuttavien tekijöiden tutkiminen on sikäli tärkeää, että ne tuntemalla voidaan paremmin edistää työurien jatkamista.

Vain 30 prosenttia ikääntyneistä palkansaajista sanoo, että heidän työpaikallaan edistetään ikääntyneiden työssä pysymistä. Sitä on ehkä melko vaikea huomioida minään erillisenä toimintana. Työolotutkimusten avulla onkin ollut mahdollista nähdä, että töiden järjestämisen tapa ylipäänsä – kaikkiaakin koskien – vaikuttaa työtyytyväisyyteen ja jatkamishalukkuuteen. Selvimmin jatka-

mishalukkuuteen näyttäisi olevan yhteydessä se, miten työntekijöiden sisäistä motivaatiota on pystytty parantamaan. Tätä ilmentävät parhaiten työssä kehittämisen tukeminen, ikääntyneiden työn arvostus, innostavuus, kannustavuus ja työajoissa joustamisen mahdollisuus. Nämä ovat yhteydessä työurien jatkamishalukkuuteen ammattiasemasta ja koulutustasosta riippumatta.

Työyhteisöt voivat siis vaikuttaa työurien pituuteen. Eläkeikää lähestyviä työntekijöitä voitaisiin kannustaa nykyistä paljon enemmän työssä jatkamisessa. Työolotutkimusten avulla on aiemmin saatu viitteitä siitä, että yli 60-vuotiaat työntekijät ovat varsin tuottavia ja monin tavoin työyhteisölle hyödyllisiä. He pystyvät pitkän työkokemuksensa avulla hallitsemaan hankaliakin työtilanteita tai sosiaalisia suhteita. He ovat oppineet työskentelemään niin, että kiire ja työpaineet eivät käy ylivoimaisiksi, ja sairauspoissaolojakin on ikääntyneillä vähemmän kuin muilla.

Työyhteisöt voivat siis monin tavoin hyötyä eläkeikää lähestyvien työpanoksesta ja kannustaa työuran jatkamisessa. ■

Anna-Maija Lehto työskentelee tutkimuspäällikkönä Tilastokeskuksen väestö- ja elinolotilastot -yksikössä. Hän on tutkinut laajalti työelämää, niin työmarkkinoiden kuin työolojen kannalta.

Lähteet:

- Lehto, Anna-Maija Sutela, Hanna (2008) Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008. Tilastokeskus.
- Lehto, Anna-Maija (2013) Eläköitymisikä ylittänyt reilusti tavoitetason. Tieto&trendit lokakuu 2013.
- Lehto, Anna-Maija (2012) Eläkeikä tavoite on saavutettavissa. Hyvinvointikatsaus 1/2012.
- Lehto, Anna-Maija–Sutela, Hanna (2010) Ikääntyvien työpanos on vahvassa kasvussa. Tieto&trendit huhtikuu 2010, 18–22.
- Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti (2013). Eläketurvakeskus.
- Uusitalo, Roope–Nivalainen, Satu (2013) Vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutus eläkkeelle siirtymisikään. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 5/2013.

Liisa Larja ja Päivikki Koponen

Suuri maahanmuuttajatutkimus käyntiin

Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Työterveyslaitos aloittivat vuoden alussa kenties Suomen suurimman maahanmuuttajatutkimuksen tiedonkeruun.

Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimukseen (UTH) on valittu noin 6 000 henkilöä, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla.

Maahanmuuttajaväestön määrän kasvaessa kysytään entistä enemmän tietoa muuttajien kotoutumisesta ja hyvinvoinnista politiikan ja palveluiden kehittämiseksi. Suomessa on varsin hyvät rekisterit, joista löytyy perustietoja mm. työllistymisestä, tuloista tai sosiaalietuuksien myöntämisestä. Moneen hyvinvointikysymykseen rekisterit eivät kuitenkaan tarjoa vastausta, minkä vuoksi Suomessa tehdään säännöllisesti joukko laajoja kyselytutkimuksia koko väestölle.

Esimerkiksi työn ja koulutuksen vastaavuudesta, työn löytämisen ongelmista, koetusta terveydentilasta, elintavoista tai sosiaalisista suhteista ei tällä hetkellä ole koko maahanmuuttajaväestöön yleistettävissä olevaa luotettavaa tietoa¹. Koko väestöä koskevissa tutkimuksissa maahanmuuttajia on liian vähän luotettavien tulosten tuottamiseksi.

Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus (UTH) sai alkunsa, kun Tilastokeskuksessa huomattiin, että EU:n ja OECD:n kotoutumista kuvaavissa indikaattoreissa on Suomen kohdalla paljon tyhjiä rivejä. Lisäksi EU:ssa suunnitteilla olevaan Työvoimatutkimuksen maahanmuuttaja-aiheisen lisäosion tuloksia ei olisi voitu julkaista liian pienen vastaajamäärän takia. Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos tarvitsivat laajempaa, kokomaan kattavaa tietoa eri maahanmuutta-

jaryhmien hyvinvoinnista aikaisemman kuuden kaupungin somali-, venäläis- ja kurditaustaisiin keskittyneen tutkimuksen (Maamu, www.thl.fi/maamu) jatkoksi. Virastot päättivät yhdessä toteuttaa haastattelututkimuksen, jonka tulosten perusteella voidaan tuottaa maahanmuuttajia koskevia keskeisimpiä hyvinvointi- ja elinoloindikaattoreita.

Mihin tuloksia tarvitaan?

Tutkimuksen tulokset auttavat muun muassa työmarkkinapolitiikan sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisessä. Tutkimustulosten vaikutukset ovat tyypillisesti hitaita, koska uudenlaisen toiminnan tai kehittämishankkeiden käynnistäminen edellyttää rahoituksen ja muiden tarvittavien resurssien löytymistä. THL:n aiemman Maamu-hankkeen tulokset ovat kuitenkin nostaneet näkyväksi maahanmuuttajataustaisten erityistarpeet mielenterveyspalveluissa sekä tarpeen lisätä naisille mahdollisuuksia harrastaa terveyttä edistävää liikuntaa.

Kuntien strategioita ja monikulttuurisuusohjelmia ollaan parhaillaan päivittämässä ja tutkijoihin ollaan oltu yhteydessä, kun hankkeissa on haluttu nostaa esiin Maamu-tutkimuksen tuloksia. Tuloksista on viestitty myös maahanmuuttajayhteisöihin. Sen seurauksena on käynnistynyt uudenlaista järjestötoimintaa.

UTH-tutkimuksesta saadaan tietoa esimerkiksi maahanmuuttajaväestön suomen ja ruotsin kielen taidosta, koulutustasosta tai -alasta, sekä lasten osallistumisesta päivähoitoon. Näistä asioista ei tällä hetkellä ole luotettavaa tietoa. Sen vuoksi myös opetus- ja kulttuuriministeriö lähti mukaan rahoittamaan tutkimusta.

Tavoitteena on saada maahanmuuttajille tärkeät asiat näkyviin kuntien hyvinvointikertomuksissa ja sitä kautta palvelujen kehittämisessä. Tietoa saadaan esimerkiksi maahanmuuttajien terveydentilasta ja toimintakyvystä, työsuhteen laadusta, työssä jaksamisesta, työn etsimisestä, toimeentulosta, elintavoista, elämänlaadusta, luottamuksesta viranomaisiin ja heidän kokemuksistaan julkisten palveluiden laadusta. Kysymykset on valittu olemassa olevista keskeisistä väestötutkimuksista, joten tietoa pystytään vertaamaan luotettavasti koko väestön vastaaviin tietoihin.

Laaja tietosisältö mahdollistaa myös työmarkkinaintegraation ja terveyden välisten yhteyksien tutkimisen. Voidaan esimerkiksi tarkastella, eroavatko maahanmuuttajien työnhakutavat muun väestön työnhakutavoista. Tietojen avulla voidaan myös selvittää, minkälaisissa työsuhteissa ja minkälaisen koulutustaustan omaavat ihmiset kokevat olevansa ylikoulutettuja työhönsä ja mikä vaikutus sillä on heidän fyysiseen ja psyykkiseen terveyteensä tai siihen, kuinka suomalaisiksi he kokevat itsensä.

Ensimmäisiä tuloksia on odotettavissa syksyllä 2015. Lisää tietoa tutkimuksesta: www.stat.fi/keruu/uth, www.thl.fi/uth. Tutkimusta rahoittaa myös EU:n kotouttamisrahasto. ■

Liisa Larja työskentelee työmarkkinatilastojen asiantuntijana Tilastokeskuksen Väestö- ja elinolut yksikössä ja Päivikki Koponen tutkimuspäällikkönä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella.

¹ Maahanmuuttajia on viime vuosina tutkittu runsaastikin, mutta tutkimus kohdistuu tyypillisesti yhteen tai muutamaan kieli- tai taustamaaryhmään, usein myös vain tietyillä paikkakunnilla. Tällaisesta aineistosta ei voida tehdä johtopäätöksiä koskemaan koko maahanmuuttajaväestöä.

Pasi Pyöriä

Työelämän epävarmuutta liioitellaan

Niin sanotun uuden työn luonne kiehtoo, mutta se myös ahdistaa. Työn uskotaan prekarisoituvan eli muuttuvan aikaisempaa epävarmemmaksi. Näin ei kuitenkaan tilastojen valossa välttämättä ole.

Käsite uusi työ viittaa työelämän kasvaviin vaatimuksiin, epävarmuuden kasautumiseen heikossa työmarkkina-asemassa oleville sekä työnteon maailman ja henkilökohtaisen elämän välisten rajojen hämärtymiseen. Kriitikkojen mukaan työ on prekarisoitunut ja muuttunut silpuksi. Tutkijoista etenkin historioitsija **Juha Siltalan** näkemykset työelämän huonontumisesta ovat muovanneet julkista kuvaa työelämän alennustilasta.

Onko puhe työn prekarisoitumisesta perusteltua? Vastaako julkisuudessa maalailtu pessimistinen kuva työelämän huonontumisesta, epävarmuuden kasvusta ja pätkätoiden muuttumisesta uudeksi normiksi empiiristä todellisuutta?

Tilastot eivät tue uhkakuvia

Edustavat tilastot eivät tue käsitystä työelämän huonontumisesta. Tilastokeskuksen tutkimuspäällikkö **Anna-Maija Lehto** kiinnitti hiljattain huomiota työelämää koskevan uutisoinnin myytteihin *Helsingin Sanomien* vieraskynä-palstalla (28.2.2014). Lehdon mukaan työmarkkinoihin liitetään tarpeettomia uhkakuvia. Toisin kuin usein kuulee väitettävän, pienipalkkaiset työt, ammatin vaihtaminen ja uudelleen kouluttautuminen eivät ole yleistyneet.

Katsokaamme asiaa lähemmin Tilastokeskuksen vuosina 1984, 1990, 1997, 2003 ja 2008 keräämien työolotutkimus-

ten valossa. Olen tutkinut työn prekarisoitumista yhdessä kollegani **Satu Ojalan** kanssa. Vaikka työolotutkimuksen avulla emme voineet tutkia työttömyyttä tai syrjäytymistä, palkansaajien tilannetta ajatellen aineisto on parasta mitä tutkijoiden käytössä on.

Määrittelimme prekaareiksi kutsuamme palkansaajat viiden kriteerin avulla:

1. huonot työllistymismahdollisuudet (vastaajan arvio mahdollisuuksistaan löytää uusi työpaikka avoimilta työmarkkinoilta)
2. ylikoulutus (korkea-asteen tai keskiasteen koulutus, mutta työn sisältö rutii-nivaltainen)
3. työmarkkinariski toteutunut (ollut työttömänä vähintään kerran viimeisen viiden vuoden aikana)
4. epätyypillinen työsuhte (määräaikainen tai vuokrataperustainen työ)
5. työmarkkinariskin pelko (koetaanko lomautus, irtisanominen ja/tai työttömyys uhkaksi)

Keitä prekaarit ovat?

Prekaareiksi luokittelimme ne palkansaajat, joiden työmarkkina-asemaan kohdistuu yhtä aikaa kolme tai useampi edellä kuvailluista, epävarmuutta mittaavista piirteistä. Näin määriteltynä kahdeksan prosenttia suomalaispalkansaajista luokiteltiin prekariaattiin vuonna 2008, kun

YTT, dosentti Pasi Pyöriä toimii sosiologian yliassistenttina Tampereen yliopiston Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä.

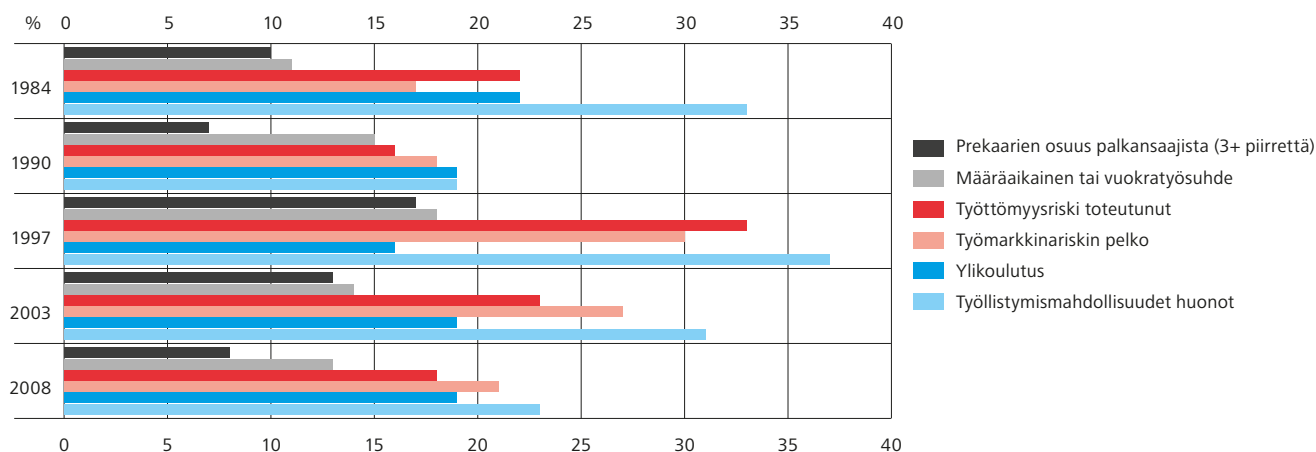
vuonna 1984 prekaareja oli joka kymmenes palkansaaja. 1990-luvun jälkimmäisellä puoliskolla prekaarien osuus oli suurimmillaan 17 prosenttia palkansaajista.

Muutokset yksittäisissä kriteereissä vuosien 1984 ja 2008 välillä eivät ole suuria mutta suuntaa-antavia. Epätyypilliset työsuhteet ovat yleistyneet niukasti (+2 %-yksikköä) samoin kuin pelko henkilökohtaisen työmarkkinariskin toteutumisesta (+4). Toisaalta vuoden 2008 keväällä, finanssikriisiä edeltäneen noususuhdanteen huipulla, palkansaajilla oli vähemmän työttömyyskokemuksia kyselyä edeltäneen viiden vuoden aikana kuin vuonna 1984 (-4).

Samoin näyttäisi siltä, että vaikka pitkälle koulutettuja palkansaajia on huomattavasti 1980-lukua enemmän, on heille riittänyt työtehtävissä haastetta: ylikoulutus tehtäväsältöön nähden on hivenero vähentynyt vuodesta 1984 (-3). Tehtäväsällöt ja taitovaatimukset – sekä todennäköisesti myös työn organisoimisen ja johtamisen tavat – ovat monipuolistuneet muutamassa vuosikymmenessä vielä enemmän kuin palkansaajien koulutus-kvalifikaatiot ovat kohonneet. Myös niiden vastaajien osuus, jotka arvioivat mahdollisuutensa uudelleentyöllistymiseen huonoiksi, on vähentynyt merkittävästi (-10).

Olennaisinta on kiinnittää huomiota ajallisiin muutoksiin ja jatkuvuuksiin. Vuosien 1984 ja 2008 välisestä vertailusta emme saa vahvistusta median tuotta-

Prekariaatin ominaispiirteitä* vuosina 1984–2008

* Prekaarien osuus palkansaajista (3+ piirrettä)
Lähde: Tilastokeskuksen työoloaineistot

malle ajatukselle, että etenkin 2000-luvulla työmarkkinoiden epävarmuus olisi räjähtänyt käsiin.

1990-luvun työmarkkinat olivat poikkeukselliset

Vaikka lähes päivittäin toistuvat uutiset yhteistoimintaneuvotteluista ja työpaikkojen saneerauksista ymmärrettävästi aiheuttavat huolta, uuden vuosituhannen alku oli ennemmin palautumista 1990-luvun lamasta, jonka hoidossa ei osattu ennustaa, miten ennennäkemättömän korkeaksi työttömyys kasvaa.

Voidaan siis päätellä, että 1990-luvulla suomalainen työelämä prekarisoitui, mutta 2000-luvulla se jälleen ”normalisoitui”, ainakin työn syrjässä kiinni pysyneiden palkansaajien näkökulmasta. 1990-luku on kuitenkin hankala vertailupiste, koska se kokonaisuutena poikkeaa Suomen työmarkkinoiden kehityksestä suurtyöttömyyden vuoksi.

Prekariaattia koskevat näkemykset ovat raflaavia. Ylittäessään uutiskynnyksen ne osaltaan pönkittävät työelämää koskevia stereotyyppioita ja myyttejä vahvistaen vaikutelmaa epävarmuuden kaikenkattavuudesta. Tämä vaikutelma on harha. Useimmat työmarkkinoiden yleistä rakennetta kuvaavat keskeiset trendit, kuten työsuhteiden kesto, työttömyysriski tai epätyypillisten työsuhteiden yleisyys, eivät heijasta ylenpalttista epävarmuuden

aikaa. Päinvastoin pysyvyyttä työmarkkinoilla on näissä kysymyksissä jotakuinkin saman verran kuin 1980-luvulla.

Työpaikkaakaan ei vaihdeta kuin paitaa. Kuten Lehto on korostanut, neljä kymmenestä palkansaajasta on toiminut koko työuransa lähes samanlaisessa ammatissa, ja kaiken kaikkiaan suomalaispalkansaaja viihtyy yhden ja saman työnantajan palveluksessa vuosikymmenen verran. Tässä suhteessa suuria muutoksia ei ole tapahtunut viimeisen runsaan neljännesvuosisadan aikana.

Suomessa työolot yhä verrattain hyvät

Toistaiseksi saatavilla olevat Työolotutkimuksen tiedot eivät ulotu vuotta 2008 pidemmälle. Uusin aineisto on kerätty syksyllä 2013 ja sen tuloksia saamme odotella vielä hetken.

Olemassa olevan tiedon varassa voidaan kuitenkin päätellä, että Suomen tapauksessa viimeisin taantuma ei ole todennäköisesti muuttanut ainakaan ratkaisevasti edellä kuvailtua asetelmaa muun muassa siksi, että nykyisin työmarkkinoilta poistuu enemmän työvoimaa kuin uutta tulee tilalle. Työ ja elinkeinoministeriön vuosittain kokoamat työolobarometrit kertovat, ettei suomalaisen työelämän laatu ole murentunut. Päinvastoin, Suomi on selvinnyt finanssikriisistä verrattain hyvin.

Eurooppalaiset vertailut suomalaisten työorganisaatioiden joustavuudesta ja työelämän laadusta on syytä nostaa esiin. Dublinissa EU:n alaisuudessa toimivan Eurofound-säätiön kokoamat tilastot kertovat, että Suomessa työolot ovat verrattain hyvällä tolalla ja erilaiset työntekijöiden hyvinvointia parantavat joustot yleisiä. Keskeiset Eurofoundin tuottamat aineistot ovat *European Company Survey* ja *European Working Conditions Survey* vuosilta 2009 ja 2010. Näiden aineistojen valossa finanssikriisi ei ole romuttanut suomalaisen työelämän laatua.

Pohjoismaissa työntekijöiden asema on turvatumpi ja vakaampi kuin lähes millä tahansa työmarkkinoilla missä tahansa päin maailmaa. Prekariaatti on totta, muualla heitä vain on enemmän kuin Suomessa. Parannettavaa suomalaisilla työmarkkinoilla tietenkin riittää, mutta monet ongelmat ovat inhimillisemmän kokoisia kuin esimerkiksi Euroopan kriisimaissa, missä työttömyys ja syrjäytyminen on riisäytynyt käsistä.

Voi toki olla, että lähitulevaisuudessa Suomessakin on jaossa enemmän niukuutta ja epävarmuutta kuin vaurautta ja hyvinvointia. Etenkään nuoria työuraansa aloittelevia Y- ja Z-sukupolvien edustajia ei saisi pelotella, vaan rohkaisuta katsomaan luottavaisesti tulevaisuuteen. Työelämässä on aina ollut epävarmoja aikoja, mutta ennenkin vaikeudet on voitettu. ■

Pekka Myrskylä

Milloin työura alkaa ja loppuu?

Työelämä on mullistunut perinpohjaisesti maamme itsenäisyyden aikana, etenkin sotien jälkeen. Työuran alkamista ja toisaalta päättymistä onkin nykyisin hankala määrittää.

Opiskeluvaihe oli ennen selväpiirteisempi kuin nykyään. Ensin opiskeltiin tutkinto ja sen jälkeen menttiin ”varsinaisiin” töihin eli suoritettua tutkintoa vastaaviin tehtäviin. Toki silloinkin oltiin kesätöissä. Parin kymmenen vuoden aikana opiskelijoiden työssäkäynti on hurjasti kasvanut. Vuonna 2012 koko maan 2,3 miljoonasta työllisestä yli 0,3 miljoonaa myös opiskelee¹.

Keski- ja korkean asteen opiskelijoista

¹ Työlliset ovat tässä esityksessä sellaisia, joilla on voimassa oleva työeläkevakuutus ja jotka saavat työstään verotettavaa palkkaa. Opiskelijat ovat kirjoilla ja läsnä olevia erilaisissa perusasteen jälkeisissä oppilaitoksissa.

Pekka Myrskylä on väestötalosten asiantuntija. Hän on toiminut kehittämisspäälikönä Tilastokeskuksen henkilötalostat-yksikössä.

60 prosenttia on töissä, lukiolaisistakin 30 prosenttia. Eniten opiskelevia nuoria työllistävät kauppa, ravintolat ja hotellit. Nämä palvelut tarvitsevat pitkien aukioloaikojensa vuoksi paljon työvoimaa iltaisin ja viikonloppuisin. Myös muut palvelut työllistävät paljon opiskelijoita.

Useimmiten opiskelijoiden työsuhteet kestävät koko vuoden, vaikka ovatkin lähes aina osa-aikaisia. 18-vuotiaista työllisistä 95 prosenttia opiskelee jossain oppilaitoksessa, 22-vuotiaista työllisistä puolet opiskelee, 30-vuotiaista 20 prosenttia ja 40-vuotiaistakin vielä 10 prosenttia (Taulukko 1). Osalla opiskelu siis jatkuu hyvin pitkään, mikä voi johtua niin tiivistä työssäkäynnistä, että opintosuoritukset jäävät vähäisiksi tai opiskelu jää lopulta kesken.

Työelämä on mullistunut

Vielä sata vuotta sitten ihmisten elinkaariri oli varsin erilainen kuin nykyään. Lyhyt lapsuusvaihe vietettiin äidin sylissä keikku- en ja sitten perässä taapertaen. Suurimmal- la osalla koulutusvaihe käsitti vain rippikou- lun. Pieni osa ikäluokista pääsi korkeampaan opetukseen.

Itsenäisyyden alkuvuosina maatalous elät- ti yli 80 prosenttia väestöstä. Tuohon työhön

kukin osallistui voimiansa mukaan viimeistään 10 vuoden iässä esimerkiksi karjaa paimenta- malla. Varhain alkanut työura jatkui sitten lä- hes kuolemaan saakka. Toki viimeisinä vuo- sina työn kuormittavuutta kevennettiin, ras- kaimmista töistä kotiaskareisiin.

Omavaraistaloudessa kotitalouden hy- väksi tehty työ oli oleellinen osa kaikesta työs- tä. Eläkeläisyyttäkään ei vielä tunnettu. Maa- talouden vanhuksilla saattoi olla ns. syytinkioi- keuksia, jotka tavallisesti olivat ruokaa ja asu- misoikeutta. Työn perusfunktio oli hyvin sel- vä: sillä hankittiin oma ja perheenjäsenten toi-

meentulo. Kukaan ei jäänyt ulkopuolelle – ei siis nykytermin mukaisesti syrjäytynyt –, vaika kaikilla ei ollut yhtä suurta roolia ”koko- naistuotannossa”. Pienen eliitin toimentulos- ta huolehtivat palkolliset ja torpparit.

Maatalouden dominoiva asema jatkui pit- kään. Suurista ikäluokista noin puolet syntyi maanviljelijäperheisiin. Monilla heistä työelä- mä alkoi hyvin varhain. Omat polveni muis- tavat vieläkin loputtoman sokerijuurikkaan harventamisen 1950-luvun Vihdissä. Harven- nusesongin jälkeen seurasi heinänteko, vil- jankorjuu ja sitten perunoiden ja juurikkaiden

18–30-vuotiaiden ja 55–67-vuotiaiden työllisyysasteet sekä työllisten opiskelijoiden ja työllisten eläkeläisten osuudet 2012

Ikä	Ikäluokan koko	Työllisiä	Työllisyysaste, %	Työllisiä opiskelijoita	Osuus työllisistä, %
18	66 775	16 096	24,1	15 192	94,4
19	66 600	27 844	41,8	11 113	39,9
20	68 759	30 332	44,1	11 848	39,1
21	67 784	36 373	53,7	15 692	43,1
22	68 475	39 574	57,8	17 955	45,4
23	67 072	40 789	60,8	17 848	43,8
24	67 668	43 593	64,4	17 172	39,4
25	64 658	43 668	67,5	14 844	34,0
26	65 867	46 132	70,0	13 175	28,6
27	68 083	49 311	72,4	12 517	25,4
28	70 499	52 123	73,9	11 827	22,7
29	72 188	54 382	75,3	11 070	20,4
30	71 610	54 857	76,6	10 240	18,7
	886 038	535 074	60,4	180 493	33,7

Ikä	Ikäluokan koko	Työllisiä	Työllisyysaste, %	Työllisyysaste ilman eläk., %	Työllisiä, joilla eläke alkanut ¹⁾	Osuus työllisistä, %
55	74 975	57 088	76,1	74,1	1 557	2,7
56	76 898	57 233	74,4	72,1	1 825	3,2
57	76 141	55 272	72,6	69,9	2 081	3,8
58	76 114	52 872	69,5	66,3	2 423	4,6
59	75 067	48 987	65,3	61,5	2 789	5,7
60	77 579	46 201	59,6	55,7	2 966	6,4
61	74 720	40 418	54,1	50,3	2 813	7
62	77 343	36 864	47,7	43,8	2 988	8,1
63	79 443	23 847	30	24,4	4 429	18,6
64	80 503	15 661	19,5	13	5 191	33,1
65	79 730	9 924	12,4	5,7	5 353	53,9
66	77 292	7 111	9,2	2,7	4 995	70,2
67	68 492	5 204	7,6	1,9	3 935	75,6
	994 297	456 682	45,9	41,6	43 345	9,5

1) pl. osa-aika-eläkeläiset

Lähde: Työssäkäyntitilasto 2012, Tilastokeskus

Taulukko 1

Työelämän aloittamisiän määrittäminen hankalaa...

Kuviosta 1 nähdään, kuinka työllisten osuus ikäluokassa nousee ikävaiheittain. Keskimääräisenä työllistymisikänä pidetään usein sitä ikää, jossa puolet ikäluokasta on töissä. Kuvion mukaan 50 prosentin taso saavutetaan vähän ennen 21 ikävuotta, mutta näistä 21-vuotiaista yli 43 prosenttia on samalla myös opiskelemissa.

Työllisen työvoiman määritelmän mukaan he ovat kirkaasti työllisiä – he täyttävät selvästi ”yksi työtunti viikossa”-määritelmän –, mutta opiskelijarekisterin mukaan he ovat samanaikaisesti myös aktiivisia opiskelijoita.

Nykyisin opiskelu pyritään rahoittamaan pääosin opintotuella ja työhön osallistumisella. Samalla osa-aikaisia töitä on entistä runsaammin tarjoilla, varsinkin suurissa kaupungeissa. Yksilötasolla nämä opiskelijat työllistyvät useita kertoja eli opiskeluaikana voi olla jopa kymmeniä työsuhdepätkiä ja samalla useita aloituksia työelämässä. Mikä näistä aloituksista on se oikea työuran aloittaminen?

Työvoimapulasta huolestuneet haluavat opiskelijat aikaisemmin työelämään. Aikaistaminen on vaikeata, koska 60 prosenttia opiskelijoista on jo töissä. Työssäolo on niin yleistä, että monilla se varmaan viivästyttää valmistumista. 320 000 työllistä opiskelijaa on merkittävä joukko Suomen elinkeinoelämälle. Se on lähes 15 prosenttia kaikista työllisistä ja suuruudeltaan kolminkertainen ulkomaalaisiin työllisiin verrattuna, joita on runsaat 100 000.

nostotyöt. Luulen, että hartioissani näkyy vieläkin merkkejä niistä tuhansista toistoista 12 kiloa painaneella seivästyskangella. Talvella jokaiseen lauantaipäivään kuului hevosen valjastaminen, koska lehmät tarvitsivat heinää. Hiihtolomaa virkisti jäiden haku ja lannan ajo hangille – sunnuntaisin saatettiin hiihtääkin.

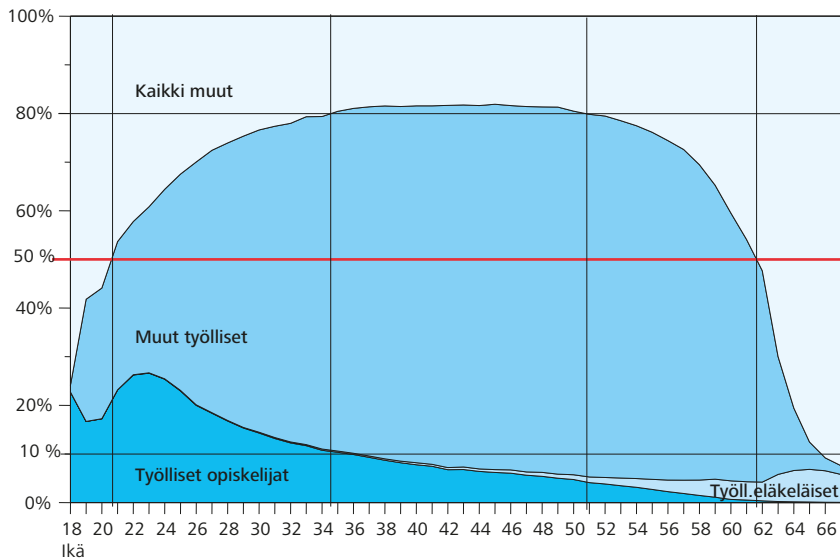
Nuorten osallistuminen työelämään alkoi varhain, sokerijuurikkaan harventaminen alkoi jopa 10-vuotiaana. Mutta työ tuntui luonnolliselta – se oli tärkeä osa elämää, ja kun naapuriinkin lapsilla oli sama tilanne, ei osannut olla katkera. Vain rehtorin ja nukkethtailijan pojilla oli kesällä aikaa pelata jalkapalloa.

Maatalouden ympäristövaikutuksista eiukaan puhunut.

Entä nyt? Maatalouden osuus työllisistä on enää muutama prosentti. Kaikki elämänavaiheet ovat mullistuneet, kun valtaosa aikuisista on niin sanotussa palkallisessa ansiotyössä. Siihen ei lueta suoraan omaa kotitaloutta palvelevaa toimintaa. Oman kodin korjailu ei ole työtä, ei myöskään lämmityksestä huolehtiminen, ruoan valmistus, vaatehuolto, auton huolto eikä edes omien lasten hoito. Vasta kun nuo tehtävät hoidetaan kotitalouden ulkopuolelle, ne otetaan mukaan kansantalouden lisäarvon muodostukseen.

Tällä hetkellä työelämään tullaan – karkeasti ilmaisten – parikymppisinä ja poistutaan kuusikymppisinä, vaikka keskimääräinen elinikäamme on noussut jo 80 vuoteen ja sen ylikin. Olemme siis enemmän kuin puolet elinajastamme joidenkin muiden ”elätettävänä”, joidenkin muiden tuottaman lisäarvon varassa. Elätettävien joukossa on myös työikäisiä, kuten työttömiä, työkyvyttömiä, opiskelijoita, perhevapailta olevia ja syrjään jääneitä. Nuorten elämää rahoittavat heidän vanhempansa sekä julkisen sektorin lukuisat tulonsiirrot – lapsilisät, päivähoito, peruskoulu, terveydenhoito, opintotuet, asumistuet ja toimeentulotuet.

Työllisten osuus ikäluokista 2012 (eriteltyä opiskelijat ja eläkeläiset, jotka ovat myös työllisiä)

Lähde: Työssäkäyntitilasto 2012, Tilastokeskus

Kuvio 1

...työuran päättymisen määrittäminen vaikeampaa

Useimmilla meistä "varsinainen" työelämä alkaa opiskelun jälkeen ja jatkuu aina eläkkeeseen saakka. Se on kuitenkin jälleen vain osa todellisuutta, joka on huomattavasti monimutkaisempi. Opiskelujen ja eläkkeen välillä on useita katkoja, perhevapaita, sairausjaksoja, jatkokoulutusta ja ennen kaikkea työttömyyttä. Tälläkin hetkellä intensiivisimmässä työssä olevista ikäluokista (ikäväli noin 25:stä 55 ikävuoteen) on noin 10 prosenttia työttöminä ja toiset 10 prosenttia muilla vapailla.

Perusasteen varaan jääneillä tilanne on synkin: huipputyöllisyys on nipin nappin yli 60 prosentin ja keskimäärin joka viides vuosi kuluu työttömänä. Tämä vähentää heidän työuran odotetaan noin 25 vuoteen, kun se korkeasti koulutetuilla on miltei 10 vuotta enemmän. Kuvion 1 työllisyysasteilla keskimääräiseksi työuran odotearvoksi tulisi 33,1 vuotta.

Vain reilu puolet jää eläkkeelle suoraan työelämästä, 40 prosenttia siirtyy eläkkeelle työttömyyden, sairausjaksojen ja muiden välivaiheiden kautta. Työttömyysputkessa olleet saattoivat ennen aloittaa työttömyyseläkkeen paljon en-

nen 63 vuoden ikää. Kun työttömyyseläkkeen poistaminen nosti eläkkeiden aloitusikä, samalla työttöminä pysyvien määrä kasvoi. Ne jotka aikaisemmin olisivat päässeet työttömyyseläkkeelle esimerkiksi 60-vuotiaina, jatkavat nyt työttömyystukensa säilyttäen 63 vuoden ikään asti työttöminä.

Toisaalta työttömyyseläkkeen poistaminen saattaa vähentää työntekijöiden halua jäädä työttömäksi ja ehkä työnantajienkin halua irtisanoa iäkkäitä työntekijöitään. Työttömyysputkeen pääsy saattoi aikaisemmin olla ikääntyneelle työntekijälle helpotus. Lisäetuna työttömyysjakso kerrytti myös eläkettä.

Eläkeläisten työssäolosta ei apua kestävyysvajeeseen

Eläketurvakeskuksen raporteissa² on usean vuoden ajan seurattu ansiokkaasti eläkkeiden aloittamisien kehitystä Suomessa. Keskimääräinen aloittamisikä laskeaan 25. ikävuodesta alkaen eläkkeiden alkamisikien keskiarvona. Vuonna 2012 tuo keskiarvo oli noussut 60,9 vuoteen, nousua edellisestä vuodesta oli 0,4 vuotta. Nousun todetaan olevan paljolti seurausta työttömyyseläkkeiden poistumisesta. Tässä keskiarvossa ovat mukana kaikki alkaneet eläkkeet, riippumatta siitä onko henkilö ollut työtön, opiskelija, sairauslomalla, kotiäitinä tai muu-

² Jari Kannisto: Eläkkeellesiirtymisikä Suomen työeläkejärjestelmässä 2012, Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 04/2013

Keskimäärin parin vuosikymmenen eläkejaksun rahoittavat pääosin kulloinkin työssä olevat ja osin kertyneet eläkerahastot. Eläkkeet, kuten monet muutkin etuudet, riippuvat siitä, kuinka kauan työssä on oltu ja minkä suuruista palkkaa on ansaittu. Siksi olisi edullista olla "ansiotyössä" niin pitkään kuin suinkin.

Nykyiset ja lähitulevaisuuden työlliset saattavat tuntea pientä kauhua, kun eläkeläisten määrä kasvaa vuosittain 50 000–60 000 hengellä ja lisäksi eläkeläisten elinikä jatkaa tasaisesti kasvuaan. Sekä rahoitettavien määrä että rahoitettava aika kasvaa. Suomalaisen elinikä – ja samalla myös eläkkeellä vietettävä aika – kasvaa joka vuosi tasaisesti noin 0,3 vuotta.

Jotta vanhemmat – varsinkin äidit – voisivat olla ansiotyössä, löytyi kattava päivähoidosysteemi, joka huolehtii lapsista kouluikään saakka. Kotona lapsistaan huolehtiville maksetaan äitiyspäivärahaa ja hoitotukea kompensoimaan ansiotulon menetystä. Hoitovapaalla olo kartuttaa hieman myös eläkettä.

Seuraavana vastuuvuoroon astuu koululaitos. Se kasvattaa ja ruokkii nuorisoomme 15 vuoden ikään saakka. Molemmat vanhemmat voivat paahtaa pitkää päivää.

Kansainvälisen määritelmän mukaan työikäisen väestön alaraja on 15 vuotta ja yläraja 74 vuotta. Sodan jälkeen oli Suomessakin tavallista mennä töihin heti 15-vuoden jälkeen

ja perheiden perustaminenkin tapahtui varhain. 50-luvulla ensisynnyttäjän keski-ikä oli 20 vuotta, nyt se on lähes 30 vuotta.

Vuonna 2012 nuorista noin 93 prosenttia siirtyy peruskoulun jälkeen, siis noin 16-vuotiaina, jatko-opintoihin. 6–7 prosentin syrjään jäävä joukko olisi kaikin keinoin houkuteltava mukaan koulutukseen, koska lähes kaikissa työpaikoissa edellytetään vähintään keskiasteen koulutusta.

Suurten ikäluokkien aloittaessa työuran sa reilusti yli puolessa työpaikoistamme toimi vain kansakoulun suorittanut työntekijä, vuonna 2012 tällaisia työpaikkoja oli enää 300 000.

Pekka Myrskylä

ten vaan ulkopuolisena. Vajaat 60 prosenttia eläkkeistä alkaa suoraan työjaksoson päättyessä.

Taulukosta ja kuviosta voidaan arvioida keskimääräinen työstäpoistumisikä eli se ikä, kun enää puolet ikäluokasta on töissä. Vuonna 2012 tuo ikä on noin vuoden korkeampi kuin eläkeikä eli lähellä 63 vuotta.

Miksi työ päättyy myöhemmin kuin eläke alkaa – siitäkin huolimatta, että monet jäävät eläkkeelle työttömyys- tai sairausjakson jälkeen? Pääsyy on se, että Suomen työlliseen työvoimaan lukeutuu 55 000 työllistä, jotka palkan ohella nostavat myös eläkettä (pl. osa-aikaeläkeläiset, perhe-eläkeläiset).

Taulukosta 1 näkee, miten eläkettä saavien osuus työllisistä kasvaa iän mukaan. 55-vuotiaista työllisistä 3 prosenttia saa

myös eläkettä, 60-vuotiaista 6 prosenttia ja 65-vuotiaista 54 prosenttia ja 67-vuotiaista jo 76 prosenttia on myös eläkkeellä. Nekin työlliset, joilla eläke on alkanut, ovat mukana tuossa ETK:n keskimääräisessä eläkeiässä, joka on 60,9 vuotta. Samalla nämä kaikki 55 000 ”eläkeläistyöllistä” ovat mukana työllisissä ja näissä tilastoissa heidän työuransa jatkuu.

Olen taulukossa laskenut iäkkäille työllisyysasteet ilman eläkkeellä olevia työllisiä, ja se siirtää 50 prosentin rajan leikkauspistettä lähes vuotta aikaisemmaksi. On hieman hämmentävää puhua keskimääräisestä eläköitymisiästä ja työn lopettamisistä, kun noin yhden ikäluokan verran ihmisiä jatkaa työuraansa eläkkeellä. Lisäksi tämä ”jatko-työ” vielä kartuttaa eläkettä. Eläkeiän nostamispyrkimykset tähtäävät eläke-

menojen vähentämiseen, mutta tavoiteltu vähennys toteutuu vain niiden osalta, jotka jatkavat töissä ilman eläkettä. Toisaalta monilla aloilla, kuten esimerkiksi terveydenhoidossa, eläkkeelle siirtyneet kokeneet hoitajat ovat arvokkaita akuitin työvoimapulan paikkaajia.

Kun iloitaan 65–67-vuotiaiden työllisyyden selvästä noususta, on hyvä pitää mielessä, että enemmistö heistä saa myös eläkettä. Jo eläkkeensä aloittaneiden työsäolo ei nosta keskimääräistä eläköitymisiä, eikä sillä myöskään ole toivottua vaikutusta ns. kestävyysvajeeseen, valitettavasti. Samoin on työuran alkupäässä: opiskelijana tehty ansiotyö on työtä siinä missä kaikki muukin työ, mutta koska se on usein osa-aikaista ja ehkä pätkittäistä, sen vaikutus lisäarvon muodostumiseen on keskimääräistä pienempi. ■

Lehtikuva Oy

Jussi Melkas

Luottamus murenee

Epäluottamus poliittiseen järjestelmään ja koko yhteiskunnan toimivuuteen on levinnyt viime vuosina niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassakin. Luottamuspula vaikuttaa jo lähes kaikilla elämänalueilla.

// In no-one we trust” otsikoi talousnobelisti **Joseph Stiglitz** joulun tienoon kolumninsa New York Timesissa. Hän käsitteli kirjoituksessaan Yhdysvalloissa kokemaansa kulttuurimuutosta, jota luonnehtii yleinen epäluottamus.

Yhdysvalloissa sosiaalitutkijat ovat jo pidempään arvelleet yleisen luottamuspulan tunkeutuneen syvälle yhteiskunnan rakenteisiin. Keski-Euroopassa epäluottamus on koettu nimenomaan poliittiseen järjestelmään liittyväksi. Pohjoismaissa luottamus on perinteisesti ollut korkealla tasolla, joskin yleisen luottamuksen vähentymistä on niissäkin havaittavissa.

Ajatus modernin kapitalistisen yhteiskunnan hajoamisesta on huolettanut yhteiskunta-ajattelijoita koko sen olemassaolon ajan, mutta aina kapitalismi on kestänyt tai ainakin noussut tuhasta. Onko yleinen luottamuspula tällä kertaa viemässä yhteiskuntaamme kohti perimmäistä rajaa? Vai onko kysymys vain siitä, että verkkoyhteiskunnan valistunut ihminen ei enää niele purematta, mitä ylhäältä annetaan?

Seuraavassa kuvaan, miten ihmisten luottamus talouteen, politiikkaan, tietoinstituutioihin ja kanssaihmiisiin on kehittänyt. Johtopäätös on se, että luottamus murenee lähes kaikilla elämänalueilla.

Euroopassa luottamus muihin ihmisiin on poikkeuksellisesti pysynyt ennallaan. Kansalaisyhteiskunnan toimintakykyisyyteen siis vielä luotetaan. USA:ssa tämäkin luottamussuhde on mittareiden mukaan ränsistymässä, ja tätä pidetään yhtenä selittäjänä tekijänä ääriuskonnollisten liikkeiden nousuun.

Luottamuksen mittaaminen on vaikeaa. Eri tilanteissa olevat ihmiset tuskin

osaavat vastata keskenään samalla tavoin omia tuntojaan kuvaten, kun heiltä kysytään, miten paljon he luottavat johonkin instituutioon. Lisäksi vähänkin eri tavoin ja eri yhteydessä esitetyt kysymykset tuottavat kovin erilaisia tuloksia. Toisaalta voi ajatella, että mittarit kuitenkin kertovat jotain kehityksen suunnasta, koska aikasarjat ovat melko vakaita, kun verrataan samaa mittaria eri aikoina.

Esitettyihin tietoihin ei siis pidä suhtautua yksinkertaisina totuuden paljastavina faktoina, vaan pikemminkin signaaleina, jotka heijastavat pinnan alla tapahtuvia kehityskulkuja. Vasta aika näyttää meille, ovatko mittareiden osoittamat kehityskulut olennaisia vai vain puheta-
pojen muutoksia.

Talousoptimismi heikolla oraalla

Luottamus talouteen kuvaa luottamusta talouden myönteiseen kehitykseen. Se on eri tyyppinen mittari kuin poliittisiin ja tietoinstituutioihin kohdistuvat mittarit, joissa luottamuksen vastakohta on epäluulo. Taloudellisen luottamuksen vastakohta on pessimismi.

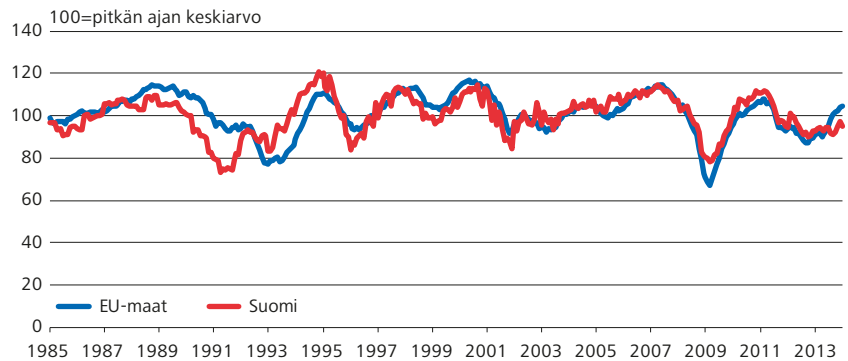
Tosin Euron kriisin yhteydessä on ollut erityisen huolissaan sijoittajien luottamuksen heikentymisestä milloin mihinkin asiaan, ja sijoittajien epäluuloja on yritetty poistaa mm. monenlaisilla säästötoimilla. Samalla on havaittu, että luottamuksen ja talouspolitiikan vaikutussuhde ei ole mitenkään yksinkertainen.

On sanottu että Euroopan keskuspankin pääjohtajan ilmoitus, että valtioiden maksuvalmius taataan kaikin keinoin, oli se signaali, joka palautti luottamuksen, vaikka mitään erityisiä talouspoliittisia toimia ei tehtykään. Luottamus ei myöskään vähentynyt, vaikka Saksan korkein oikeus totesi EKP:n pääjohtajan lausunnon Saksan perustuslain vastaiseksi.

Talousoptimismuksen on todettu vaihtelevan melko johdonmukaisesti taloudellisten suhdanteiden kanssa ja jopa ennakoivan niitä. Kuluttajien taloudellisen luottamuksen mittaaminen alkaa olla jo vakiintunutta tilastotuotantoa teollisuusmaissa, ja tilaston tietoja käytetään suhdanteiden ennakoinnissa.

EU julkaisee taloudellisten tunnelmien indikaattoria, joka yhdistää kuluttajien arviot eri alojen yritysten arvioihin

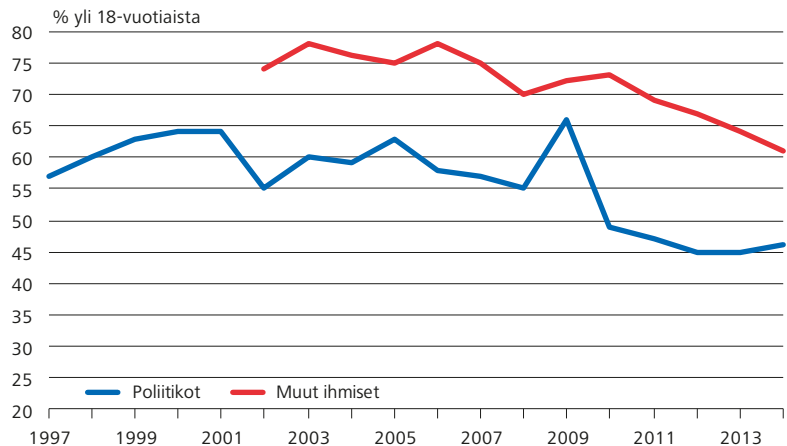
Taloudellisten tunnelmien indeksi Suomessa ja EU:ssa

Lähde: Business and Consumer Surveys. Euroopan komissio

Kuvio 1

Luottamus poliitikkoihin ja muihin ihmisiin* USA:ssa

* Luottaa paljon tai kohtalaisesti.

Lähde: www.gallup.com

Kuvio 2

talouden kehityksestä. Indikaattorin viimeaikaiset tulokset ovat kertoneet luottamuksen kohentumisesta pitkän laskusuhdanteen jälkeen.

Indikaattorin mukaan Suomen ja EU-maiden väliset erot heijastavat koko lailla johdonmukaisesti taloudellista kehitystä: 2000-luvun alkupuolella Suomessa vallitsi optimistisempi tunnelma kuin muualla Euroopassa ja viime vuosina taas pessimistisempi.

Politiikan kriisi syvenee

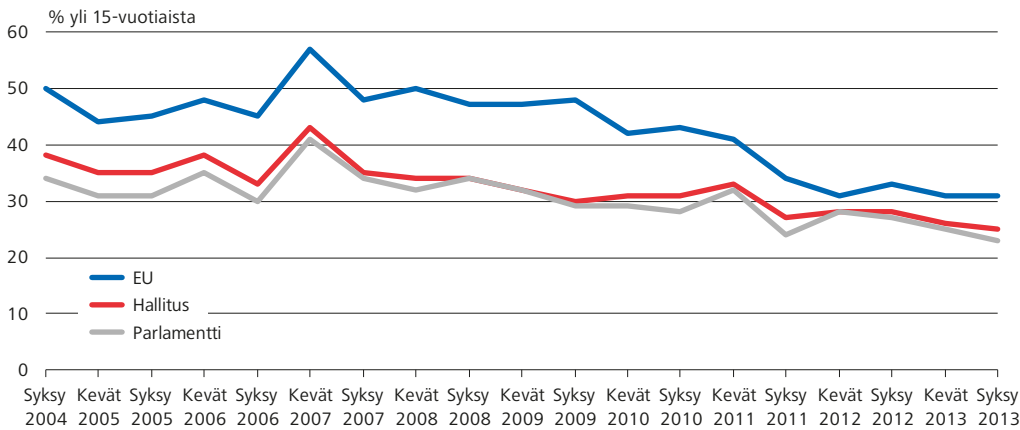
Luottamus on pitkään ollut kansainvälisen politiikan sanastoa. Akuuteissa kriiseissä kaivataan usein "luottamus-

ta herättäviä toimia". Osapuolten välinen epäluulo haittaa olennaisesti tälläkin hetkellä sekä Ukrainan että Syyrian kriisien ratkaisemisesta.

Viime vuonna julkaistun rauhanbarometrin mukaan aseellisten yhteenottojen painopiste on siirtynyt valtioiden väliltä valtioiden sisälle. Poliitiikan ydinkysymykseksi on valtioiden välisen luottamuksen sijaan tullut kansan luottamus valtaapitäviin. Tosin sisäisestä epäluottamuksesta alkanut Ukrainan kriisi laajeni nopeasti valtioiden väliseksi.

Politiikan luottamuspula on lisääntynyt talouskriisin seurauksena sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa. Yhdysvalloissa luottamus poliittisiin instituuti-

Luottamus EU:hun, kansallisiin hallituksiin ja parlamentteihin* EU-maissa

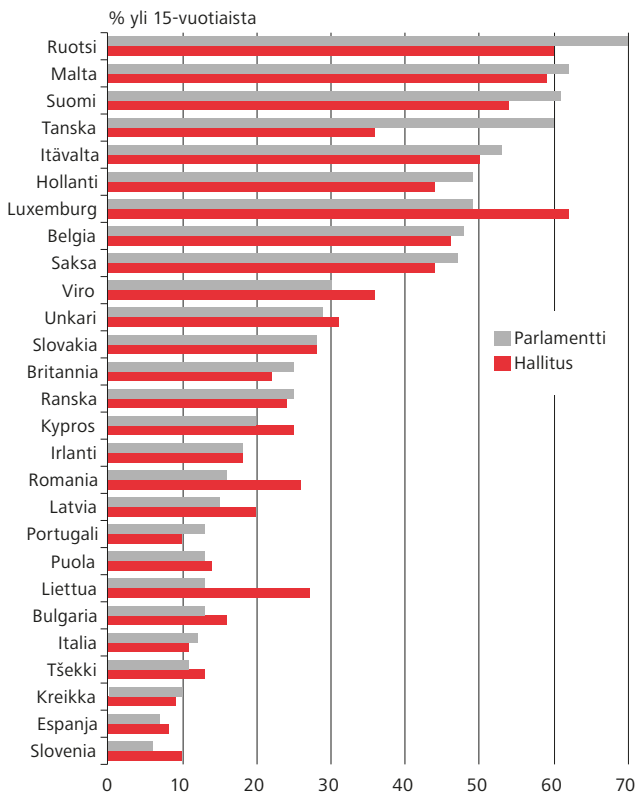

* tend to trust.

Lähde: Eurobarometri 80, Syksy 2013. Euroopan komissio

Kuvio 3

Luottamus hallitukseen ja parlamenttiin* EU-maissa

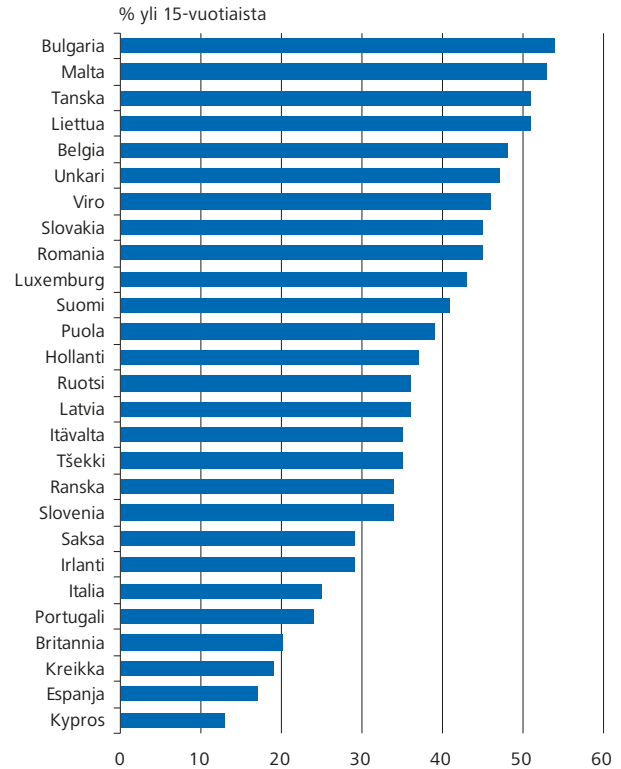

* tend to trust.

Lähde: Eurobarometri 79, Kevät 2013. Euroopan komissio

Kuvio 4

Luottamus EU:hun* EU-maissa

* tend to trust.

Lähde: Eurobarometri 79, Kevät 2013. Euroopan komissio

Kuvio 5

oihin romahti pohjalle kongressin päätöksenteon lukkiutumisen seurauksena, kun liittovaltion hallintoa jouduttiin sulkemaan. Luottamus politiikkaan on kuitenkin yleisemminkin ollut laskusuunnassa Yhdysvalloissa. Gallupin tie-

dotteen mukaan luottamus sekä poliitikkoihin että muihin ihmisiin oli 1970-luvulla selvästi suurempaa kuin 1990-luvulla ja sen jälkeen. Samaa viestiä kertovat kansainvälisen World Value Surveyn tiedot vuosilta 1990–2006.

EU:ssa luottamusta ovat kriisin alun jälkeen menettäneet sekä itse EU että kansalliset poliittiset instituutiot. Tuoreen Eurobarometrin mukaan kansalaisten luottamus sekä kansallisiin hallituksiin että parlamentteihin on vähenty-

nyt melkoisen systemaattisesti vuodesta 2004 lähtien. Suomessa, samoin kuin muissakin Pohjoismaissa, luottamus kotimaan politiikkaan on eurooppalaisittain ja myös USA:han verrattuna varsin vahvaa. Sen sijaan EU:n arvostus on Pohjolassa korkeintaan keskitasoa.

Tutkijat ja tiede kyseenalaistetaan

USA:ssa osansa yleisestä epäluottamuksen ilmapiiristä on saanut myös kiivaiden uskonnollis- ja poliittissävyyisten keskustelujen kohteena ollut tiede. Yli puolet Huffington Postin YouGov-tutkimuksen vastaajista sanoi luottavansa tutkijoiden raportteihin vähän ja 6 prosenttia ei ollenkaan.

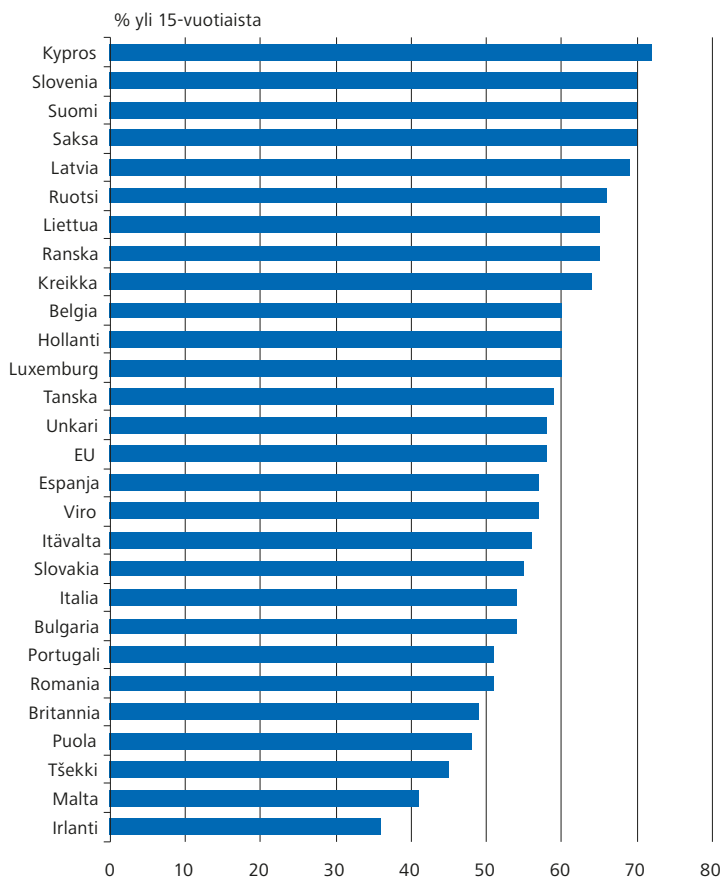
Itse tutkijoita suurempi epäluottamus kohdistuu kuitenkin siihen, miten tutkimuksia raportoidaan mediassa. Yhdysvalloissa ongelmana on ollut tieteen teorioiden, erityisesti luomiskerptomukseen liittyvä, uskonnollinen kritiikki. Viime aikoina asenteissa on nähty myös silkan taikauskon lisääntymistä, sillä kyselyissä on kasvanut sellaisten vastaajien osuus, jotka arvelevat astrologian olevan luotettava tiedon lähde. Tuore USA:n tiedesäätiön teettämä tutkimus jopa väitti, että joka neljäs Yhdysvaltain kansalainen ei tiedä maan kiertävän aurinkoa.

Yhdysvalloissa tiedekeskusteluun on lisäksi kietoutunut kaupallisia kysymyksenasetteluita, erityisesti ympäristö- ja ravintokysymyksissä. Tähän viittaavat myös Huffington Postin tulokset, joiden mukaan reilut 40 prosenttia vastaajista arvelee tutkimusten rahoittajien vaikuttavan usein tuloksiin ja toinen mokoma uskoo rahoittajan ainakin joskus lyövän pukinsorkkansa tuloksiin.

Myös Euroopassa enemmistö kansalaisista suhtautuu hyvin epäillen tutkijoiden kykyyn kertoa totuus, koska kaupalliset intressit ovat mukana.

Eurooppalaisten tulosten mukaan suomalaiset ovat keskimääräistä epäluuloisempia suhteessa tieteeseen. Yli puolet suomalaisista arvelee, etteivät tiedemiehet ymmärrä nykytieteen ja -teknologian monimutkaisia ongelmia ja peräti 70 prosenttia epäilee rahoittajien vaikuttavan tuloksiin. Epäluulo Suomessa näyttäisi siis olevan suurempaa kuin USA:ssa. Suomen kansallisen tiedebaro-

Väittämä: "Teollisuuden edut vaikuttavat tieteentekijöihin"

Vastaus väittämään: Koska tiedemiehet ovat riippuvaisia teollisuuden rahoituksesta ei heihin voi luottaa kiistanalaisissa asioissa, täysin tai osittain samaa mieltä.
Lähde: Special Eurobarometer, Science and Technology, January 2010-February 2010, June 2010. Euroopan komissio

Kuvio 6

metrin mukaan kiinnostus tieteestä on kuitenkin suurta ja melko pysyvää.

Media menettänyt uskottavuuttaan

Gallupin tietojen mukaan yhdysvaltalaisista hieman yli puolet ei luota ("do not trust very much", "trust not at all") joukkotiedotusvälineiden raportointiin. Vastaavasti luottavaisia on vähän alle puolet. 2000-luvulla luottamus on vähentynyt siten, että vuosituhanen alkuvuosiina luottavaisia oli yli puolet vastaajista.

World Value Survey antaa lehdistön luottamuksen kehityksestä vielä synkemmän kuvan: epäluuloisten osuus on vuodesta 1999 kasvanut 44 prosentista 80 prosenttiin vuonna 2006. Epäluottamus televisioon oli vuonna 2006 yhtä suurta.

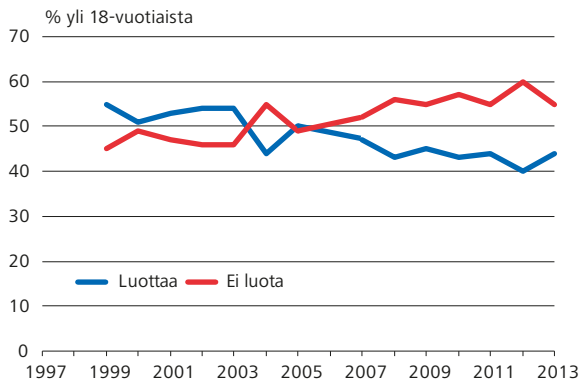
Eurobarometri selvitti luottamusta eri joukkoviestimiin vuonna 2012. Luotettavimmaksi arvioitiin radio ja epäluotettavimmaksi internet. Verrattuna edelliseen vuoteen luottamus oli vähentynyt kaikkien välineiden suhteen.

Luottamuksen ja epäluottamuksen taso ei yleisesti ottaen poikennut kovin paljon amerikkalaisten tasosta, mutta yhteisöstämme löytyi kovin erilaisia maita. Luottavaisimpia olivat Pohjolan kansat, joista 73–80 prosenttia luotti ("tend to trust") radion raportointiin, 63–72 prosenttia televisioon. Lehdistön suhteen oltiin kriittisempiä Ruotsissa ja Tanskassa, mutta suomalaiset luottivat 62-prosenttisesti lehdistöönkin.

Toista ääripäätä edustivat Välimeren maat, Kreikka, Malta, Espanja ja Italia, joissa luottavaisia oli välineestä riippuen

Luottamus joukkotiedotusvälineiden raportointiin* USA:ssa

* luottaa = hyvin paljon ja jonkin verran,
ei luota = ei kovin paljon ja ei lainkaan
Lähde: www.gallup.com

Kuvio 7

Ukrainassa poliitikkojen luottamuspulalla on pitkät juuret

Ukrainassa luottamuspula on kohdistunut poliitikkoihin. Gallup kertoo, että jo vuonna 2006 haastatelluista yli 15-vuotiaista 69 prosenttia ei tuntenut luottamusta hallitukseen. Viime vuonna luottavaisten osuus oli vain 2 prosenttiyksikköä suurempi.

Poliittisen kehityksen kannalta luottamusmittari ei siis yksin ole järin vahva ennustaja, mutta selittää kyllä sen, miksi kehitys kääntyi valanpitäjien kannalta hallitsemattomaksi. Merkillepantavaa on myös se, että epäluottamus Janukovitshiin ei missään mittauksessa nousut niin suureksi kuin hänen edeltäjiinsä kohdistunut epäluottamus.

European Social Surveyn mukaan luottamus toisiin ihmisiin oli Ukrainassa vielä 2010 kohtuullisella tasolla eikä merkkejä ihmisten välisen luottamuksen horjumisesta ollut näkyvissä. World Value Survey tosin kertoo erittäin kriittisen arvion vuodelta 2005. Vain runsas neljännes vastaajista sanoi, että muihin ihmisiin voi luottaa.

Tuore Gallupin tiedote (18.3.2014) kertoo, että ukrainalaisten mielestä kansallisuusiän ja uskontojen sietäminen väheni vuodesta 2008 vuoteen 2013 selvästi. Arviot olivat synkimpää Itä-Ukrainassa.

hieman yli tai alle kolmannes. Myös Unkarissa luottamus viestimiin oli vähäistä.

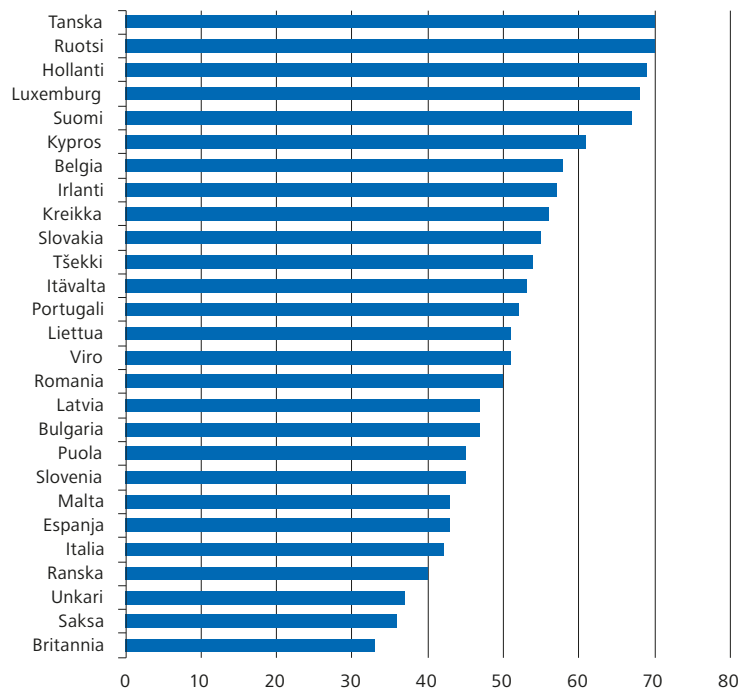
Luottamusmittareiden herkkyyttä kuvaava se, että kahdessa kotimaisessa selvityksessä on saatu aivan erilaisia tuloksia tiedotusvälineisiin kohdistuvasta luottamuksesta. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimuksen mukaan joulukuussa 2013 suomalaisista 54 prosenttia luotti tiedotusvälineisiin, kun taas kesäkuussa 2013 mediaan luotti vain 27 prosenttia Tmedian tutkimuksen mukaan. Näistä viimeksi mainittu näyttäisi olevan suunnilleen linjassa World Value Surveyn kanssa ja ensin mainittu EU:n selvitysten kanssa.

Yleisesti näyttää kuitenkin siltä, että luottamus joukkoviestimiin on yhtä vähäistä tai vähäisempää kuin luottamus poliitikkoihin ja ennen kaikkea kehitysuunta on sama – laskeva.

Suurissa EU-maissa ei luoteta tilastoihin

Amerikkalaisten luottamuksesta virallisiin tilastoihin en onnistunut löytämään tietoja. Euroopasta on tietoja vuodelta 2009. Keskimäärin tilastot selviävät huomattavasti paremmin kuin poliittinen koneisto. Luottamuksen ja epäluottamuksen jakautuminen noudattelee osittain samaa logiikkaa kuin poliittisissa asioissa, sillä Pohjoismaissa tilastoihin luotetaan. Poliittisesta luottamuksesta poiketen isoissa EU-maissa epäluottamus ti-

Luottamus virallisiin tilastoihin* EU-maissa vuonna 2009

* tend to trust.
Lähde Special Eurobarometer 323, Europeans' knowledge of economic indicators, January 2010. Euroopan komissio

Kuvio 8

lastoihin on kuitenkin tavallisinta.

On vaikeata arvioida, mitä tekemistä luottamuksella on tilastojen todellisen laadun kanssa. Me täällä Suomessa ajatteleme mielellämme, että kohtuullisen korkea ja pysyvä luottamus viralli-

siin tilastoihin perustuu tilastojen korkeaan laatuun. On kuitenkin hyvä huomata, että myös esimerkiksi kreikkalaiset luottavat tilastoihinsa selvästi enemmän kuin saksalaiset.

Suomessa luottamus Tilastokeskuk-

Lue ja kommentoi verkossa:

tietotrendit.stat.fi

Lue myös blogi:

**Luottamus pulari
tulee kalliiksi**

sen tilastoihin on pysytellyt ennallaan viime vuosina. Aiempina vuosikymmeninä luottamus jopa kasvoi. Tuolloin käytetty indikaattori ei kuitenkaan ole vertailukelpoinen nykyisen indikaattorin kanssa. Vähiten tilastoihin luottavat sellaiset väestöryhmät, jotka todennäköisesti ovat myös vähiten tekemisissä tilastojen kanssa eli vähän koulutusta saaneet, maaseudulla asuvat jne.

Luottamus kanssaihmiisiin heikentynyt

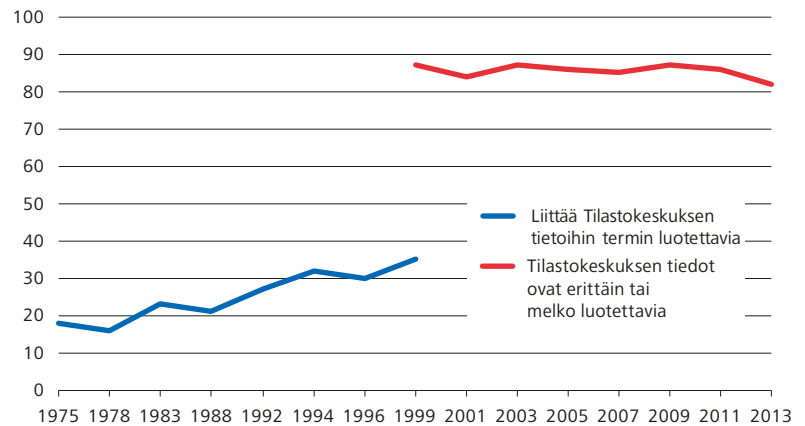
Luottamuksen toisiin ihmisiin on ajateltu kertovan kansalaisyhteiskunnan elinvoimasta. Yhdysvalloissa trendiä kuvaa General Social Surveyn tutkimustulos, jonka mukaan USA:ssa kolmannes ihmisistä sanoo nykyään, että muihin ihmisiin voi luottaa. Vielä 1970-luvulla luottavaisten osuus oli puolet.

World Value Surveyn mukaan vuonna 1990 amerikkalaista yli puolet oli sitä mieltä, että muihin ihmisiin voi luottaa. Vuonna 2006 luottavaisia oli kaksi viidesosaa.

Gallup taas kertoo, että 61 prosenttia amerikkalaisista sanoo luottavansa hieman abstraktilta kuulostavaan Amerikan kansaan tai amerikkalaisiin ihmisiin (American People). Tämäkin luottamus on kuitenkin heikentynyt vuosien saatossa, 2000-luvulla luottavaisten osuus on vähentynyt toistakymmentä prosenttiyksikköä.

Euroopassa noin puolet kansalaisista on taipuvainen luottamaan kanssaihmiisiin (tulokset eivät ole vertailukelpoisia USA:ta koskevien tietojen kanssa).

Tilastokeskuksen tietojen luotettavuusindikaattorit*, 1975–1999 ja 1999–2013

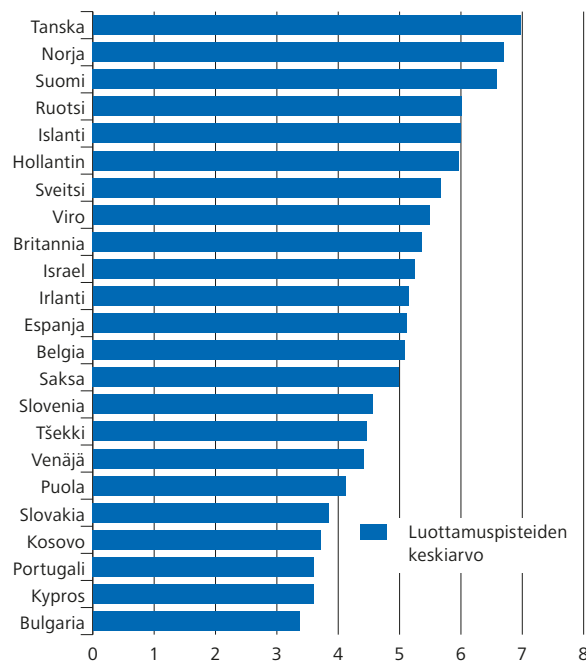

* indikaattorit eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Lähde: Tilastokeskuksen yritys kuvatu tutkimukset 1975–2013

Kuvio 9

Luottamus toisiin ihmisiin* vuonna 2012

* keskiarvot asteikolla 0 (ei luota lainkaan)–10 (luottaa täysin).

Lähde: European Social Survey 2012

Kuvio 10

Ihmisten luottamus toisiin ihmisiin on Euroopassa pitänyt varsin hyvin pintansa (käsitakseni pohjautuu European Social Surveyn vuosien 2004–2010 aineistoista tekemiini taulukointeihin), vaikka talouden kriisi ja eriarvoisuuden kasvun olisi voinut odottaa lisäävän epäluuloa.

Suomalaisten keskinäinen luottamus on tällä tavoin mitattuna korkealla tasolla. World Value Surveyn mukaan vuonna 1990 suomalaisista 63 prosenttia sanoi luottavansa muihin ihmisiin, vuonna 2005 heitä oli 59 prosenttia. ■

Kulutamme puolet enemmän kuin vuonna 1985

Kotitalouksien kulutusmenot kasvoivat reaalisesti 41 prosenttia kotitaloutta kohden vuosina 1985–2012. Kotitalouden kulutusyksikköä¹ kohden laskettuna kasvu oli 53 prosenttia. Tämä ilmenee vuoden 2012 kulutustutkimuksesta, josta enemmän oheisessa laatikossa.

Kulutuksen rakenteessa tapahtui 1980- ja 1990-luvuilla suuria muutoksia. Sen sijaan 2000-luvulla muutokset ovat olleet vähäisiä. Eniten neljännesvuosisadassa ovat kasvaneet liikenteen, tietoliikenteen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan menot. Vain tietoliikenteen reaaliomenot ovat kasvaneet kulutustutkimuksesta toiseen.

Asumiseen eniten

Kulutuksen muutoksia tarkastellaan vakioituina eli kulutusmenot on laskettu kulutusyksikköä kohti ja eri vuosien kulutukset on muunnettu kertoimilla vuoden 2012 rahanarvon mukaisiksi. Näin

lasketut kulutusmenojen reaali muutokset ovat vaihdelleet kulutuskohteittain seuraten joko talouden suhdannevaihteluita tai yleistä yhteiskunnan kehitystä ja tekniikan muutoksia.

Sekä 1990-luvun alun lama että viime vuosien hidas talouskasvu näkyvät selvästi joko vähentyneenä tai paikallaan pysyneenä kulutuksena. Asumismenot ovat olleet koko ajan kulutuksen suurin erä, joka on kasvanut lamakausia lukuun ottamatta (Kuvio 1).

Liikenteen ja elintarvikkeiden osuudet ovat säilyneet koko 27 vuoden jakson ajan seuraavaksi suurimpina kulutuserinä. Liikennemenojen kasvu on ollut kuitenkin nopeampaa kuin elintarvikemenojen.

Kulttuurin ja vapaa-ajan menojen kasvu on ollut tasaista vuodesta 1995 lähtien. Tietoliikennemenojen osuus kokonaiskulutuksesta on edelleen vähäinen, vaikka kasvu on ollut jatkuvaa ja nopeaa.

Lamatkaan eivät ole hillinneet tietoliikenteen etenemistä

Kulutuksen kasvu oli 1980-luvun lopulla nopeaa kaikissa kulutuksen pääryhmissä (Taulukko 1). 1990-luvun lama leikensi kotitalouksien kulutusta huomattavasti. Vuosien 1990–1995 välillä kulutusmenot pienenevät kaikissa kulutuksen pääryhmissä lukuun ottamatta elintarvikkeita ja tietoliikennettä. Eniten vähenivät vaate- ja jalkineenot sekä sisustus- ja kodinkonemenot. Lamasta huolimatta kotitalouksien tietoliikennemenot lisääntyivät 48 prosenttia. Siihen vaikutti muun muassa uusien laitteiden yleistyminen kotitalouksissa. Matkapuhelin ja tietokone kuuluivat joka viidennen kotitalouden laitevarantoon 1990-luvun puolivälissä.

Taloudellinen tilanne kohentui jälleen 1990-luvun loppua kohden, mikä näkyi myös kotitalouksien kulutuksessa. Kulutusmenot kasvoivat 21 prosenttia ajanjaksolla 1995–2001. Informaa-

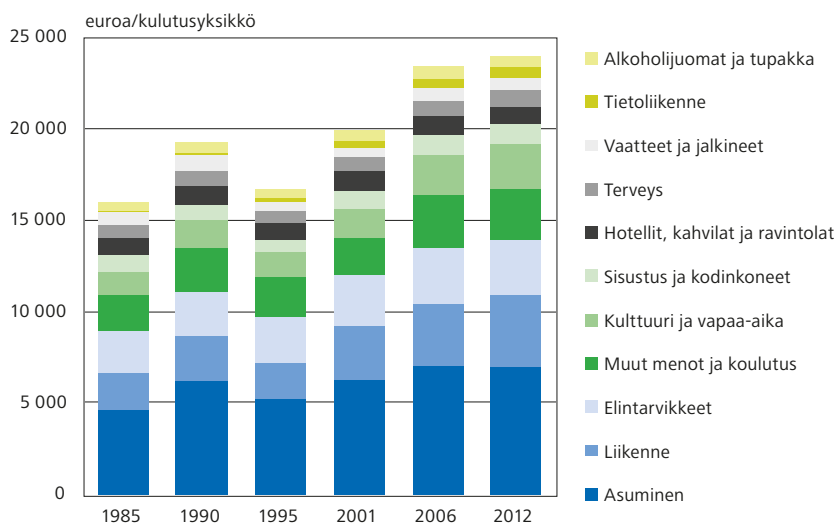
Kulutusten reaali muutos kulutusyksikköä¹ kohti

Kulutusmeno	1985–1990	1990–1995	1995–2001	2001–2006	2006–2012	1985–2012
	Muutos, %	Muutos, %	Muutos, %	Muutos, %	Muutos, %	Muutos, %
Kulutusten yhteensä	19	-13	21	18	3	53
Elintarvikkeet ja alkoholitonta juomaa	7	5	8	9	0	32
Alkoholijuomat ja tupakka	23	-9	7	9	-13	14
Vaatteet ja jalkineet	15	-36	3	37	-2	2
Asuminen ja energia	35	-16	22	11	0	53
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	3	-21	41	16	0	33
Terveys	16	-9	7	4	1	20
Liikenne	19	-17	42	17	15	88
Tietoliikenne	41	48	156	32	21	750
Kulttuuri ja vapaa-aika	23	-14	20	32	12	88
Koulutus	36	-2	25	14	-20	50
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	3	-17	24	-4	-3	-2
Muut tavarat ja palvelut	19	-9	-4	44	-5	42

1) Kotitalouden ensimmäinen aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotta täyttäneet henkilöt ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuotiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä. Yhden aikuisen kotitalous on yksi kulutusyksikkö, kun taas kotitalous, johon kuuluu esimerkiksi puoliso ja yksi alle 14-vuotias lapsi, ovat yhteensä 1,8 kulutusyksikköä. Kulutusyksiköiden avulla laskettu kulutus huomioi kotitalouksien kokoerot ja mahdollistaa niiden vertailemisen keskenään.

Taulukon ja kuvion lähde: Kotitalouksien kulutus 2012. Tilastokeskus

Kotitalouksien kulutusmenot 1985–2012 (vuoden 2012 hinnoin)

Kuvio 1

tioteknologian lisääntyminen yli kaksinkertaisti kotitalouksien tietoliikennemenot. Vähintään yksi matkapuhelin oli vuonna 2001 jo kolmessa taloudessa neljästä ja tietokone joka toisessa.

Yleinen vuokratason kohoaminen vuokrasäännöstelystä luopumisen myötä kasvatti asumismenoja 1990-luvun puolivälin jälkeen omistusasumisen lisääntymisen ohella. Kotitaloudet panostivat myös sisustukseen ja kodinkoneisiin, joiden ostot kasvoivat 41 prosenttia.

Liikennemenoja kasvattivat erityisesti autojen hankinta. Kun vuonna 1985 noin 60 prosentilla talouksista oli auto, vastaava osuus oli runsaat 70 prosenttia vuonna 2006, minkä jälkeen autoistuminen on ollut hidasta.

Kulttuuriin ja vapaa-aikaan 2000-luvulla

Kotitalouksien kulutusmahdollisuudet paranivat edelleen uuden vuosituhannen puolella. Tämä näkyi muun muassa ei-välttämättömyyskulutukseen laskettavien menojen kasvuna. Kulttuuri- ja vapaa-ajan menot kasvoivat ajanjaksolla 2001–2006 reaalisesti noin kolmanneksen. Vapaa-ajan menoja kasvattivat erityisesti tietokoneiden ja audiovisuaalisten laitteiden hankinta.

Harrastaminen näyttäisi muuttuneen aiempaa kaupallisemmaksi. Siihen viittaa urheilu- ja vapaa-ajan palveluiden menojen suuri kasvu. Myös vaate- ja

jalkineiden menot kasvoivat huomattavasti 2000-luvun alkupuolella.

Viime vuosina säästetty

Vuoden 2006 jälkeen kulutuksen muutokset ovat olleet vähäisiä. Hidas talouskasvu on heijastunut myös kulutukseen, vaikka periaatteessa kulutuksella olisi ollut kasvuväara.

Vain liikenteeseen, tietoliikenteeseen ja kulttuuripalveluihin on käytetty reaalisesti enemmän rahaa vuonna 2012 kuin 2006. Viime vuosina myös alkoholin ja tupakan kulutusmenot ovat supistuneet selvästi. Kummankin hintoja on korotettu ja tupakan kulutus on vähentynyt.

Hitaasti palveluyhteiskuntaan

Neljännesvuosisadan kulutusmuutosten vertailun perusteella voi todeta, että Suomen siirtyminen kotityötä korvaavaan palveluyhteiskuntaan on ollut hidasta, sillä sekä hotelli- ja ravintolamenojen että muut tavarat ja palvelut -ryhmän kulutuksen kasvu on ollut hidasta.

Vain liikenteen, kulttuurin ja vapaa-ajan sekä tietoliikenteen kulutusmenojen kasvu on ollut selvästi nopeampaa kuin kokonaiskulutuksen kasvu keskimäärin. Ne ovat sidoksissa pikemminkin itse tekemiseen kuin oman työn korvaamiseen. ■

Lähde: Kotitalouksien kulutus 2012. Tilastokeskus

Yli sata vuotta kulutustutkimusta

Kulutustutkimus on maamme vanhimpia otostutkimuksia, jonka historia ulottuu vuosiin 1908–1909. Kaikki kotitaloudet kattavia kulutustutkimuksia on tehty vuodesta 1966 lähtien.

Kulutustutkimus tuottaa tietoa ennen kaikkea eri väestöryhmien kulutusmenoista, kulutuksen rakenteesta sekä kulutuseroista. Tietoja käytetään kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektorin kulutuksen määrittämisessä, kuluttajahintaindeksin painorakenteen tarkistamisessa sekä kuvaamaan taloudellisen hyvinvoinnin ja kautumista Suomessa. Lisäksi tietoja käytetään sosiaalipoliittisten toimenpiteiden suunnitteluun ja seurantaan sekä erilaisiin tutkimustarkoituksiin.

Kulutustutkimus on otostutkimus. Perusjoukon muodostavat Suomessa vakinaisesti asuvat kotitaloudet, joita vuonna 2012 oli lähes 2,6 miljoonaa. Tutkimusaineisto käsitti reilut 3 500 kotitaloutta. Vastausprosentti oli 43,1.

Vuoden 2012 kulutustutkimuksen tiedot kerättiin ensimmäistä kertaa kaksiosaisella puhelinhaastattelulla käyntihaastattelun sijaan. Lisäksi tietoja saatiin kotitalouden keräämistä kauppa- ja palvelu- ja kulttuurin muistikirjaan tehdyistä ostosmerkinnöistä. Tietoja haettiin myös hallinnollisista rekistereistä.

Tämän vuoden aikana julkistetaan lisää tietoja. Huhtikuun lopulla kerrotaan, kuinka paljon kotitaloudet saavat rahallista hyötyä verorahoilla tuotetuista koulutus- ja terveyspalveluista, kun pääosa menoista maksetaan kuntien tai valtion kukkarosta.

Toukokuun lopulla julkaistaan tiedot siitä, kuinka pitkä matka kotoa on erilaisiin palveluihin, ja lokakuussa selviää, kuinka paljon erilaisten kotitalouksien kulutuksesta aiheutuu hiilipäästöjä.

Kulutustutkimuksen tuloksia, artikkeleita ja julkaisuja on saatavilla tilaston internet-sivuilta: <http://tilastokeskus.fi/til/ktutk/index.html>

Kulutustutkimuksen tulevat julkistukset:

- 28.4.2014 Julkiset hyvinvointipalvelut
- 26.5.2014 Etäisyys palveluihin
- 7.10.2014 Kulutus hiilidioksidipäästöinä

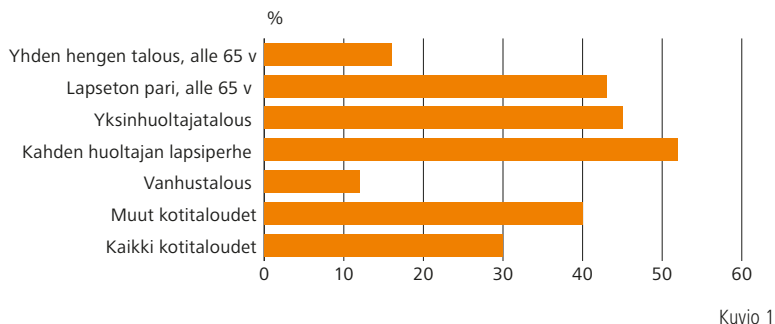
Juha Nurmela

Joka kolmannessa kodissa **asuu lemmikki**

Suomalaiset satsaavat lemmikkieläimiin. Niistä kyseltiin kulutustutkimustutkimuksessa nyt ensi kerran, mutta muista tiedoista voi päätellä, että lemmikit ovat nouseva trendi. Taantumasta huolimatta niitä on ja niihin kulutetaan entistä enemmän.

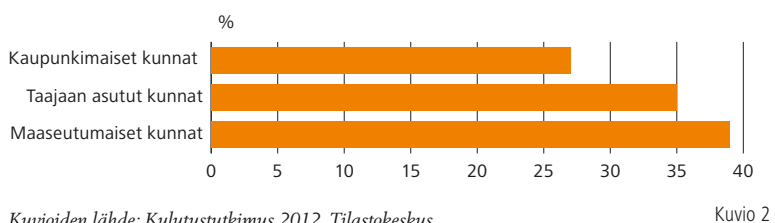
Sana lemmikki viittaa yhdessäoloon, seuranpitoon ja välittämiseen. Millaisissa kotitalouksissa on lemmikkejä? Sitä voi tarkastella kotitalouksien elinvaiheen mukaisella luokituksella kulutustutkimuksessa, jossa nyt ensi kertaa selvitettiin lemmikkien omistamista. Haastatte-

Lemmikkieläimiä omistavat taloudet 2012, %

Kuvio 1

Lemmikkejä omistavia talouksia asuinkunnan tyyppin mukaan, %

Kuvioiden lähde: Kulutustutkimus 2012. Tilastokeskus

Kuvio 2

luihin vastasi 3 551 kotitaloutta ympäri Suomea.

Vuonna 2012 jokin lemmikkieläin oli 30 prosentilla kotitalouksista. (Vertailun vuoksi, pelikonsoli oli 28 prosentilla kotitalouksista.) Jos kotitaloudessa on useita ihmisiä, erityisesti lapsia, lemmikin hankkineiden osuus kasvaa. Joka toisessa kahden huoltajan lapsiperheessä oli lemmikki vuonna 2012 (Kuvio 1).

Yksineläjien tai vanhusten seuralaisia lemmikit ovat harvoin. Vanhustalouksista vain 12 prosentilla oli lemmikkieläin, muissa yhden hengen talouksissa vain vähän useammin (16 %). Eläimen jatkuvan huolenpidon yhdistäminen muihin arjen toimiin lienee vaikeaa yhden hengen talouksissa.

Kuten voi olettaa, lemmikkejä on paljon useammin pientaloissa kuin kerrostaloissa asuvilla. Lemmikit ovat myös sitä yleisempiä, mitä maaseutumaisempi on asuinkunta (Kuvio 2). Useimmin lemmikkieläin oli maatalousyrittäjien kotitalouksissa. Kahdessa alimmassa tuloviidenneksessä lemmikin omistavien osuudet ovat huomattavasti pienemmät kuin muissa tuloryhmissä.

Yli miljoona koira ja kissaa

Kulutustutkimuksen haastatteluista voidaan laskea myös lemmikkien yleisyys. Koira on suomalaisten suosikkieläin, kissa on kakkosena (Taulukko 1). Näiden ylivoimaisten suosikkien takana muita lemmikkejä oli yhteensäkin vain 170 500 taloudessa.

Haastatteluissa kysyttiin myös lemmikkien lukumääriä. Vuonna 2012 kotitalouksilla oli 630 000 koira ja 592 000 kissaa. Sekä koira että kissa oli 86 000 kotitaloudessa. Poneja oli liki 30 000 kotitaloudella (lukuun saattaa sisältyä myös ratsastushevosiä).

Lemmikkien 10 kärjessä

Koira	443 000 taloudessa
Kissa	356 000 taloudessa
Akvaario	54 000 taloudessa
Kaniini	30 500 taloudessa
Poni	28 500 taloudessa
Hamsteri	24 000 taloudessa
Terraario	8 500 taloudessa
Rotta tai hiiri	5 000 taloudessa
Lintu	4 000 taloudessa
Käärme	3 300 taloudessa
Jokin muu	12 700 taloudessa

Lähde: Kulutustutkimus 2012. Tilastokeskus

Taulukko 1

Kuvat: Pixhill.com

Lemmikkien varusteisiin panostetaan entistä enemmän, eikä terveyspalveluista tingitä.

Virkistys- ja kulttuurimenojen reaaliikasvu 2006–12 kansantalouden tilinpidon yksityisten kulutusmenojen mukaan, %

Virkistys ja kulttuuri yhteensä	117
Audiovisuaaliset, valokuvaus- ja tietojenkäsittelylaitteet	158
Muut suurehkot kestokulutustavarat virkistykseen ja kulttuuriin	105
Muut tavarat ja laitteet virkistykseen; puutarhatarvikkeet ja lemmikkieläimet	122
– Pelit, lelut ja harrastusvälineet	129
– Urheilu- ja retkeilyvälineet	126
– Kukut ja puutarhatarvikkeet	112
– Lemmikkieläimet ja tarvikkeet	124
– Lemmikkieläinten ruoka	120
– Lemmikkieläimet ja niiden varusteet	130
– Lemmikkieläinten lääkintä- ja muut palvelut	126
Virkistys- ja kulttuuripalvelut	110
– Urheilu- ja virkistyspalvelut	103
– Kulttuuripalvelut	104
– Veikkaus, arpajaiset, lotto	120
Sanomalehdet, kirjat ja paperitarvikkeet	91
– Kirjat	105
– Sanoma- ja aikakauslehdet	86

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus.

Taulukko 2

Ylöspitoon entistä enemmän

Vuonna 2012 ostettujen lemmikkien keskihinta oli 550 euroa ja mediaanihinta 170 euroa. Kalleimmat eläimet olivat maksaneet yli 4 000 euroa, mutta oli lemmikki ostettu neljälläkin eurolla.

Tilastokeskuksessa ei ole aiemmilta vuosilta tietoa kotitalouksien omistamista lemmikeistä, mutta tietoja lemmikkieläinmenoista saadaan sekä aiemmista kulutustutkimuksista että kansantalouden tilinpidon laskemista kotitalouksien kulutusmenoista. Jälkimmäisestä saadaan kotitalouksien yhteenlaskettu kulutus, ja kulutustutkimusten avulla voidaan vertailla kulutuksen muutoksia eri väestöryhmissä.

Vuosina 2006–12 kaikkien kulutusmenojen reaaliikasvu oli hidasta. Kansantalouden tilinpidon tietojen mukaan kotitalouksien yhteenlaskettu kulutus kasvoi 8,6 prosenttia. Kulutustutkimuksen kulutusyksikköä kohti laskettu kokonaiskulutus kasvoi vain 3,5 prosenttia. Kulutusyksikköä kohti laskettu muutos on pienempi, koska se ottaa huomioon kotitalouksien ja väestön määrän kasvun sekä ikärakenteen muutokset.

Kansantalouden tilinpidon luokituksissa lemmikkieläimet ja niiden tarvikkeet kuuluvat pääryhmään ”virkistys ja kulttuuri” ja sen alaryhmään ”muut tavarat ja laitteet virkistykseen; puutarhatarvikkeet ja lemmikkieläimet”. Kulutustutkimuksesta käytetään lähes samoja luokituksia. Lemmikkieläimiin käytetty rahasumma kansantalouden tilinpidossa ja kulutustutkimuksesta lasketut kotitalouksien yhteenlasketut lemmikkimeno-ot ovat varsin lähellä toisiaan, joten rinnakkainen tarkastelu on mahdollinen.

Lemmikkieläinten menot ovat kasvaneet huomattavasti nopeammin kuin useimmat muut vapaa-ajan menot vuosina 2006–12. Vain reaaliomenot av-laitteisiin lisääntyivät selvästi enemmän (Taulukko 2). Lemmikkimenoista ovat kasvaneet eniten eläinten oston ja niiden varusteisiin liittyvät menot.

Kansantalouden tilinpidon tiedoilla voidaan tarkastella myös vuotuista muutosta. Taulukosta 3 näkyy, että lemmikit ja niihin liittyvät tuotteet ja palvelut ovat satojen miljoonien eurojen bisnes.

Lemmikkien merkitys kotitalouksille näyttäisi olevan kasvussa. Lamasta huolimatta lemmikkien hankintaan ja varusteisiin sekä niiden lääkintään ja muihin

Lemmikkieläinmenojen reaali­kasvu 2006 – 12 kansantalouden tilinpidon yksityisen kulutuksen mukaan

	Yksityiset kulutusmenot viitevuoden 2000 hinnoin, milj. euroa						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Lemmikkieläimet ja tarvikkeet	280	298	307	296	325	339	346
Lemmikkieläinten ruoka	182	192	200	189	202	210	218
Lemmikkieläimet ja niiden varusteet	98	106	108	108	124	128	127
Lemmikkieläinten lääkintä- ja muut palvelut	80	83	84	90	93	97	101

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus.

Taulukko 3

Lemmikkieläinmenot kotitaloutta kohti vuoden 2012 hinnoin ja muutos 2006–2

	euroa, 2006	euroa 2012	muutos-% 2006–12
Yhden hengen talous, alle 65 v	64	102	160
Lapseton pari, alle 65 v	213	280	131
Yksinhuoltajatalous	136	225	165
Kahden huoltajan lapsiperhe	212	349	165
Vanhustalous	47	72	155
Muut kotitaloudet	165	240	145
Kaikki kotitaloudet	133	192	145

Lähde: Kulutustutkimus 2012. Tilastokeskus

Taulukko 4

palveluihin käytetty rahamäärä on kasvanut tai säilynyt vähintäänkin reaalisesti ennallaan.

Kulutustutkimuksen tietojen avulla voidaan tarkastella, miten lemmikeistä johtuvat menot ovat kasvaneet erilaisissa kotitalouksissa. Eläinmenot ovat kasvaneet huomattavasti kaikissa kotitaloustyypeissä (Taulukko 4). Lapsiperheissä kasvu oli suurinta, mutta myös yksin asuvien työikäisten sekä vanhustalouksien lemmikkieläinmenot kasvoivat huomattavasti. Tämä viittaa siihen, että

lemmikkieläimiä on hankittu lisää kaiken tyyppisiin kotitalouksiin ehkä lapsettomia pareja lukuun ottamatta.

Siitä, kuinka monella kotitaloudella oli lemmikkieläinmenoja vuosina 2006 ja 2012, voidaan arvioida välillisesti lemmikkien määrän lisääntymistä. Lemmikkieläinmenoja oli vuonna 2012 useammalla kotitaloudella kuin vuonna 2006. Osuus kasvoi 34:sta 36 prosenttiin, ja lemmikkien ostomenoja ilmoittaneiden osuus kasvoi neljästä prosentista kuu­teen prosenttiin. Vuonna 2006 jonkin

lemmikin oli ostanut 100 000 kotitaloutta, vuonna 2012 jo 155 000 taloutta.

Lemmikeistä on tullut entistä useammalle taloudelle osa kotielämää. Ehkä lemmikit ovat ns. nouseva kulutustrendi ja ovat innovaatioiden leviämisteoriaa noudattaen leviämässä lapsiperheistä sekä yhden hengen työikäisten talouksiin että vanhustalouksiin – tosin hitaasti verrattuna vaikkapa tietotekniikkaan. ■

Kirjoittaja on Kulutustutkimus 2012 -tiimin vetäjä.

Johanna Koski

Julkiset investoinnit paikkasivat yksityisten romahdusta

Bruttokansantuotteen volyymi supistui 1,4 prosenttia vuonna 2013 Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan. Kansantalouden tuotantoa kuvaava bruttokansantuote oli viime vuonna 193 miljardia euroa.

Kansantalouden kysyntää vähensi viime vuonna yksityisen kulutuksen ja investointien supistuminen. Yksityisen kulutuksen volyymi väheni 0,8 prosenttia, mutta julkinen kulutus kasvoi 0,8 prosenttia. Julkisen kulutuksen kasvu oli seurausta Yleisradion luokittelusta yrityksistä julkisyhteisöihin. Se pienensi myös yksityistä kulutusta.

Yksityiset investoinnit vähenivät 6,4 prosenttia, mutta julkiset investoinnit kasvoivat 6,8 prosenttia. Viennin volyymi kasvoi 0,3 prosenttia, mutta tuonnin volyymi väheni 1,8 prosenttia.

Yritykset kuitenkin voitollisia

Yritysten varsinaisen toiminnan voittoja kuvaava toimintaylijäämä supistui nimellisesti 9 prosenttia. Yritysten arvioidaan maksaneen osinkoja 13 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Yritysten rahoitusasema oli 4,5 miljardia euroa ylijäämäinen. Ylijäämä kasvoi edellisestä vuodesta, koska investoinnit supistuivat 8 prosenttia.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema eli netto-luotonanto sen sijaan oli viidettä vuotta peräkkäin alijäämäinen, 4,6 miljardia euroa. Edellisenä vuonna alijäämä oli 4,3 miljardia euroa. Kuntien ja kuntayhtymien alijäämä pieneni, samoin työeläkelaitosten ylijäämä.

Kotitalouksien reaalitulojen kasvu oli pysäh-

dyksissä toista vuotta. Käytettävissä oleva nettotulo väheni reaalisesti 0,3 prosenttia. Kotitalouksien oikaistu reaalitulo supistui 0,1 prosenttia. Siihen luetaan mukaan myös hyvinvointipalvelut eli julkisyhteisöjen ja järjestöjen kotitalouksien hyväksi tuottamat yksilölliset palvelut kuten koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut.

Palkkatulot kasvoivat nimellisesti yhden prosentin. Sen sijaan sosiaalietuudet kasvoivat 5,5 prosenttia muun muassa eläkeläisten ja työttömien lukumäärän kasvun takia. Omaisuus- ja yrittäjätulot vähenivät 0,6 prosenttia.

Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus

Yritysten tuki supistui 2012

Yritysten saamat tuet vähenivät vuonna 2012 edelliseen vuoteen verrattuna. Ainoastaan yrityksille maksetut suorat tuet jatkoivat kasvu-

Tuotannon suhdannekuvaaja*	Elok. Syysk. Lokak. Marrask. Jouluk. Tammik.					
	2013					2014
Muutos edell. kk.-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	-0,7	0,4	-0,1	-0,6	0,0	0,5
Muutos edell. kk.-sta, trendi, %	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	-2,4	0,4	-0,8	-2,3	-0,2	0,1
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	-1,7	-0,1	-0,9	-1,4	-1,5	0,2

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous

TOL 2008	Volyymien muutos edellisestä vuodesta, %				
	2012*	2013*	2012	2013	2014
Huoltotase					
Bkt markkinahintaan	-2,3	-2,8	-1,3	-0,9	-0,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-4,2	-7,4	-4,8	3,8	1,6
Kokonaistarjonta	-2,9	-4,5	-2,0	0,4	0,1
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-1,6	-0,9	-0,7	1,0	1,9
Kulutusmenot	0,0	-1,7	1,4	-0,4	-0,7
julkiset	-0,3	0,4	2,3	-0,4	1,0
yksityiset	0,2	-2,1	1,1	-0,6	-1,7
Investoinnit	-3,6	-2,9	-2,2	-5,6	-7,8
julkiset	-0,7	5,1	5,7	5,7	10,7
yksityiset	-4,1	-3,8	-3,3	-7,3	-11,2
Kokonaiskysyntä **	-2,7	-2,5	-0,6	0,1	-0,7
Toimialojen arvonlisäykset					
Maa-, metsä- ja kalatalous	-10,1	0,5	0,9	4,8	4,4
Koko teollisuus	-4,7	-5,3	-3,5	-0,4	-1,0
Rakentaminen	-7,5	-3,8	-2,2	-1,8	-3,0
Kauppa	-5,9	-6,7	-4,0	-3,7	-1,9
Kuljetus ja varastointi	3,7	-3,6	-2,5	-2,6	-1,5
Kiinteistöalan toiminta	-0,8	1,5	1,6	1,8	1,6

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorj sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu Tammik. 2014/ Tammik. 2013*	Työpäiväkorjattu Tammikuu 2014/2013*
<i>Volyymien muutos, %</i>		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-3,5	-7,5
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	-6,0	-11,4
Teollisuus (C)	-4,6	-8,7
Elintarvikkeiden valmistus	-0,7	-11,7
Juomien valmistus	-12,0	-7,1
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	-6,1	-6,6
Paperin ja paperituotteiden valmistus	-1,9	-1,8
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	0,2	-9,2
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-1,9	-12,2
Metallien jalostus	-4,5	-1,3
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	1,9	-9,2
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	-1,3	-9,1
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms. valmistus	-75,9	-3,8
Huonekalujen valmistus	-0,2	-9,2
Sähkö-, kaasua- ja lämpöhuolto (D)	9,2	1,7
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	0,1	-0,5
Käyttötarkoitukseluokitus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	-3,9	-6,0
Investointitavarat	-8,3	-14,3
Kestokulutustavarat	-1,9	-11,6
Muut kulutustavarat	-1,4	-10,0
Erikoisindeksit		
Elintarviketeollisuus	-5,0	-11,3
Metsäteollisuus	-3,0	-2,3
Kemianteollisuus	0,3	-3,3
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	-7,2	-22,8
Kone- ja metallituoteteollisuus	-17,1	-8,9

* Ennakkotieto

aan vuonna 2012, lainojen ja takausten määrän laskiessa edellisvuodesta.

Suora tuki kasvoi edelleen, vähennys lainoissa ja takauksissa

Vuonna 2012 yrityksille maksettiin suoraa tukea noin 520 miljoonaa euroa, mikä oli noin 4 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Lainaa yrityksille myönnettiin noin 420 miljoonaa euroa ja takauksia noin 590 miljoonaa euroa, lainojen määrän laskiessa 8 prosenttia ja myönnettyjen takausten 11 prosenttia vuoden takaisesta. Myös eri tukimuotoja vastaanottaneiden yritysten lukumäärä väheni 15 prosenttia vuodesta 2011. Tukea sai vuonna 2012 lähes 30 000 yritystä eli noin 9 prosenttia kaikista yrityksistä.

Yritystukitilastossa ovat mukana maksetut suorat tuet työ- ja elinkeinoministeriöltä (TEM), maa- ja metsätalousministeriöltä (MMM) ja Tekesiltä, maksetut lainat Tekesiltä sekä myönnettyt lainat ja takaukset Finnveralta. Tilasto ei sisällä esim. verotukia tai maataloustukia, vaan ainoastaan yritystoimintaan kohdistuvia tukia.

Lähde: Yritystukitilasto, Tilastokeskus

Julkista velkaa yli 110 miljardia

Julkisyhteisöjen EDP-velka eli nimellishintainen sulautettu velka kasvoi vuoden 2013 viimeisellä neljänneksellä 4,6 miljardia euroa. Velkaa oli vuoden lopussa 110,2 miljardia euroa. Vuoden takaiseen verrattuna julkisyhteisöjen velka on kasvanut yhteensä seitsemän miljardia euroa.

Vuoden 2013 viimeisen neljänneksen aikana valtion velka kasvoi 3,6 miljardia euroa ja oli neljänneksen lopussa 98,9 miljardia euroa.

Kuntasektori velkaantui nopeammin kuin valtio

Paikallishallinnon eli kuntien ja kuntayhtymien velka kasvoi viimeisen neljänneksen aikana 0,9 miljardia euroa lähinnä pitkäaikaisen lainakanan kasvaessa. Vuoden lopussa paikallishallinnon velka oli yhteensä 15,8 miljardia euroa.

Julkisyhteisöjen velka neljännesvuosittain kuvaa julkisyhteisöjen velkaa kansantalouden muille sektoreille ja ulkomaille, ja sen kehitykseen vaikuttavat sekä sulauttamattoman velan että julkisyhteisöjen sisäisten velkojen muutokset.

Lähde: Julkisyhteisöjen velka neljännesvuosittain, Tilastokeskus

Energian kokonaiskulutus väheni

Energian kokonaiskulutus oli noin 1 341 petajoulea eli noin 373 terawattituntia vuonna 2013, mikä oli yli kaksi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2012.

Energialähteistä eniten väheni turpeen käyttö, yli 25 prosenttia. Vesivoiman saatavuuden ja sähkön nettotuonin pienentyminen liisäsi hiilen käyttöä 17 prosentilla. Lämmin loppuvuosi vähensi lämmitysenergian kulutusta.

Uusiutuvan energian osuus kulutuksesta pieneni

Uusiutuvan energian osuus pieneni koko energian kokonaiskulutuksesta vuoden 2013 ennakkotietojen mukaan.

Puupolttoaineen käyttö väheni yli kaksi prosenttia. Ydinenergian, tuulivoiman ja kiertäjäspolttoaineiden käyttö kasvoi viime vuonna. Tuulivoiman osuus on 0,2 prosenttia energian kokonaiskulutuksesta.

Lähde: Tilastokeskus, Energian hankinta ja kulutus

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos Loka-jouluk. 2013/2012	%-muutos Tammi-jouluk. 2013/2012	%-muutos Marrask-tammik. 2013/2012	%-muutos Tammi-jouluk. 2013/2012
2010=100 TOL 2008				
Teollisuus*	-3,5	-4,4	0,1	-2,0
Rakentaminen*	-1,5	-1,9	4,4	1,9
Kauppa	-1,1	-3,1	0,9	0,9
Muut palvelut*	0,3	0,8	2,1	1,3

* Näiden liikevaihtokuvaajien perusvuosi on 2005 (2005=100)

Myönnetty rakennusluvut

	Tammik. 2014*	Vuosi- muutos ¹⁾	Tammi-jouluk. 2013*	Vuosi- muutos ¹⁾
	1 000 m ³	%	1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	1 613	0	37 190	0
Asuinrakennukset	462	-4	10 161	-19
Vapaa-ajan asuinrakennukset	36	32	847	-12
Liike- ja toimistorakennukset	630	81	6 936	13
Julkiset palvelurakennukset	93	119	3 174	-2
Teoll.- ja varastorakennukset	190	-55	8 333	6
Maatalousrakennukset	135	-36	5 064	47
Muut rakennukset	68	-27	2 675	-11
Asunnot, kpl	1 350	3	2 672	-14

* Ennakkotieto

¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentti on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

Kaupan liikevaihto

	Tammikuu 2014/2013 %-muutos	Tammi-jouluk. 2013/2012 %-muutos
TOL 2008		
Kauppa yhteensä (G)	1,3	-3,1
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	13,4	-14,8
Tukkukauppa (46)*	-1,7	-2,2
Vähittäiskauppa (47)*	2,1	0,1
tavaratalokauppa	3,8	-0,3
päivittäistavarakauppa	4,3	2,0

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Konkurssit

	Tammi-helmik. 2014	Tammi-helmik. 2013	Vuosi- muutos, %
TOL 2008			
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	554	546	1,5
Maa-, metsä- ja kalatalous	11	13	-15,4
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	69	62	11,3
Rakentaminen	116	123	-5,7
Kauppa	117	96	21,9
Kuljetus ja varastointi	53	36	47,2
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	36	41	-12,2
Muut palvelut	147	168	-12,5
Toimiala tuntematon	5	7	-28,6
Henkilökunta yhteensä¹⁾	2 878	3 175	-9,4

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Työttömyysaste nousi yli 9 prosentin

Työttömiä oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan helmikuussa 241 000, mikä oli 10 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työttömiä miehiä oli 138 000 ja naisia 103 000 henkeä. Työttömyysaste oli 9,1 prosenttia, kun se edellisvuoden helmikuussa oli 8,7 prosenttia.

Työllisiä oli 26 000 vähemmän kuin edellisen vuoden helmikuussa. Työllisten määrä väheni yksityisellä sektorilla ja kasvoi hieman julkisella sektorilla vuoden 2013 helmikuuhun verrattuna.

Työvoiman ulkopuolella olevia oli 1 446 000 vuoden 2014 helmikuussa eli 25 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Työvoiman ulkopuolella olevista oli piilotyöttömiä 135 000. Piilotyöttömäksi luetaan työvoiman ulkopuolella oleva henkilö, joka haluaisi ansiotyötä ja olisi työhön käytettävissä kahden viikon kuluessa, mutta ei ole etsinyt työtä viimeisen neljän viikon aikana. Piilotyöttömyyden syitä ovat työnhauasta luopuminen tai muut syyt kuten opiskelu, lasten hoito tai terveydelliset syyt.

Lähde: Työvoimatutkimus 2014, helmikuu. Tilastokeskus

Opiskelijoiden työssäkäynti väheni

Työssäkäyvien opiskelijoiden määrä väheni 3 prosenttiyksikköä vuonna 2012 edellisestä vuodesta. Edelleen opiskelijoista kävi opintojen ohella töissä yli puolet.

Työssäkäynti oli yleisintä yliopisto-opintojen yhteydessä. 58 prosentilla yliopisto-opiskelijoista oli opintojen ohessa työsuhte.

Ammattikorkeakouluopintojen ohessa työssä käyvien osuus oli 57 prosenttia ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohessa 53 prosenttia.

Naiset kävivät miehiä yleisemmin opintojen ohella työssä. Naisista 57 prosentilla ja miehistä 50 prosentilla oli työsuhte opintojen ohessa. Lukiokoulutuksessa ja ammattikorkeakoulukoulutuksessa työssäkäyvien naisten osuus oli 10 prosenttiyksikköä miesten osuutta korkeampi. Kolmasosa lukiokoulutuksessa opiskelevista naisista kävi samaan aikaan töissä. Ammattikorkeakoulututkintoa opiskelevista naisista työskenteli 60 prosenttia.

Työssäkäynti opintojen ohessa lisääntyy iän myötä. 18-vuotiaista opiskelijoista 24 prosentilla, 21-vuotiaista 43 prosentilla ja 24-vuotiaista 54 prosentilla oli työsuhte. Vähintään 25-vuotiaista opiskelijoista 66 prosenttia kävi opintojen ohella töissä.

Lähde: Koulutustilastot. Tilastokeskus

Vähemmän pienituloisia

Pienituloisten henkilöiden määrä väheni kaikissa ikäryhmissä vuonna 2012. Suhteellisesti eniten väheni pienituloisissa kotitalouksissa asuvien lasten lukumäärä, joka oli vuonna 2012 vuoden 2000 tasolla. Myös 75 vuotta täyttäneiden pienituloisten määrä väheni suhteessa merkittävästi, mutta edelleen noin joka neljäs vanhus on pienituloinen.

Pienituloisissa kotitalouksissa asui vuonna 2012 lapsia noin 102 000, mikä on 19 000 edellisvuotta vähemmän. Määrän lisäksi myös lasten pienituloisuusaste laski olleen 9,4 prosenttia vuonna 2012. Lasten köyhyysriski on yhden huoltajan kanssa asuvilla lapsilla yli kaksinkertainen (19,8 %) verrattuna kahden vanhemman kanssa asuviin lapsiin (7,7 %). Pienituloisten 75 vuotta täyttäneiden vanhusten määrä oli 104 000, mikä on noin 14 000 henkilöä edellisvuotta vähemmän.

Pienituloisten henkilöiden määrä kokonaisuudessaan oli 635 000, mikä on noin 70 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pienituloisten määrä on ollut vuosina 2007–2011 noin 700 000 vuosittain, ja pienituloisten osuus väestöstä on vaihdellut 13,2–13,9 prosentin välillä. Vuonna 2012 pienituloisuusaste oli 11,9. 1990-luvun puolivälistä jatkunut pitkä ajan nousutrendi on siis ainakin pysähtynyt, mutta laskun pysyvyydestä ei voi tehdä tulkintoja yhden vuoden perusteella.

Työttömyys	Helmikuu 2013/2014		4. nelj. 2012/2013	
	Helmikuu 2014	%-muutos	4. nelj. 2013	%-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	214	4,3	203	9,6
Miehet	138	4,8	110	4,0
Naiset	103	3,7	93	17,0
15–24-vuotiaat	71	10,2	47	1,1
Työttömyysaste, %	9,1	0,4 yks.	7,7	0,7 yks.
Miehet	10,1	0,4 yks.	8,1	0,4 yks.
Naiset	8,1	0,4 yks.	7,3	1,0 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	22,9	1,5 yks.	16,2	0,1 yks.
25–34-vuotiaat	8,6	1,2 yks.	8,9	2,0 yks.
35–44-vuotiaat	6,4	0,2 yks.	5,9	0,7 yks.
45–54-vuotiaat	6,9	0,3 yks.	5,9	0,1 yks.
55–64-vuotiaat	8,4	-0,7 yks.	6,7	0,4 yks.
15–64-vuotiaat	9,3	0,5 yks.	7,9	0,7 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	8,2	1,0 yks.	6,9	1,1 yks.
Lounais-Suomen AVI	9,4	-0,8 yks.	7,1	0,4 yks.
Itä-Suomen AVI	10,8	-1,0 yks.	9,3	0,3 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	9,8	0,9 yks.	8,1	0,6 yks.
Pohjois-Suomen AVI	11,0	0,7 yks.	10,1	0,3 yks.
Lapin AVI	..	.. yks.	10,0	0,0 yks.

Työllisyys	Helmikuu 2013/2014		4. nelj. 2012/2013	
	Helmikuu 2014	%-muutos	4. nelj. 2013	%-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 093	0,2	4 091	0,3
Työvoima yhteensä	2 647	-0,6	2 625	-0,3
Työvoimaosuus, %	64,7	-0,5 yks.	64,2	-0,4 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	66,9	-0,7 yks.	67,6	-0,5 yks.
Miehet	67,3	0,1 yks.	68,1	-0,9 yks.
Naiset	66,5	-1,5 yks.	67,0	-0,1 yks.
Työlliset	2 405	-1,1	2 422	-1,0
Miehet	1 230	0,1	1 243	-1,4
Naiset	1 176	-2,3	1 179	-0,7
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	323	2,0	329	-0,1
Palkansaajat	2 082	-1,5	2 094	-1,2
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhte	1789	-3,1	1787	-1,6
Määräaikainen työsuhte	293	9,6	307	1,4
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1748	-3,1	1772	-1,4
Osa-aikatyölliset	334	7,7	321	0,2
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 446	1,8	1 466	1,3

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Raja liikkuu

Pienituloisuusraja lasketaan vuosittain kansallisen kulutusyksikkökohtaisen mediaanitulon perusteella. Kotitalouden yksi aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotaa täyttäneet henkilöt ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuotiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä. Tuloilla tarkoitetaan verojen jälkeisiä rahatuloja, jotka koostuvat työ- ja omaisuustuloista ja tulonsiirroista.

Mediaanitulo putosi vuonna 2012 edellisvuodesta 55 eurolla ja pienituloisuusraja sen mukana noin 33 euroa ollen 13 990 euroa vuodessa eli 1 170 euroa kuukaudessa vuonna 2012. Jos pienituloisuusraja olisi pysynyt reaalisesti samana kuin vuonna 2011, olisi pienitu-

loisten määrä ollut noin 642 000, vajaat 7 000 henkilöä suurempi kuin vuosittain muuttuvalla pienituloisuusrajalla.

Lähde: Tulonjakotilasto 2012, Tilastokeskus

Inflaatio hidastui

Kuluttajahintojen vuosimuutos hidastui helmikuussa 1,3 prosenttiin. Inflaatiota hidasti ennen kaikkea elintarvikkeiden hinnannousun pysähtyminen. Tilastokeskus uudisti tammi-kuun alusta kuluttajahintaindeksin hyödykekorin ja painorakenteen.

Helmikuussa kuluttajahintoja nostivat vuodessa eniten vuokrakorotukset ja vihannesten, virvoitusjuomien ja mehujen, ravintola- ja kahvi-

lapalveluiden sekä terveydenhoidon kallistuminen. Kuluttajahintojen nousua taas hillitsi helmikuussa vuoden takaisesta eniten polttonesteiden, viihde-elektronikan ja omakotitalokiinteistöjen halpeneminen. Tammikuusta helmikuuhun kuluttajahinnat nousivat 0,2 prosenttia.

Tilastokeskuksen haastattelijat keräävät indeksiä varten kaiken kaikkiaan noin 50 000 hintatietoa lähes 500 hyödykkeestä noin 2 700 liikkeestä aina kuukauden puolivälissä. Lisäksi noin 1 000 hintatietoa kerätään keskitettyä käsikirja löytyy kuluttajahintaindeksin kotisivulta tilastokeskus.fi -palvelusta.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*					
Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	4. nelj. 2012	1. nelj. 2013**	2. nelj. 2013**	3. nelj. 2013**	4. nelj. 2013**
Koko maa, €/m²	2 333	2357	2389	2389	2406
Nimellishintaindeksi	134,8	135,8	137,9	138,2	138,3
vuosimuutos, %	3,9	2,5	3,4	2,2	2,6
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 573	3612	3654	3683	3709
Nimellishintaindeksi	143,8	145,5	147,7	149,0	148,6
vuosimuutos, %	4,5	3,3	5,0	3,8	3,4
Muu maa, €/m ²	1 647	1661	1689	1672	1684
Nimellishintaindeksi	125,8	126,1	128,2	127,5	128,0
vuosimuutos, %	3,2	1,6	1,6	0,5	1,8
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	124,5	125,8	124,4	121,1	120,8
vuosimuutos, %	1,4	-0,4	-2,1	-0,6	-2,9
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	147,6	148,8	145,6	143,3	143,0
vuosimuutos, %	7,1	8,6	0,8	6,2	-3,2

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna

** Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)			
	Helmik. 2014	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	108,7	0,2	1,3
Elintarvikkeet ja alkoholitomat juomat	119,6	0,0	1,6
Alkoholijuomat, tupakka	113,6	0,0	3,0
Vaatetus ja jalkineet	99,0	2,6	1,8
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	109,2	0,1	0,9
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	105,7	0,2	0,9
Terveys	104,0	0,3	3,3
Liikenne	109,2	0,2	-0,6
Viestintä	88,1	-0,4	1,1
Kulttuuri ja vapaa-aika	101,9	0,3	0,7
Koulutus	112,8	0,0	5,2
Ravintolat ja hotellit	113,2	0,5	2,8
Muut tavarat ja palvelut	110,0	-0,1	2,1
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 905		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset			
	2010=100 4. nelj. 2013*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 4. nelj. 2013*
Palkansaajaryhmä / sektori			
Yhteensä	108,8	1,8	3 268
Tuntipalkkaiset	108,5	1,3	2 656
Kuukausipalkkaiset	108,8	1,9	3 404
Miehet	108,3	1,7	3 578
Naiset	109,2	1,9	2 963
Sektori			
Yksityinen ja muut	108,5	1,7	3 342
Kunnat	108,9	1,9	2 960
Valtio	110,9	2,1	3 690
Muut	109,7	2,1	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot

* Ennakkotieto

** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 4. neljänneksellä 0,4 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010=100)			
	Helmikuu 2014	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	105,9	0,1	-1,3
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	108,9	0,1	-0,9
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	102,2	0,2	-1,9
Vientihintaindeksi	102,4	0,2	-2,1
Tuontihintaindeksi	107,1	-0,1	-3,5
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	109,0	0,0	-1,6
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	111,6	0,0	-1,4

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)			
	Helmikuu 2014	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Rakennuskustannusindeksi	107,5	0,0	0,8
Kokonaisindeksi	107,5	0,0	0,8
Työ	105,4	0,2	1,4
Tarvikkeet	107,2	-0,2	0,3
Palvelut	115,2	0,6	1,8

Väkiluku kasvaa vieraskielisillä

Suomen virallinen väkiluku oli vuoden 2013 lopussa 5 451 270 henkilöä, joista miehiä oli 2 680 364 ja naisia 2 770 906. Väkiluku kasvoi vuoden 2013 aikana 24 596 henkilöllä. Äidinkieltään vieraskielisten määrä kasvoi 22 119 henkilöllä, mikä oli 90 prosenttia väkiluvun kasvusta. Suomea äidinkielenään puhuvien määrä kasvoi 2 514 henkilöllä, ruotsia puhuvien määrä väheni 67 henkilöllä, ja saamea puhuvien määrä kasvoi 30 henkilöllä.

Vieraskielisten määrä oli vuoden 2013 lopussa 289 068, mikä oli 5,3 prosenttia väestöstä. Suomea äidinkielenään puhuvia oli 4 869 362 henkilöä (89,3 % väestöstä), ruotsia puhuvia 290 910 henkilöä (5,3 %) ja saamea puhuvia 1 930 henkilöä (0,04 %). Äidinkieltään vieraskielisten määrä ylittää näihin aikoihin äidinkieltään ruotsia puhuvien määrän.

Suurin vieraskielisten ryhmä oli venäjää äidinkielenään puhuvat, joita oli 66 379 henkilöä. Seuraavaksi suurimmat vieraskieliset ryh-

mät olivat vironkieliset (42 936), somalinkieliset (15 789), englanninkieliset (15 570) ja arabinkieliset (13 170).

Väestöllinen huoltosuhde korkeimmillaan 51 vuoteen

Alle 15-vuotiaita oli vuoden 2013 lopussa 895 000 ja 15–64-vuotiaita 3,5 miljoonaa. 65 vuotta täyttäneitä oli vuoden 2013 lopussa 1 057 000. Väestöllinen huoltosuhde, eli alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrä 100 työkäistä kohden, oli vuoden 2013 lopussa 55,8. Viimeksi väestöllinen huoltosuhde on ollut tätä korkeampi vuonna 1962.

Alueittain tarkasteltuna väestöllinen huoltosuhde oli korkein Etelä-Savon maakunnassa (65,1) ja Etelä-Pohjanmaan maakunnassa (63,5). Väestöllinen huoltosuhde oli matalin Uudenmaan maakunnassa (48,3). Kunnittain tarkasteltuna väestöllinen huoltosuhde oli korkein Luhangan kunnassa (103,5), Kuhmoisissa (94,4) ja Kökarin kunnassa (84,6) sekä matalin Helsingissä (42,6), Tampereella (45,6) ja Jyväskylässä (47,4).

Lähde: Väestörakenne 2013, Tilastokeskus

Ajoneuvoja enemmän kuin ihmisiä

Autojen määrä jatkaa kasvuaan lamasta huolimatta. Ajoneuvorekisterissä oli vuoden 2013 päättyessä 5 862 216 ajoneuvoa, joista liikennekäytössä oli 4 993 740 ajoneuvoa. Rekisteröidyistä ajoneuvoista 3 127 399 oli henkilöautoja, joista liikennekäytössä oli 2 597 516.

Rekisterissä olevien ajoneuvojen kokonaismäärä kasvoi 2,6 prosenttia ja liikennekäytössä olevien ajoneuvojen määrä kasvoi 0,8 prosenttia vuoden 2012 lopun tilanteeseen verrattuna.

Manner-Suomen rekisterissä olevien henkilöautojen keski-ikä oli 13,1 vuotta ja liikennekäytössä olevien keski-ikä oli 11,2 vuotta.

Yleisimmät henkilöautomallit olivat Toyota Corolla (noin 152 000 kpl), Volkswagen Golf (noin 118 000) ja Opel Astra (noin 82 000).

Alhaisin henkilöautojen keski-ikä oli Uudenmaan maakunnassa (10,9 vuotta) ja korkein Pohjois-Karjalan maakunnassa (15,0 vuotta).

Lähde: Ajoneuvokantatilastot 2013, Tilastokeskus, Trafi, Ålands Motorfordonsbyrå

Väestönmuutokset

	3. nelj. 2012	4. nelj. 2012	1. nelj. 2013*	2. nelj. 2013*	3. nelj. 2013*	4. nelj. 2013*
Elävänä syntyneet	15 762	14 085	14 295	14 716	15 403	13 708
Kuolleet	12 056	12 998	13 910	12 744	11 975	12 556
Syntyneiden enemmitys	3 706	1 087	385	1 972	3 428	1 152
Maahan muuttaneet	10 347	7 444	6 858	6 997	9 876	6 567
Maasta muuttaneet	4 766	2 946	3 094	2 737	4 660	2 804
Nettomaahanmuutto	5 581	4 498	3 764	4 260	5 216	3 763
Väestönlisäys ¹	9 287	5 773	4 149	6 232	8 644	4 915
Väkiluku²	5 420 901	5 426 674	5 430 823	5 437 055	5 445 699	5 450 614

* Ennakkotieto

¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

² Ajankohdan lopussa

Yöpymiset¹ kaikissa majoitusliikkeissä, tammi kuussa 2014*

Yöpyneiden asuinmaa	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet	Yöpymisten vuosimuutos, %
Kaikki yhteensä	1 188 507	0,1
Suomi	662 457	-0,7
Ulkomaat	526 050	1,1
Venäjä	247 224	-2,8
Britannia	35 363	-4,3
Ranska	27 405	-3,5
Saksa	26 909	-9,4
Ruotsi	22 091	1,6
Japani	15 334	-7,2
Alankomaat	13 848	-8,4
Viro	10 998	-10,8
Yhdysvallat	10 282	25,4
Sveitsi	7 450	-6,1
Italia	7 049	7,3

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*

	Helmikuu 2014	Vuosi- muutos %	Tammihelmikuu 2014	Vuosi- muutos %
Autot yhteensä	9 269	3,8	23 222	13,2
Henkilöautot	8 179	3,6	20 876	15,0
Pakettiautot	834	8,9	1 838	6,4
Kuorma-autot	226	-6,2	456	-20,4
Linja-autot	30	-3,2	52	-8,8
Moottoripyörät	162	60,4	241	27,5

* Poislukien Ahvenanmaa

Majoitustoiminta* 1

	Tammikuu 2014	Vuosi- muutos %	Tammijoulukuu 2013	Vuosi- muutos %
Yöpymisiä kaikissa majoitusliikkeissä, 1 000	1 380,4	1,4	20 224,9	-0,5
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	620,7	2,0	5 867,8	1,1
Yöpymisiä hotelleissa, 1 000	1 188,5	0,1	16 008,8	-1,7
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	526,1	1,1	4 839,5	-0,8
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	45,7	-0,3	51,3	-1,3

* Ennakkotieto

¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat

² Prosenttiyksikköä

Apua tiedontarpeeseen Facebookista

Tilastotohtori hoitaa tiedon ja tilastojen puutostiloja sekä antaa vinkkejä informaatioähkyn helpottamiseksi. Tilastot ovat tohtorille sydämen asia.

Kuva: Anni Pöytäri ja Iirene Kourmolou

facebook.com/Tilastotohtori

Seuraa meitä myös Twitterissä: twitter.com/tilastokeskus

Klikkaa verkkosivuillemme!

Tieto&trendit-lehden verkkosivuilla ilmestyy ajankohtaisia artikkeleita printtilehtien ilmestymisen välissä. Sivuilta löydät myös ajantasaiset taloustrendit-kuviot ja taulukko-palvelun. Printtilehden artikkeleista verkkosivuilla julkaistaan lehden ilmestymisen jälkeen 3–4 artikkelia. **Lue ja kommentoi!**

Tieto&trendit-blogissa Tilastokeskuksen asiantuntijat kommentoivat ajankohtaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä tilastojen valossa ja havainnoivat tiedon käyttäjän kannalta kiinnostavia muutoksia tilastojen maailmassa. **Osallistu keskusteluun!**

tietotrendit.stat.fi

tietotrenditblogi.stat.fi

Työ, talous ja tasa-arvo

Monipuolinen kuva naisten ja miesten asemasta yhteiskunnassa.

Julkaisu kuvaa sukupuolinäkökulmasta mm. koulutusta, ammatteja, työoloja, määräaikaista, perheellisyttä ja niiden kustannuksia sekä eläkkeellä oloa.

Aihekokonaisuutena on lisäksi ulkomaalaiset ja työ. Julkaisussa on myös kansainvälistä vertailutietoa.

Hinta 55 euroa (sisältää arvonlisäveron)

Lataa pdf-versio verkko-osoitteesta

Naiset ja miehet Suomessa 2014

Taskukokoinen tietopaketti naisten ja miesten asemasta yhteiskunnassa ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta.

Tilastoja mm. perheestä, koulutuksesta, työelämästä, terveydestä, ajankäytöstä ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta. Julkaisu ilmestyy myös englanninkielisenä.

Hinta 8 euroa (sisältää arvonlisäveron)

Lataa pdf-versio verkko-osoitteesta

Tilaukset

Edita Publishing Oy

Puh. 020 450 05

asiakaspalvelu.publishing@edita.fi